

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat X. évfolyam 7.-8. szám, 2015. július-augusztus

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Gömör Kata: Sziklán a házam (részlet)

Tartalom:

- Ketykó István: Vinnélek magammal de elragadtak tőlem távoli városok fényei (vers) 3**
Dr. Koczó József: Településrajzok az Ipoly mentéről III. (képes helytörténeti írás) 4-16
Fetykó Judit: Az úton V. rész; (könyv részletekben) 18-22
Petrozsényi Nagy Pál: Cirkusz; (írás) 24-25
Csáky Károly: Elmélkedés; (vers) 26
Bemutatjuk: Debreczeny György versei; (versek) 28-30
Csáky Károly: Élet a hajdani Liphay-kastélyban; (képes helytörténeti írás) 32-37
Tóth Imre: Meztlábás Psyché; Nagyítás; Világok óre; (versek) 38-39
Kő-Szabó Imre: A két bicikli; (írás) 40-41
Horváth Ödön: 2015 augusztus 6; (vers) 42
Molnár József: Tartózkodó vagy; (vers) 44
Börzsönyi Erika: Hajában sült; (vers) 45
Kovács T. István: Ködesőben; Epegrammák; Bezsong-song; (versek) 46-47
Kerekes Tamás: Idegen a síromban I. rész; (írás) 48-52
Maruzs Éva: Miért búsulnak a játékok?; Vetélkedés; Két kakaska; Tölgy; (versfordítás) 54
Kiss-Simon Miklós: Pusttai forradalom I. rész; (írás) 56-67
B. Tóth Klára: Tapsra várva; (vers) 68
Székács László: Dalidal; (vers) 70
Vasi Ferenc Zoltán: Csillag-forduló; (vers) 72
Hörömpő Gergely: Telihold Diósjenőn; (vers) 73
Csáky Károly: Szent volt és szent lett újra ez a hely; (képes helytörténeti írás) 74-87
Végh Tamás: Takarásban; Takarásban II.; (vers) 88-90
Vasi Szabó János: Két tradíció I. rész; (írás) 92-99
H. Túri Klára: Arc az atomizált végtelenből; (vers) 100
Elbert Anita: A világ kemény, vas éjszaka; (vers) 101
Dobrosi Andrea: Hitbe veszve; (vers) 102
Pribojszky Mátyás: A tárgyalás; (írás) 104-109
Karaffa Gyula: Mindenhez szerencse kell...; (mese) 110
Beszámoló: Idén 22. alkalommal került megrendezésre a Szondi várjáték; Nyitott Műhely Galéria Nagyoroszipan; Rendezvények, Írások Háza Diósjenőn; 112-120
Programajánló; 122-124
Könyvajánló; 126-130
Impresszum; 131

E havi számunkat az Érsekvadkertben élő és alkotó Gömör Kata festőművésznő olajfestményeinek fotóival díszítettük. Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN**Vinnélek magammal de elragadtak tőlem távoli****városok fényei**

*mint egykor a bringa csomagtartóján vinnélek magammal
de elragadtak tőlem távoli városok fényei
jó megbízható volt a régi földes út
nem a flaszteren tekertem már féltettelek akkor is
mondtam hátraszólva beszélj halljam szavaid
tudjam meg vagy még mögöttem nem hagytalak el...
úgy vinnélek most is magammal meg-megállnék
egy kis pihenőre tépnék néked útszéli virágot
csennék újra egy kis tarlórépát a szügyi földekről
de elragadtak már tőlem távoli városok fényei
azt sem tudom hol élsz merre jársz
hol hajtod álomra fejed s kivel
vigyáz-e rád félt-e szeret-e merem hinni
azért eszedbe jutok néhanap bár izzó lobogást nem remélek
kis pislákolásra talán futja még belőled
ha nem akkor sincs semmi baj kislányom
a bringa gurul tovább de magamhoz kötözlek verseimmel
le ne ess el ne veszítselek végleg mielőtt átsétálok
a túlsó partra legalább addig higgyem
örülsz nekem és nem engeded hogy az árnyak bántsanak odaát...*

Verőce, 2003. április 17.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Településrajzok az Ipoly mentéről III.

„Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahol született.”
Tamási Áron

Hol található az „aranyborjú feje”?

A kérdésre adandó választ Selmezbányán firtatva azt kapjuk, hogy természetesen Selmecen. Az egykor ugyancsak a bányavárosok között számon tartott **Nagybörzsönyben** viszont azt hangoztatják, hogy „*ott bizony csak a farka van, mert a feje a Börzsönyben található*”!

A nagy múltú település a Börzsöny hegység lábánál, dombokkal övezett völgyben fekszik. Kellő távolságból jól látható templomtornyok jelzik a védett helyen megbúvó községet. A határban regisztrált 34 régészeti lelőhely emlékei szerint az újkőkortól kezdve megtelepedtek itt különféle népcsoportok. Első írásos említésének időpontjáról a szakirodalomban eltérő álláspontokat találunk. A dömösi prépostság birtokainak összeírásáról készült oklevél – mely Álmos herceg 1108 körüli adományait sorolja fel – 1138-as keltezésű, noha csak 1329. évi átiratban maradt fenn. Az **1138. szeptember 3-án** Fehérvárott II. Béla király által kiállított oklevél említi **Belsun** falut (villa Belsun), ahonnan Janus két fiával és Bula a testvérével köteles a kiküldetésben levő dékánnak vagy kanonoknak szekeret és lovat biztosítani. Akik vitatják azt, hogy Belsun azonos lenne Börzsönnyel, egy későbbi időpontot fogadnak el első írásos emlékként: **1258-at**, amikor Bersenbe vezető utat említenek. A helység további névváltozatai: Berzen, Berzsény, villa Bursen, Berssen, Wersen, Pilsen.

A helynév eredetének, jelentésének értelmezésében is nagyfokú a bizonytalanság. Kiss Lajos szerint talán a **Bržane** szláv helynév (jelentése: parton, dombon lakók) átvételéből származik. 1907-től a *Nagy-*előtag azt hangsúlyozza, hogy a *Börzsöny* nevű települések közül ez a legnagyobb. Kálmán Béla szerint nővénynévről kapta nevét: bogyókból vagy a vöröshagymából kifőtt **berzsényről**, **börzsönyfestékről** nevezték el a falut. Mások úgy vélik, hogy az olasz **verzina** (bányafa) szóból ered, melyet már a honfoglalás előtt izmaelitáktól vettünk át, s így függ össze a hegység és a község elnevezése.

1293-tól a falu az **esztergomi káptalan** birtoka, 1312-től az esztergomi érsekségé. 1419-ben és 1439-ben vásáros helyként említik. A település jelentőségét a határában levő **arany-, ezüst-** és egyéb **ércbányák** adták a középkorban. Bár okleveles adatok csak a XV. század elejéről maradtak ránk, a bányákat már az előző században is művelték. Mai tudásunk szerint 1313-1442 közötti időre esik az itteni bányászat fénykora. Állítólag Zsigmond király (1387-1437), majd Albert (1438-39) a bányák művelésére szász telepeseket hozott. 1439-ben bányavárosként említik, ahol a német bányászok mellett magyar jobbágyok éltek.

A hódoltságot követően kiváltságokkal felruházott, robotmentes hely, 1724-ben **Hont vármegye székhelyeként** szerepel. A XVIII. század derekán a megye hét oppidumának egyike, a század végétől **mezőváros**. A település gazdagságát a XVIII. századra kimerült bányáin túl mezőgazdaságának, bortermelésének és az erdőségekben folyó fakitermelésnek köszönhette. A XIX. század végén aztán a messze földön ismert és keresett börzsönyi bort a filoxerajárvány tette tönkre.

A település hajdani gazdagságáról vallanak a falu templomai

Értékes műemléke nemcsak a környéknek, de az egész Kárpát-medencének a **Szent István** királyról elnevezett római katolikus templom. A községbe vezető út mellett jobbra, a település nyugati szélén, a Cserge- és a Börzsöny-patak által közrefogott dombháton, kis nyeregben áll a román kori építészetünk gyöngyszemeként is emlegetett, első királyunk tiszteletére szentelt, kőfallal körülvett középkori templom.

1863-ban a historia domus első magyar nyelvű bejegyzésében Heimlich Ferdinánd plébános „e kápolna újra fedését és kőkerítése kijavítását” szorgalmazta. 1896-ban és 1910-ben tatarozták, majd az 1960-as évek közepén R. Rátkai Ida irányításával elvégezték a templom műemléki feltárását, és Erdei Ferenc Ybl-díjas építész tervei alapján helyreállították.

Az 1993. július 15-én vámosmikolai székhellyel Németh Péter Mikola által alapított **Szent István Király Alapítvány az Ipoly Mente Kultúrköréért** legfontosabb törekvésének az ismét veszélybe került, süllyedő nagybörzsönyi templomok ezredfordulóra történő építészeti helyreállítását, restaurálását tűzte ki célul. A Szent István-templom legutóbbi felújítása – a bányásztemplommal egyetemben – így az Alapítvány nemes szándékának és a műemlékvédelem jóakaratói támogatóinak köszönhető.

Az első ismertetések a néphagyományra támaszkodva – mely szerint I. István királyunk emeltette a templomot – tévesnek bizonyultak. Henszlmann Imre archeológus, művészettörténeti író jutott először arra a felismerésre az 1870-es években, hogy a templom a XIII. század első felében épülhetett. A XX. századbeli régészeti-műemléki feltárás is ezt erősítette meg. A vakolatlan kváderkövekből épült templomot közel egy méter vastag, szabálytalan falazású, részben újkori kiegészítésű fal övezi. A keleti oldalon nyíló kapu felírata szerint Pop Zakariás készítette 1632-ben, de ez inkább a fal javításának idejére vonatkozhat. A körítőfalon belül több ízben találtak sírokat, az ásatás során pedig a torony északi falánál csontház alapfalainak maradványait tárták fel.

Valószínű, hogy a XIII. századtól a XV. század elejéig a Szent István-templom volt a település plébániatemploma. Csak a bányásztemplom felépítése után veszítette el ezen jellegét, amit csak átmenetileg nyert vissza (1705. október 25. és 1708. május 15. között) arra az időre, amikor az evangélikusok a bányásztemplomot kisajátították.

Az 1332-1337. évi pápai tizedjegyzék szerint **Bersan Petrus** nevű plébánosa 1332-ben két és fél márka jövedelemmel bírt, mely után 15 garas pápai tizedet fizetett.

A Szent István-templom 1700 körül titulusa, formai arányossága és régisége miatt nagy tiszteletben állhatott. A templom képét megfestik a XVII. század végén a bányásztemplom „Szent István felajánlja az országot” című oltárképén. E festmény jelenleg a Szent István-templomban látható.

Másik jelentős műemléke Börzsönynek a **Fájdalmas Szűz**, közismerten csak bányásztemplomként emlegetett egyház. A község középső részén, a Pánholc-hegy északnyugati nyúlványán áll ez a keletelt, egyhajós, torony nélküli, eredetileg Szent Miklós tiszteletére szentelt középkori templom, mellette újabb keletű harangláb. A templom 1697-től gyakran szerepel a canonica visitációkban, ezek többnyire utalnak középkori eredetére – a legrészletesebb 1779-ben kelt irat a szentély gótikus boltozatáról és a hajó gótikus építésmódjáról ír –, sokszor említik a ma is fennálló gótikus szentségházat és 1713-ig a valószínűleg szintén középkori kő keresztelőkutat. A XVIII. század folyamán többször javították, 1862-ben kápolnaként újra szentelték a Fájdalmas Szűz tiszteletére.

A szakirodalomban a XIX. század közepétől többször foglalkoztak az épülettel, melyet a nyugati kapu feletti ún. bányász címről újabban bányásztemplomnak neveznek. Az 1960-as években Sedlmayrné Beck Zsuzsa irányításával végzett feltárás és helyreállítás során egy XIII. századi építésű, egyenes szentélyzáródású templom részleteire bukkantak. A bányásztemplom helyén állt első román kori templom a műemléki kutatás szerint közel egyidős a Szent István-templommal. A XV. században ezt építették át gótikus stílusban. Azt sem tarthatjuk kizártnak, hogy az eredeti templomot az Árpád-korban ideérkező első német bányászok építették.

1697 előtt az evangélikusok használták, majd ismét a római katolikusok plébániatemploma lett a XVIII. század végéig, amikor 1782–88 között megépült az új, **Szent Miklós**nak szentelt plébániatemplom.

A lakosság evangélikus része, mely a XVII. században és a XVIII. század elején a bányásztemplomot használta, 1787-ben építette első templomát, míg a jelenlegi 1852-re fejezte be. A közelmúltig a lakosság mintegy fele-fele arányban követte a **római katolikus**, illetve az **evangélikus vallás** tanításait. A két felekezet között elég gyakran fordult elő a hitelvek és a liturgia eltéréséből adódó összetűzés.

Jómódról tanúskodnak a Börzsöny-patakra épült **vízimalmok** is. Az 1720-ban végzett összeírás két malomról tud, majd a malmok száma négyre emelkedett. Közülük üzemképes állapotban az érdeklődő turisták már csak egyet, az Antal-féle vízimalmot tekinthetik meg. A XIX. században épített patakmalom

a Budapesti és Pest Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat állította helyre 1980-ban. Sajnos, az 1999. júniusi borszönyi árvíz a malom gátrendszerét tönkretette, azóta örölni nem tud.

A település bányászati emlékeit 1977-től az Országos Érc- és Ásványbányák **történeti gyűjteményében** lehetett megtekinteni, majd az anyag átkerült az 1980-as években megnyílt **tájházba**, ahol a népi építéset, háztartás, háziipar, lakásberendezés számos tárgya is tanulmányozható.

A középkori bányaművelés, majd a török hódoltság után történt telepítés révén Nagybörzsöny lakossága vegyes: **magyar, német és szlovák** – az összeírások adatai szerint. A németek, magyarok együttélése évszázadokon keresztül békés volt. A XX. század megbontotta ezt a békességet. A második világháború előtti és alatti Volksbund-szervezés, majd a német hadseregbe történő toborzás csak a lakosság kis hányadára gyakorolt hatást. A háborút követően igazolóbizottság elé kellett állniuk a német lakosoknak, majd jó esetben **kitelepítés**, rosszabb esetben szovjet **munkatábor** várt rájuk. A megüresedett házakba nagyobbrészt felvidéki magyarok kerültek. Közülük sokan nem tudtak a faluban végleg megtelepedni, és gyakran a kitelepített, eredeti tulajdonos vásárolta vissza az eladásra került házat.

A település a XX. század második felében önálló tanáccsal rendelkezett, 1990 óta önkormányzattal bír. Saját iskolát, óvodát tart fenn. Hagyományőrző csoportjai (táncsoport, pávakör) újabban is ismertté tették a hírneves községet. A termelőszövetkezet 1974-ben a letkési szövetkezettel egyesült. Az 1970-es évek elejétől kisebb ipari üzemek biztosítják a helyi foglalkoztatást.

2002. szeptember 7-én újraindult a község önkormányzatának kezelésébe került, műemléki védeltséget élvező erdei kisvasút Nagybörzsöny – Nagyirtáspusztai szakaszán a forgalom. Az április közepétől november elejéig szabad- és munkaszüneti napokon, hétvégeken közlekedő vonatok a Duna – Ipoly Nemzeti Park látnivalókban bővelkedő területére viszik az érdeklődő turistákat. A Nagybörzsöny – Szob Erdei Kisvasútért Közalapítvány további törekvése az, hogy helyreállítsák az erdei kisvasút Nagyirtás – Bezina-völgy – Márianosztra – Szob közötti páratlanul gyönyörű vonalvezetésű hajdani pályaszakaszát.

Megjelent: Múltunk Emlékei. IV. évf. (2005) 2. szám (február) 14-15.

Őszi pompában a Szent István-templom

A házak fölé magasodó evangélikus templom tornya

A plébánia, mögötte a Bányász- és a Szent Miklós-templom

A mezőváros egykori plébánosának síremléke

A Bányásztemplom (fent)

Jellegzetes börzsönyi porta (alul)

Rózsa-bánya

A bányagazda háza

Darálókő a vízimalomban

Első világháborús obeliszk

A II. világháború és a kitelepítés emlékműve (fent)

A börzsönyi asszonykórus (alul)

Egykori cselédház Ganádon (fent)

Piros színű szövött halotti lepel (alul)

A zsidó temető

Gömör Kata: Sziklán a házam

FETYKÓ JUDIT

AZ ÚTON V. rész

történetek, gondolatok, találkozások
úton, út közben, útfélen

Egy marék emlék

Ma, a huszonnyolcas villamoson meglett korú párt láttam, amint egymás kezét fogva néztek ki a jármű ablakán. Néha, két-három megállónyi idő után a férfi megsimogatta a nő kezét. A mai (és valljuk be, már nem is annyira mai) szerelmesek egymást tépő, másokra ügyet sem vető, vagy inkább a maguk kapcsolatát szinte minden bensőségesség nélkül, a többiek, a mások szeme láttára élő szerelmesekhez képest, ennek az idősebb emberpárnak az együvé tartozása másféle volt. Előttem szálltak le. A férfi levett a nő gallérrjáról egy odatapadt hajszálat, majd zsebkendőjébe hajtva eltette.

Vajon mióta ismerik egymást? – jutott eszembe, míg tovahaladtunk két irányba (az egyikben ők ketten, a másikban jómagam). Talán idősebb kori szerelem? Vagy régóta tart, és most valami oka volt annak a férfinak, hogy azt a hajszálat is eltegye, ami ki merészelt hullni a kedves fejéből? (A fejről)

Két ellentétes gondolat váltogatta magát:

Óh, milyen szép pár! Milyen szép kapcsolat! – súgta az egyik. Micsoda szirupos, régimódi, szinte színpadias... – ellenkezett a másik.

Aztán, bizonyára, mert a forgalom, az átszállás lekötötte a figyelmemet, eltűnt, valójában kitűnt a gondolataimból a két meglett korú szerelmes.

Napokkal később, egy álmos reggelen ismét felidéződött ez az idős pár, olyan helyzetben, amihez semmi köze, vagyis csak hajszálnyi köze volt a korábbi megfigyelésnek.

A tükör előtt állva fésülködtem, közben megbeszélést tartottunk a férjemmel, hogyan fog alakulni a nap, ki mit intéz el. A tükör előtt álltam, de nem néztem bele! Sőt! A hátam mögött volt a tükör, mert a fürdőszoba nyitott ajtaján át kinézegettem, és egyáltalán nem érdekelt a magam képe, meg a hajam sem, a fésűvel egyre bogoztam, már-már téptem az összekapaszkodott szálakat. Jó nagy maréknyi haj maradt a kezemben mire végeztem, és a formára fésülés, a hajlakk utóhatásaitól megszabadítottam magamat.

Kezemben a marék haj.

Ekkor jött elő... az idős pár, és az időben valahol messze a nagynéném, mikor épp a párjával, vagyis a férjével válófélben volt.... Ó! Milyen régi történt...

*

Mi van a papírban?

Van annak már vagy negyven éve, vagy több... Igen, negyvenegynéhány éve, hogy nagynénéméknél elromlott valami. Ennek a valaminek a romlása, bomlása olyan hirtelen következett be, hogy sem néném, sem a rokonok nem akarták először elhinni, hogy ami van, az van. Vagyis, hogy belépett a házaspár életébe egy harmadik, aki eleinte ismerős, később barát, aztán az ellenség lett. Így, sorban.

Nagynéném – aki a családban a Zsazsa néven volt emlegetett – a Zsazsa így, meg a Zsazsa úgy... – hihetetlenek, és valami félreértésnek, rosszindulatú pletykának gondolta az első jelzéseket. A barátnők

finom célzásai, a fodrásznál az ismerős asszonyok megjegyzései elszálltak a füle mellett, és a többi nő, akik már rég túl voltak néhány megcsalaton, egy-két válás közeli helyzetben, valahogy sehogyan nem tudták a fülébe súgni: vigyázz! Légy résen! Ez nem a barátod! Hát nem látod, mi van a szemed előtt?

Zsazsa annyira rajongott a férjéért, annyira biztos volt saját magában, hogy fél sem merült benne bármiféle hűtlenség gyanúja. Ő, aki a pesti divat szerint öltözött a negyvenes években, ő, aki állandóan kereste a férje kedvét, ő, akinek állandóan udvarolt a férje, még ennyi év után is, ő...

Aztán egy napon, valószínűleg késő délután, mert Jani akkorra szokott hazaérni, történt valami. Délben nem történhetett, mert egy ideje a férfinak szokása lett, hogy a munkahelyén ebédelt. Jani a szokottnál hallgatagabb volt, Zsazsa ezt megértően vette tudomásul, hiszen a férfi új munkaterületre került, még néha otthonra is jutott munka. Az asszony hitte, hogy sok a férfi gondja, igyekezett otthon mindent a kedvére tenni, ahogy az hazaért, elétette a kávé, az újságot, és hagyta, hogy Jani átálljon az otthon hangulatára, és magától oldódjon meg a nyelve.

Ezen a napon Zsazsa hiába várta, hogy a férje, miután kiolvassa az újságot, megissza a kávé, és elunja a doromboló macskát, aki olvasás közben a háta tetején, a vállán végigfekszik, mindezek közben mond egy elismerő szót, vagy megsimogatja a kezét.

Jani hozzá sem nyúlt a kávéhoz, az újság lapjára mereven és hosszan nézett, a barátkozó cicát meg ledobta, és mikor a jószág ismét próbálkozott, nagyot lendített rajta, vagyis kipenderítette a csodálkozó macskát a szobából.

– Valami bajod van szívem? – szóló nő, azaz nagynéném.

– Hümm – tömör volt a válasz. Eztán meg hosszú hallgatás következett, minden magyarázat nélkül.

A nő várt. Egy idő, talán fél óra múltán a férfi mellé ült a karos rekamiéra, meg akarta simogatni a férje fejét, vagy ahogy mondani szokta az ura haját. Az határozott mozdulattal elhúzódott.

Zsazsa, eddig vakon, süketen járt a világban, reggel felkelt és megreggeliztette az urát, ebédet főzött, és várta, hogy délben a szépen terített asztalhoz hazajöjjön az ura az ebédidő alatt (meg hát hazajöhetett, közel volt a munkahelye), estére meg ismét várta, hogy beszélgessenek, tréfálkozzanak, megbeszéljék a napot. A nő, mint sok feleség akkoriban, „főállású feleség” volt, ez volt az elvárás tőle, hogy otthon legyen. Otthon volt, és igyekezett is otthon mindent megtenni, ami az ilyen státuszban a nő dolga. Nos, Zsazsa hirtelen megvilágosodott.

A sok figyelmeztetés, a számtalan apró jel, most mind, mind összeállt, és megmásíthatatlan, megkérdőjelezhetetlen tény akart lenni. A nő érezte a szíve rohanását, hogy elsápad, majd elpirul. Nézi ezt a férfit, aki egy pillantását sem viszonzza.

Zsazsa számolt: már két hónapja, hogy nem jár haza ebédelni. Tehát ez alatt a két hónap alatt... De hogyan lehet az? Hiszen annak a nőnek férje van, meg kisgyereke... hogyan lehet?...

Aztán eszébe jutott, hogy a férje az utóbbi időben kijár a gangra cigarettázni. Korábban minden aggodalom nélkül bent szívta el a Fecske cigarettát... és mintha nézegetne valamit, ami a zsebében van. Vajon mi van a zsebében? Ha volt, most is ott van-e?

A zseb, annak titka hirtelen oly fontos lett, hogy az előző kellemetlen felismeréssort szinte háttérbe szorította. A nő elpirult, de most nem a féltékenység zöld szemű szörnyének hatására, hanem mert eszébe jött, hogy soha nem jutott olyan gondolatra, hogy neki meg kéne nézni, mi van a férje zsebében. Ilyet nem látott ő az anyjától sem, sőt egyenesen tiltva volt a családban, hogy a másik zsebet, levelét, egyebet, ami annak személyes, nem titkos, de valahogyan intim dolga, szóval, hogy azt nézessék, firtassák.

De az a zseb!...

Valahogy eljött az este. Zsazsa levetette, vagyis megvetette az ágyat, új hálóinget vette fel, aminek mélyebb volt a kivágása, az ágyban fekvé várt, míg Jani lefekvéshez készülődött.

A férfi úgy viselkedett, mint aki elfelejtett beszélni, és talán nem is itt lakik, vagy nem lakott itt soha, mint egy rokon, aki itt tölti az éjszakát, és az égvilágon semmi köze ehhez a nőhöz, akitől reggel még hitvesi csókkal köszönt el. Befeküdt az ágyba, eloltotta az éjjeli lámpát a maga oldalán, és már fordult is el, kifelé, el a nő irányától.

– Aludj jól szívem! – sóhajtotta Zsazsa. – Én még olvasok egy kicsit...

Jani nyögött valamit, amit mindketten másként értelmeztek.

Hetek teltek el. Ez az állapot kezdett állandósulni. Zsazsa, mikor a férje nem látta, sírt, de mire az délután hazaért, a nő frissen fésülve, kirúszozva, na nem épp mosolyogva (erre azért nem volt képes) várta az urát. Elé tette a kávé, az újságot, viszont a saját ölébe vette a macskát, hogy legalább az ne élje át minden alkalommal a kidobással, fenékre legyintéssel a megváltozott viszonyokat.

A férfi otthon hallgatott, durcás képet vágott. Az asszony délelőttönként munka után járt. A napokban kapott is egy komolynak látszó ígéretet, ez kissé megvigasztalta. Közben meg, akarva, nem akarva, hiszen már mindegy volt... megtudta a szerelemi történetet. Meg még mást is megtudott...

Jani kiment a gangra, rágyújtott egy Fecske cigarettára, és kivette a zsebéből a selyempapírba csomagolt valamit. Óvatosan hátra sandított, hogy Zsazsa nem látja-e, hogy mit csinál, de a nő épp az utcára néző szobaablakot nyitotta ki, annak a jellegzetes nyikorgása megnyugtatta a férjet: az asszony bent van. Az asszony most távol van (a férfi fejében dúló viharos érzelmektől távol volt, meg jó néhány lépésnyire is „távol” volt).

Jani kibontotta a selyempapírt, és a szájához emelte, ami benne volt. Elmerült az érzésben. Zsazsa hangtalanul ért az ajtóhoz, ahonnan mindet látott. Jani forró csókot nyomott a szőke hajtincsre. Zsazsa felvidult, visszament a szobába, bekapcsolta a rádiót, valami operettet játszottak, a nő előtt ott volt a forró csók képe, belül kacagott, szája sarkában különös mosoly nyílt... Jani elszívta a cigarettát, és visszajött a szobába. A házon átsuhant a meleg nyári szél fuvallata.

Zsazsa szája sarkában különös mosollyal dudorászta az énekessel az operettet, néha igazított egyet a haján. A férfinak feltűnt, hogy a felesége valahogy ma más, mint az elmúlt hetekben, de nem vett észre rajta semmi újat.

Zsazsa sötétszőke fürtjeit gondos fodrászkezek egy kicsit meghamvasították. A nő visszatérően igazgatta, új volt még a frizura.

– Vajon minek örül ennyire? – gondolta Jani, de nem kérdezett semmit.

– Hiszen! Ha tudnád!... – gondolta a nő, és sejtelmes mosollyal nézte a férjét, akinek most épp, ebben a pillanatban egy másik nő töltötte be a lelkét. Egy másik, akinek csak a haja van itt vele, az a haj, ami vonzza, mint a mágnes, ami pótolni hivatott azt, ami nem lehet itt, azt, amivel nem lehet ott... legszívesebben állandóan azt a tincset babusgatná, csókolgatná...

Jani ismét ránézett a feleségére.

- Valami más. Valami új van rajta. De mi? Ugyan! Kit érdekel, mi van rajta... – a férfibe lassan beköltözött a gyanú, a bizonytalanság. – Mi van rajta? Mitől olyan magabiztos?

– Mit mondtál, drágám? – kérdezte Zsazsa a legszebb hangáryalatával.

A férfi hallgatott. Bámulta a felesége haját, ami egy kicsit, egy egészen kicsit lett hamvasabb, vagy szőkébb, vagy mellírózva is lett?... Szőke. Igen, neki mindig a szőkék...

Eszébe jutott a selyempapírba csomagolt hajtincs. Amit az imént csókolgatott. Az a haj... Ó! Az a haj!... És ez a haj? Az asszony haja... – Jani nem bír szabadulni a gyanútól. Idegességében kiment a gangra. A cigaretta sem ízlett. A haj a papírban... kinek a haja van abban a papírban?...

*

Gyanú

Villamosmegálló. Egy idős férfi, aki a vele lévő hölgy kabátgallérra kihullt haja szálát elteszi. Valamire kell neki az a hajszál... Egyre felidéződik a mozdulat, és hajjal, hajszálakkal kapcsolatos számtalan leülepedett emlék, amik talán valami molekulákhoz kötötteen tolódnak az emlékezet-rekeszeiben, együtt, vagy külön, akár színre, szagra, hangra külön elrakva, s alig várják, hogy valami a felszínre hozza őket, megalkossák az emléket, a történések sosem volt láncolatát. Hiszen milyen csalfa is az emlékezet! Összeállítódik megszámlálhatatlan számú elemből, újra épül, az és mégsem ugyanaz. Mint ahogy minden szék, vagy asztal, az szék és asztal, de az az egy, amire gondolok, mégsem azonos a gondolatokban rögzültekkel.

Így ez a hajsza, a haj, ami ismét és ismét eszembe jut, meg eszembe jut vele kapcsolatban számos történet, ez sem azonos a többivel, annyira összekeveredik az emlék, a fantázia során, hogy lassan már eredeti saját hajszáságával sem azonos.

Az a hajsza... A minden reggel fésűmben maradó hajsza(ak).

Meg az, amivel néném „varázsolta” vissza a férjét. Már ha van ilyen, ha lehetséges... Nem is tudom... Akkor ő sem tudta. Olyan mérhetetlenül vissza akarta hódítani a férjét, hogy bármire képes lett volna. Na, ez így nem igaz! De azért sok mindenre, az biztos.

Zsazsa végre munkát talált. Hajnalban kelt, a délután közepe hozta haza. A gyerek a fővárosban tanult, havonta csak egyszer jöhetett haza (akkoriban még nem volt ez az állandó oda-vissza utaztatgatása a diákságnak; kollégiumban, vagy albérletben laktak, havonta egyszer mehettek haza, még szombaton is volt tanítás). Zsazsa a munkahelyén ebédelt. Jani a munkahelyén ebédelt.

A nő a gyerek nélküli hétfő délutánra átsétált a város másik végébe a nővéreékhez, ott ebédelt. Hívta Janit, de az kitért a közös látogatás elől. Otthon maradt. Míg meleg volt, addig a gangon cigarettázgatott, észre sem vette, lassan láncdohányos lett belőle. Mikor hűvösödni kezdett szeptember vége felé, akkor meg a konyhában szívta egyik Fecskét a másik után, az ablakon keresztül bámulta a nyugati fekvésű hegyvonulatot, és várta a másnapot, a hétfőt, amikor ismét találkozhat a kedvessel... ábrándozott, s a cigaretta szájkészítő íze mellé folyamatosan érezte; a kedves most a férjének tálat ebédet, a gyereket eteti, a férjtől való gyerekeknek mesél, azzal ül le játszani.

Jani elkedvetlenedett. Ebben az időnek nagy szerepe volt, sőt mondhatni döntő szerepe lett, minden nap, minden hónap lazította ezt a hirtelen feltámadt izzó szerelmet, a vasárnapok gyötrődései meg, bár eleinte édes szenvedésnek érezte, egyre elviselhetlenebb, egyre tűrhetlenebb dühöt váltottak ki belőle. A legfőbb érzés mégis a tehetetlenség érzése volt.

Két cigaretta közt felállt, kiment a gangra, csak bámult bele a világba, azaz az udvarba, ahol öten laktak, de most épp mindenki benn ült az ebéd mellett. A betonterasz szélénél még virított a fehérszirmú, illatos, bővirágú parasztrózsának nevezett bokor, amit Zsazsa a szülőhelyéről hozott néhány éve. Ez a múltat idézte. Amikor még udvarolt Zsazsának. Bokor oda, jelenlegi kedves ide, az emlék erősebb volt a mostani lángolás fényénél. Jani becsapta maga mögött a külső ajtót, végighevert a nagyszoba díványán, igyekezett másra gondolni. Zsazsa arcát látta maga előtt, még mikor huszonevesek voltak, meg egy bál emléke is belekeveredett a gondolataiba, ahol Zsazsa volt a nők között az első táncos.

– Elég! Nem akarom! – mondta, csak maga biztatásául, de az emlék átírta a jelen kedves arcát, és ismét Zsazsa volt előtte; valami társaság, már nem lehet tudni hol, mikor, csak a felesége hamvas arca, mozdulati, meg ahogy beszélget; vált egyik nyelvről a másikra... igen, Zsazsa jól beszél csehül. Meg németül.

Jani ismét a konyhát választotta, meg a cigarettát. Most előtte volt a kedves, meghallotta a fülében, ahogy a nő csak úgy, nem magyarázatként, hanem mint valami természetes dolgot mondja:

– A férjem minden vasárnap délután, mikor a gyerek átmegegy a nagymamához... elvégre a férjem... mért is ne tenném meg vele...

Janit elöntötte a düh ettől az emléktől. Elvégre a férje! Mért is ne? Hiszen a férj egyelőre nem tud kettőjükéről. Zsazsa meg... Jani nem bírta a kettős játszmát. Ő egyenes embernek hitte magát. Sőt! Becsületesnek. Ha neki van ez a kedvese, akkor Zsazsa nincs. Van, de úgy nincs. A nő felidéződött szavai viszont most, itt, egyedül a lakásban, dühöt és égő féltékenységet váltottak ki belőle. Gyújtotta az egyik cigarettát a másik után.

Elővette a zakója zsebéből a selyempapírba csomagolt hajcsomót, mire kibontotta, elment tőle a kedve. Egyre gyakrabban jutott arra a gondolatra, hogy ez már nem a kedves haja. De akkor kié? Zsazsa nem vetemedik olyasmire, hogy kicserélje, akármennyire is féltékeny, akármennyit sír. Bár az utóbbi időben, főleg mióta dolgozni jár, azóta valahogy más lett.

Jani nem tudta mi az a másság a feleségében, de határozottan érezte, a nő megkeményedett, magabiztos lett.

Mágia

Míg a fodrász leszedte az asszony hajáról az akkoriban használt fém csavarókat (olyanok voltak ezek, mintha a szódavizes patron lenne hosszában kettévágva, és azt lehetne összepattintani, szóval ilyen előre melegített forró vasban száradt a feltekert haj. Úgy is hívták, hogy melegdauer), Zsazsa meglátta egyik régi ismerősét. Egymás mellé kerültek a végső hajszárításkor. Zsazsa egészen elcsodálkozott, hogy ez nő mennyit tud az ő férje szerelmi viszonyáról, és milyen szívesen venné, ha ő, Zsazsa, most bőven panaszkodna neki.

Hallgatott, és várta a frizura elkészültét. Az ismerős csevegett, és egy idő után jó tanácsot adott.

– Nem olyan nagy dolog! Meg tudod csinálni! Csak figyelj rá, hogy tényleg a nő haja legyen! – biztatta Zsazsát, míg a fodrászbúra alatt várták, hogy loknijaik megszáradjanak.

– Jó! Megpróbálok! – mondta, illetve hangosan mondta Zsazsa. Ezek a régi búrák igen nagy zajjal jártak.

– Na! Hát akkor... – és az ismerős bőven elsorolta mit kell tenni. Aztán még hozzátette: – Nekem bevált. Eddig még nem jártam pórul tőle. Aki engem kitanított rá, az azt is mondta, hogy nem lehet a sorsot erőszakkal megfordítani. Ha mégis, akkor nagy bajt csinál valami másban. No, nálam eddig még nem csinált. Tán egyébként is visszajött volna az uram, de hát ki tudja...

Aztán feledésbe ment a dolog.

Egyik este, Mikulás meg karácsony közt, Jani zakójának gallérján néhány szőke hajszálát talált az asszony. Reggel még nem volt ott semmiféle hajszál. Zsazsa elmosolyodott a nemrég kapott női tanácsokon, és leszedte az idegen nő, az ellenség hajszálait a férje zakójáról, eltette egy pamutos dobozkába, a hímzőfonalai közé.

Jani ezen az estén beszédesebb volt. A nő várt. Kivárt. Sőt! Gyanakodott. Nem tudhatta előre, most mivel áll elő a férje. Legutóbb lehetséges válásuk összes részletét elsorolta, aztán a végén azzal fejezte be, hogy majd, ha időszerű lesz, visszatérnek a dologra.

A férfi ki-kiment a konyhába rágyújtani, aztán igyekezett vissza, mert telente ott nem volt fűtés. Zsazsa elhatározta magát. Mikor Jani ismét a cigaretta dobozához nyúlt, az asszony is nyújtotta a kezét, mint régen, mikor csak úgy, játékból rágyújtott egy cigarettára. Jani meggyújtott egy szál Fecskét, és odaadta a feleségének.

– Én azért kimegyek. Sok lesz itt két szál – állt fel, de Zsazsa biztatta:

– Ugyan! Majd elszívja a kémény. Mi ez a két szál... – épp úgy hangzott, mint régen, a nem is olyan nagyon régen, még a múlt télen is...

Jani visszaült a fotelbe. Zsazsa meg, ahogy az ismerős asszony szerint kell, óvatosan elővette a hímzőfonalai közül a nő, ahogy magában hívta; a k... hajszálait, és „megcsinálta”, ahogy kell.

– No, ezt elszívtuk – sóhajtott a nő, közben arra gondolt, hogy nem fog ez használni. Az ő ura úgy el van veszve ebben a férfi-klimaxos szerelemben, hogy onnan semmi varázslat, semmi mágia nem hozza vissza.

De hát, ki tudja?...

*

Gömör Kata: Gyere közelebb

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

CIRKUSZ

Mint minden gyermek, suttyókoromban én is éltem-haltam a cirkuszért. Hol az eróművészek bűvöltek el, hol a hipnotizőrök, addig-addig, amíg egy szép napon magam is gyakorolni kezdtem. Betanultam néhány számot, aztán rohantam kipróbálni.

– Nézz reám, és aludj!

– Így? – állt kötélnak egyik jó barátom, fél szemét behunyta, és ráütött a hasára.

– Hütyü!

– De hát én nézlek – mutatott a nyitott szemére –, a másikkal meg alszom – bökött a csukottra.

Fülledt, júliusi nyár volt. A kerti fák álmosan bókoltak. Egy egresbokor mögött hirtelen felhorkolt valaki. Gyula, szomszédunk lányának a vőlegénye fújta a kását.

– Ezt nevezem! Remélem, a suliban is fellépsz. Bejön az oszi, kinyitja a naplót, aztán, hopp csurglizni kezd: ég a kunyhó, ropog a nád...

– Szellemes vagy – lombozódtam le vészes gyorsasággal. – De fogadjunk, hogy Gyulát azért elaltatom.

– Aha, vagyis... Szerinted most mit csinál?

– Kelj fel, és ugass! – mennydörögtem a nyalka vőlegényre.

– Mi... mi történt? – ugrott talpra riadtan a férfi.

– Semmi különös – vigyorgott szöszeke barátom, Jóska –, csak éppen tranc... francba ejtünk.

Boldog gyermekkor! Tovaröppent évek! Szinte alig hiszem, hogy mindez velem történt. Tizenkét éves voltam, tele hittel, érdeklődéssel, főként – olvasmányaim kapcsán – az okkult ismeretek iránt, és titokban azt hittem, pontosabban csak reméltem, miszerint én is rejtélyes képességek birtokában vagyok. A Gyulával való kudarc ugyan lehűtött kissé, de egy hónap múlva ismét bátorságra kaptam. Emlékszem, éppen vasámap volt, azaz „klubnap”, amikor az egész család ráért, és ebéd-től estig verték a blattot. Természetesen újból Gyulával kezdtem.

– Gondolok egy számra, találd ki, melyik az!

– Tíz!

– Úgy van! Most?

– Kettő.

– Jó vicc! – fitymálta le tudásomat pajtásom Lucsi nevű nővére (akibe titokban szerelmes voltam). – Előbb írd fel, hadd lássuk mi is!

Felírtam mindegyiket külön füzetlapra.

– Három. Nyolc. Öt... – találgatta Gyula bekötött szemmel, később a bicskát, zsebkendőt, mindent kitalált, amit a kezembe fogtam.

A család meghökkent, s úgy néztek rám, mintha most látnának először. Bennem mégis kételkedés lapult. Éltem a gyanúval, hogy Gyula megjátszotta magát. A telepatikus számok ugyan sikerültek, ám ez lehetett egyszerű véletlen is, szóval több bizonyítékra volt szükségem ahhoz, hogy hipnotizőrnek higgyem magamat. Tehát folytassuk, kiindulópontnak ott van mindjárt a cirkusz, ahol magam is sok illuzionista számot láthattam. Következő kísérleti alanyom a család egyik rokona volt, egy alacsony, vastag nyakú bádogos. Kezdtém a számjegyekkel, végül bűvös kört húztam, amiből sem Gyula, sem a bádogos nem bírt kilépni.

– Bámulatos! – ámuldozott barátom apja, egy örökké mogorva nyomdász. – Aki ilyet tud, az kész cirkuszista. Tudod mit, lépj föl legalább egy este. Pont tegnap érkezett egy bukaresti cirkusz. Jelentkezz náluk, meglátod, egy halom pénzt kapsz ezért.

– És... ha nem sikerül? – aggodalmaskodtam. – Ha... ha kifütyülnek?

– Ki van zárva! – nyugtatott meg a bádogos. – Téged az isten is artistának teremtett. Meg aztán mi is ott leszünk – kacintott sokatmondóan. – Kidolgozunk néhány trükköt, és..

– Szépen besegítünk – egészítette ki Gyula. – Ott csücsülünk elől, mindjárt az első sorban. A többit bízd ránk, nem kell begyulladni – biztattak jobbról, gyúrtak balról, hogy a végén már kezdtem hinni nekik.

Másnap szívdobogva toppantam az Olimpia cirkusz igazgatója elé.

– Engedje meg, hogy bemutatkozzam! – szólítottam meg románul. – Nándi vagyok – dobtam be a bádigos nevét. – Illuzionista.

– És magyar – állapította meg az igazgató kimérten, nyilván a kiejtéséből, noha már akkor jól, sőt, kitűnően beszéltem Eminescu nyelvén is.

– Tessék?

– Semmi, nem érdekes. Aztán mit akarsz tőlünk?

– Sze... szeretnék föllépni maguknál.

– Igazán? – mért végig tetőtől talpig. – No és mivel, van valami számod vagy ilyesmi? – kérdezte hitetlenül.

– Természetesen.

– Bine, frate (Jól van, testvér.) Coco, Ferini! – intett oda gúnyosan két artistának. – Nézzetek meg fiúk néhány próbaszámot!

– Most? – öntött el a forróság, nem is oktalanul, hisz az egész só Gyula és a bádigos asszisztenciájára épült.

– Természetesen.

– Kérek két támlás széket! – vettem föl a kesztyűt, legalább kiderül, komédiáztak-e Gyuláék, merthogy ezek nem fognak, arra mérget veszek. – Csak ez a zaj... – sandítottam az artistákra. – Így... így nem tudok koncentrálni.

– Ez van, nekik is edzeni kell, de ha zseníroz...

Zsenírozott bizony, viszont mit tehettem, ilyen a cirkusz: csinnadratta, bumm! Hirtelen megláttam egy gongot, mellette kalapács, jó kétkilónyi. No, ha bumm, hadd legyen bumm – vágtam a gongra, mire olyan csend lett, mint a matekórán, ha kinyitották az osztálykönyvet.

– Első számon egy katalapsziás gyakorlat – hajoltam meg az artisták felé, azzal tarkómat az egyik, sarkaimat pedig a másik támlára fektettem. – Egy... kettő! – nyújtózkodtam ki, s hogy a hatás még elképesztőbb legyen, megkértem a dirit, foglaljon helyet rajtam.

Csöndben, szinte tátott szájjal néztek, mintha egy távoli a bolygóról csöppentem volna közéjük. Pedig a számban nem volt semmi rendkívüli. Nyilván a személyem kelthetett érdeklődést, az a tény, hogy mindezt egy gyerkőc mutatta be nekik.

– És most hipnotizálni fogok – ugortam ki az igazgató alól, aki szeneszsákként nyekkent a fűrészporba.

Senki sem nevetett, kivéve Cocot, az Olimpia bohócát, de az akkorát, hogy még a hasa is belefájdult.

– Kérem, fáradjon közelebb valaki! Például maga – mutattam a nyögdecslő clownra. – Látom, beteg, hasgörcsei vannak.

– I... igen – hebegte Coco hasát tapogatva. — Azt hiszem, tényleg beteg vagyok.

– Szerencsére elmúlt, megint jókedve van, úgyhogy, remélem, fűtyölni is fog, barátom. Remek, de most én fűtyölök, miközben maga elrop egy magyar csárdást.

El is ropta, utána csecsemőnek, majd részegnek hitte magát. Még lovagolt is, csak éppen seprűn, mint a boszorkányok. Az igazgató arca lassan elsötétült. Erre már az artisták is elnevettek magukat, és könnyeiket törölgetve kacagták ki őket.

– Köszönöm, köszönöm! – hajlongtam előttük; ekkor, de csakis ekkor hittem el, hogy csakugyan különleges gyerek vagyok. – De még nincs vége! Hozzanak nekem ide egy kutyát is!

– Mit? – mormogott az igazgató.

– Egy harci kutyát. Ez lesz a befejező... világszám.

– Nincs, de hozhatunk egy farkast, ha megfelel – nézett a szemembe kajánul.

– Hozzák!

Most már biztos voltam a dolgomban, és ha meg tudtam őket bűvölni, a farkassal is sikerül – gondoltam. Szerencsére nem hozták, különben ki tudja, hogy folytatódott volna ez a sztori.

Boldog gyermekkor! Tovaröppent évek! Szinte alig hiszem el, hogy mindez velem eshetett meg. Sajnos a sztoriból hiányzik a happy end, tudniillik a direktor utólag meggondolta magát, így aztán mégsem, azóta sem léptem porondra. Máig sem értem, mi okból.

CSÁKY KÁROLY

Elmélkedés

Ülsz a mélységek
fölött,
még megvan
bent
az egyen-
súly.

A lélek
belélegzi
a csöndet,
majd felszáll
Isten földi hegyére
tovább hallgatni
a belső sut-
togást,
s várni a
harsona
hangját.

(2013.2. 26.)

Gömör Kata: Egyedül

BEMUTATJUK***Debreczeny György versei*****legyen ma csodás a gulyás**

majd marha leszek lábszárat venni
ráadásul pont 60 dekát
na meg 40 deka krumplit
hát annyit én nem tisztogatok
rengeteg a dolgom nincs erre időm
a televízióban keresgélni egész nap
a tölteni való paprikát

hát mi vagyok én
nem írok szerelmes zellerlevelet
pláne nem ötöt
sem evő sem teáskanállal disznózsírt
meg bazsalikomot nem csapkodok én
sem legyeket
mert ilyenkor télen nincsenek

nincs itthon fűszerkömény
sem örült édes
vagy nemes fűszerpaprika
különben is itt mindenki normális
hova gondolsz édes
csípős meg pláne nincs
nem csípem én az ilyesmit

kutyabőrünk az még volt nekünk
de nem volt hozzá vagyon
vöröshagymát sárgarépát fehérrépát
venni így nincs alkalom
ugyan miből vásároljon manapság
3 gerezd magyar fokhagymát
a vagyontalan magyar ember

nincs itthon se paradicsom se só
se petrezselyem
és a finomliszt is oly finom
hogy tegnap elfogyott
így hát nem darabolok hagymát se húst
de nem is hevitem fel a zsírt
és nem keverek össze semmit semmivel

nem öntöm fel nem pirítom és nem főzöm el
ilyen vagyok rólam ezt tudni kell

nem sózom borsozom köményezem
magamat babérlevéllel nem tömjénezem
nem szórom meg nem adom hozzám
sőt meg sem kérem a kezét
továbbá nem takarom le
és is nem teszek bele csipetkét

már csak azért sem
mert kimaradt belőle a tojás
de legyen így is csodás a gulyás

*

én nem tudom ki állít
marhalábszárból katedrálist
de ha valaki mégis
hát az biztosan nem én leszek

leengedni a feledés szelepét

a titkos élet lassúságát
szeretném lassan megtanulni
hogyan kerekesebbek lehessenek
a kerek
és ne csak a téli meg a nyári
gumik váltakozása
okozzon lírai balladákat
amikor az enigmatikus
szelep leereszt

tanulságos napok kerekednek
a lassú élet titkosságát
szeretném titkon megtanulni
hogyan titkos lehessen időhullám
és agresszív mozzanat
a legszebb az egészben éppen az
leeresztem a szelepet
amikor téli és nyári
lírai balladák váltakoznak

a titkos lassúság életét
na azt szeretném lassan
és titokban megtanulni én
szeretnék keveset írni
leengedni a feledés szelepét
szerelmes verseket hallucinálni
emléket állítani az üldögélésnek
és nem csak a téli meg a nyári
ücsörgésnek

de a tavaszoknak meg az őszieknek is

anyukám vidd innen*kollázs Fülöp Gábor Banális susztermatt c. kötetéből*

amíg ő megrántja a vécéláncot
félelemből épülnek a várak
találomra a papírból kinyírjuk
gombostűvel leszúrjuk magunkat
ez nem a versek ideje mondtam metafizikusan
jobb kezemben a konyakospoharat
egyszerűen kénytelen vagyok szorongatni
mert a ballal lóhúst eszem mindig
a háborúkban
tökfehér papírból
feketerigó kiabál le a negyedik emeletről
félelemből bestoppolom a félelmet
a félemeleten
mert a félelem mélyén nem lehet verset írni
a kihalt utcán kérdezősködöm
gazdámnak lelkesen tapsolok
habár ilyen állat nincs is
a kis papírvágó késem
a nudista strandon megöregedett
bele kell feküdnöm a konzervdobozba
szerényen önironikusan
téves irányba tereltek a nyilak
a nyulak
narancssárgából sötétvörösbe váltott
a törpe a kertben
ő rángatja a vécéláncot
vagy a vécélánc rángatja őt?
anyukám vidd innen
vidd innen

Gömör Kata: Gondolatok

CSÁKY KÁROLY

Élet a hajdani Liphay-kastélyban

Ha az Ipolyság-Nagykürtös közti főútról Ipolynagyfalu után észak felé haladunk, nemsokára elérünk a régi Hont vármegye egykor jelentős településére, Ipolyszécsénykére, mely falut errefelé csak Szécsenkének mondanak. Letérési pontunktól már látszik az emeletes kastély, s látszanak a *Korponai-hegység* nyúlványai, melyek északról a falu panorámáját képezik. A község nevének írásos előfordulásáról *Bakács István* közöl adatokat. Az első általa megjelölt évszám **1260**, s akkor *Terra Zelchan, Zelchen* alakban bukkant fel a helység neve (Eszt. kpt. m. lt. 17-1-1).

1715-ben az itteni három adózó portán kívül már *kúria* is volt a faluban, a XVIII. század második felében pedig kialakult a nagyobb uradalmi központ. Hosszú időre letelepedtek itt a *Kisfaludi Liphayak*, akik megépítették ma is álló emeles *klasszicista kastélyukat*, aztán kialakították a messze földön híres *angolparkot*, amit itt újabban csak *Angolnak* neveznek. A Liphayak révén megannyi más nemes család is kapcsolatba került az itteni birtokkal, köztük például a *Gyurcsányiak*, a *Crouyak*, a *Jankovichok*. De itt élt egy ideig a *Krečsmár*, a *Králik*, a *Szombathelyi* és a *Somssich család* is. A kastélyban s az úrilakokban tartalmas szellemi-kulturális élet is kibontakozott, s Szécsényke így bekerült az egyetemes magyar művelődéstörténet lapjaira is.

A kastély és környéke

A szécsénykei *Liphay-kastély* tehát ma is szemügyre vehető. A falu északi pontján, egy kisebb magaslaton áll, aránylag jó állapotban. Miután utolsó lakóját, *gróf Somsich Ödönt* kiebrudálták innen, messziről hozott idegeneket telepítettek bele, majd alapiskola működött az épületben, mígnem hosszú ideig Beszterce megye Iskolaügyi Szakosztálya birtokolta: egy leánynevelő intézet céljaira használta. Mára az önkormányzatnak sikerült a kastélyt visszaszereznie.

A műemléknyilvántartó szerint ez régebbi *rokoko alapokon* épült, s a XIX. század első felében akították át klasszicista stílusúvá. (Harminc, 1968:83) Az emeletes, manzárdtetős épület főbejárata előtt négy klasszicista oszlopon áll a nyitott erkély. Az épület főhomlokzata háromszögtimpanonban végződik. Az előcsarnokból kétoldalt tört lépcsősor vezet az emeletre. A földszint termei boltozatosak, az emeletiek sima mennyezetűek. A kastély tartozéka a tőle keletre elterülő hatalmas *angolpark*, amely egykor (s részben még ma is) ritka fafajtákkal, melegvizű forrással és tóval tündökölt. Ritka fafajtákkal övezet sétányokat építettek ki a kastélytól nyugatra is. A parkban, közel az ott folydogáló patakhoz, régi platánok alatt állt egykor az a szép sírmelék, melyre néhány évtizede az akkor ott tanító, s azóta megboldogult feleségem hívta fel a figyelmemet. A sírjelet szerencsére megmentették, s ma (bár csonkolt állapotban) a kastély kertjében állítottak fel. Rajta még olvasható, *Zsitvay Kornélia* neve. Ő *Jankovich Antal* felesége volt, édesanyja pedig a híres magyarországi *Hunkár-család* leszármazottjaként vált ismertté.

A kastély híres-neves lakói, jeles szécsénykeiek

A hajdani *Szombathelyi családot* a *Kisfaludi Liphayak* követték a szécsénykei birtokban. A Liptó vármegyéből származó ősök közül *Liphay I. Imre* telepedett le tájainkon (+1633), aki egy időben *honti alispán és törökországi követ* is volt. Az ő unokájától, *Liphay III. Istvántól* (1654-1692) származnak a szécsénykei ág felmenői.

Liphay IV. Sándorról (1767-1828) már biztosan tudjuk, hogy Ipolyszécsénykén lakott a mostani kastélyban. A királyi tanácsos egy ideig *Hont alispánja is volt*, s gyakran írt róla a megye krónikása, *Gyürky Antal*. Többek közt így jellemezte a jeles szécsénykei embert: „*Liphay igen nyájas, kedélyes, eszes s vendégszerető volt. Ritka ékes szónoki tehetséggel bírt, miért is magyar Ciceronak nevezték.*“

(1874:37) Egy másik feljegyzésben az alábbiakat olvassuk róla: „*Lipthay Sándor udvari tanácsos és első alispány a Csűrben (Ipolyságon – Cs.K, megj.) pinczét tartott, hová szép napok estéin tömegesen sétált ki a tisztikar(...). Lipthay igen művelt, úri modorú és szép eszű férfi volt, de a zenét és éneket is kedvelte, minthogy pedig ennek mások is kedvelői valának, és gyengéd nemes szívével fogva, ártatlan örömeiket szerezni másoknak is szeretett, mind Ságón, mind pedig a szécsényei kastélyában, minden alkalmat felhasznált az összejövetelekre s mások mulattatására.*“ (1874:132)

Említi Gyürky Lipthayék tágas ebédlőjét is, „*melynek közepén egy kihúzó fénytelen tölgyfa asztal áll, a két sarokban vannak a pohárszékek, a harmadikban kályha, a negyedikben kandalló áll, a többi székek foglalják el és egypár kis kártya asztal*“ (1874:124)

A nemesember kilenc gyermeket nevelt itt feleségével, **Tésai Foglár Annával**. Első gyermeke, **Lipthay Apollónia** Szécsénykén született 1792-ben. Ő **Moysfalvi Gyurcsányi Gábor** nógrádi alispán, a hétszemélyes tábla ülnökének felesége lett. Gyermeük, **Gyurcsányi Teréz** ugyancsak Szécsénykén született 1823-ban. 1848-ban feleségül ment **gróf Crouy Frigyeshez**. Vácon telepedtek le, ahol ismert mecénások voltak, támogatták többek közt a morva származású **Forster Gusztáv festőművészt** is.

A szécsénykei báró másik fia az a **dr. Lipthay Sándor (1793-1870)**, aki ügyvédi oklevelet szerzett, királyi udvari tanácsos lett, s a *Konzervatív Párt* egyik fővezére volt Pesten. Nevét jegyzi a sajtótörténet is: 1845-ben, mint jómódú maglódi birtokos és pesti ügyvéd, ő vette kézbe a **Nemzeti Újság** kiadását. Mint olvassuk: „*ez volt az első lap, amely március 16-án cenzúrázatlanul megjelent és amely elsőként hozott részletes, színes tudósítást a március 15-iki pesti eseményekről, s közölte a Tizenkét Pontot meg a Nemzeti dalt*“ (A magyar sajtó története. Internetes változat) Lipthay publicisztikai írásai is figyelmet érdemelnek, 1847-ben Pesten, Heckenast nyomdájában pedig megjelentette művét *Az ellenzék sérelmei* címmel.

Dr. Liptahy Antal (1802-1870) szintén Szécsénykén született. Ő *dulmi püspök és esztergomi kanonok* volt, s több magyar, német és latin nyelvű munkát is publikált, végrendeletileg pedig 500 forint alapítványt hagyott a Magyar Tudományos Akadémiának. De támogatta a szülőföldet is, különösen Szécsényke filiális templomát Ipolynagyfalun.

A mecénások közül meg kell még itt említenünk **Lipthay Juliannát**, aki 1797-es végrendeletében több alapítványt tett, például a szécsénykei, a kelenyei és a fődémesi templomok támogatására; a szécsénykei iskola javára; jobbagyái, zsellérei és más szegény gyermekek megsegítésére; a szécsénykei kálvária és Nepomuki Szt. János szobor fenntartására.

A Lipthay család tagjai közül megemlíthetjük még **Lipthay Lajos** (sz. 1795) császári-királyi kapitány és kamarás, valamint **Lipthay György** (sz. 1807) császári-királyi kamarás és őrnagy nevét. Lipthay Sándor gyermekeinek 1819-től egy évig Ipolyszécsénykén nevelője volt **Moyses István (Štefan Moyzeš)**, a későbbi besztercebányai püspök, a túrócszentmártoni *Matica slovenská* elnöke, több latin és szlovák nyelvű kiadvány szerzője.

A szécsénykei kastélyban egykor sok-sok híresség megfordult még. Járt itt például az ismert nógrádi-honti író, költő, **Pajor István**, aki erről így számolt be 1895-ben az *Irodalomtörténeti Közleményekben*: „*Az ötvenes évek második felében (1857-ben) a hontmegyei Ipolyszécsénykén lakó Jankovits Antal nagybirtokosnál lévén dolgom, ugyanakkor ott időzött rokoni látogatás végett Hunkár Antal is, Veszprémmegyének 49-iki hazafias kormánybiztosa, s egyebek közt két esetet beszélt el a jelenvoltak élénk érdeklődése mellett...*“ Az esetek egyike *Kisfaludy Károly* költővel kapcsolatos volt, amelyről a *Magyar ritkaságok* című kiadványban (1899) is olvashatunk *Üvegezők* címmel.

Egy ideig Szécsénykén volt nagybirtokos **Králik Lajos (1849-1913)** is, aki elsősorban a jogi pályán bontakozott ki. Több törvény előkészítésében is részt vett, könyvet publikált *A magyar ügyvédségről* (Bp., 1903), illetve *Görgeyről és Kossuthról* (Bp., 1906).

Gróf Somssich Ödön (1879-1960) a XX. század első felében több évtizeden át volt Szécsényke birtokosa s az itteni kastély tulajdonosa. 1938-tól elnöke volt a nagy múltú *Ipolysági Takarékpénztárnak*. Annak a pénzügyi intézetnek, amely – mint 1943-ban írta Somssich – „*a maga 75 éves munkájában mindnek erkölcsi feladatot látott, nemcsak a hitelnyújtás szolid módozatai révén, hanem a nemzet közvetlen kulturális fejlesztése útján is*“.

Szécsénkén volt plébános **Fischer Ágoston** (1863-1918) tudós pap, egyházi író, aki több cikket, tanulmányt publikált a korabeli lapokban, s megjelentette a *Jézus Krisztus a papok példaképe* című fordítását is. Ugyancsak a publikáló papok közé tartozott a másik itteni plébános, **Csögley Kálmán**, aki a község temetőjében nyugszik. Ő Csesztvéről került ide a XX. század elején, írásai pedig a *Jó Pásztor* című füzetekben jelentek meg. Az említett papok szintén gyakran megfordultak a falu kastélyában, annak híres-neves lakói közt.

Szintén a XIX. század első felében épült az a földszintes *klasszicista kúria*, melyet néhány évtizede eléggé meg nem magyarázható okok miatt lebontottak. Ez volt hajdan az intézőlakás, melyben a kor több kiváló, a gazdasághoz értő szakembere lakott. Az épület két szárnyát szép portálé osztotta meg.

Gróf Somssich Ödön, a kastély utolsó lakója (arch. felv.)

A Liphay-kastély 2009-ben (Csáky Károly felvétele)

A szécsényei kastély képe a Borovszky-monográfiában

AZ
ELLENZÉK SÉRELMEI.

A RÉSZEK VISSZAKAPCSOLÁSA,

A

HORVÁT ÜGY

ÉS

A HONTI SÉRELEM

ÉRDEMÉBEN.

LIPTHAY SÁNDORTÓL.

BÁRCZY OSZKÁR
könyvtárából
BESZTERCEBÁNYA

PESTEN, 1847.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Lipthay Sándor (1793) egyik munkája

Zsitvai Kornália síremléktöredéke a kastélykertben (Csáky Károly felvétele)

TÓTH IMRE*versei***MEZÍTLÁBAS PSYCHÉ**

Tamás a folyóparton ült, gondolkodott, és cigarettázott.
Gyakran gondolkodott, sokszor egész nap. Közben egy könyvet is
olvasott, a borítón az állt: „A kudarc”.
Tamás orvosnál is volt. Azt mondta, nem múlik a színház utcai láz.
Az orvos felírt valamit, hogy a páciens felejthessen. De Tamás
nem felejtett. „Memóriatörlésre van szükség – gondolta. – Hogy
elfelejthessem Psychét.”
Elment a házhoz, de azt mondták, Psyché már nem lakik ott.
Ezért Tamás a folyópartra ment gondolkodni. Az emlékezés
betege volt. Mert nem tudott felejteni. Tamás egy pisztolyt is
beszerzett, hátha az segít felejteni.
A pisztollyal jól tudott beszélgetni. Elvégre értett a fegyverekhez.
Valamikor még lőni is tudott. Elővett egy fényképet a zsebéből:
Fekete haj, barna szem, kreol bőr.

Hajnalban horgászok érkeztek a folyóhoz.
Psyché akkor szállt fel a vonatra, hogy Tamáshoz utazzon.

NAGYÍTÁS

Árulóim megérkeztek. Számuk állandó. Mindig hárman vannak.
Akiket segítettem, most ellenem vallanak. Ha elmondanám megfigyelésem
történetét –
Mindig ott vannak a képeken, van, hogy láthatatlanul. De máskor látszanak.
És az a rosszabb. Egyikük pezsgőt iszik, a másik mosolyog, harmadik háttal
áll. Miért üldöznék engem? Elszívják előlem a levegőt, elveszik tőlem a
teret. Helyemre törnek. Ha zebrán állok, autóval jönnek, vagy máskor a
járdán, szemben velem. Nem mehetek be egy kávéra, sörre. Ott vannak
minden helyen. A színház is veszélyes terület. Az főleg.
Ha elköltözöm, utánam jönnek. Láthatatlanná kellene válnom.
Vagy kerülőm a hatalmakat. Vagy mindent.

VILÁGOK ÓRE

Ma találtam egy könyvet. Az elveszett könyvek között volt,
az utolsó szobában. De megtaláltam. Bőrkötésben, a lapszélek
aranyozva. Hatvanöt fejezet, több, mint amit reméltem.
Benne van minden, amit tudnom kell, minden, ami volt, és
még lesz valamikor. Egy nap minden egyes lapja.
Senkinél nem vagyok különb, semmiben. Lehetnék akár ama
harminchat egyike, akkor sem lenne szabad tudnom róla.
De másokról tudhatok bármit. Mit éreznek éppen, mire gondolnak.
De nem segíthetek rajtuk.
Persze, azelőtt más volt. Ültünk a kertben, angyalokról, és más
effélékről beszélgetve. Kenyér, és bor az asztalon. Számoltuk,
hány nap van még hátra. Azután elfogytak a napok.
A mennyország elesett. A kenyér és a bor elfogyott. És ördögök
vannak mindenütt. Ördögök, ördögök, ördögök.

KŐ-SZABÓ IMRE

A két bicikli

A kerékpár, melyet a köznyelv becézve drótszamárnak is nevez, számomra mindig a csodálat tárgya volt. Nem tudtam megmagyarázni, még magamnak sem, hogyan lehet két keréken, egyensúlyozva haladni úgy, hogy nem esik el a kerekező. Gyerekkoromban, otthon apámnak volt egy férfi kerékpárja. A történetben szereplő két bicikli közül ez az első. Fekete színű váza, széles gumija masszív érzést keltett az emberben. Sajnos hosszú ideig csak nézegettük az öcsémmel, felülni nem tudtunk rá, mert az ülésről nem értük el a pedálokat, meg még nem is tudtunk biciklizni. A szomszéd fiúnak volt egy kisebb, háromnegyedes biciklijé, ezen tanultunk meg tekerni. Ez nem volt olyan egyszerű, akkor még szinte cirkuszi mutatványnak számított egy ilyen utcán kerekező produkció, az elmúlt század negyvenes éveiben. Persze kerékpárból sem volt valami sok, ritkaság számba ment egy-egy ilyen masina. Szóval ez a kerékpár a család tulajdona volt. Kerekeztünk rajta, de csak óvatosan, ahogy azt apánk engedélyezte. Persze az utakon nem volt valami nagy forgalom abban az időben, de mindig azt mondta: - Fő az óvatosság! Bezzeg, ha ma élne, nem tudom, mit mondana az utakon száguldó bádogkasznik tengerét látva? Talán ki sem engedne a forgalomba? Ebből is látszik a világ eszeveszett, könyörtelen változása.

Már tudtam hajtani, persze csak az udvaron csupán, apám 28-asán. A 28-as szám egy felnőtt kerékpárt jelentett, de voltak kisebb számúak, gyerekeknek is. Néha, felügyeletével az utcára is kimehettünk, de csak látótávolságon belül. Egyszer apámhoz jött úgy estefelé egy fickó, valami közös üzleti ügyük volt. Ez a srác egy piros, igazi versenybringával állított be. Keskeny gumik, a kormány, mint egy visszahajló bikaszarv, a pedálokon lábtartó, abroncsos fékek. Szóval egy csodálatos masina volt. Ahogy a falhoz volt támasztva, csodájára jártam, el voltam tőle bűvölve. Nagyon szerettem volna egy kört megtenni vele. Nézegettem, megérintettem, behúztam a fékeket, megpróbáltam a pedálokat. Ahogy ott babráltam ezt a versenybiciklit, a srác kijött a házból és látta önfeledt érdeklődésemet, megkérdezte: - Tetszik? Nem is tudtam hirtelen válaszolni, csak bólintottam. - Teszel vele egy kört? - kérdezte és megveregette a vállamat. - Igen! - mondtam röviden és arra gondoltam, ha ez beteljesedik, az maga lesz a csoda. - Na, pattanj fel rá! - mondta, és a faltól kifordította a biciklit. Megfogtam, ráléptem a pedálra, a másik lábammal kétszer vagy háromszor ellöktem magam a földtől. Szépen és könnyen gurult, átvetettem a lábam a hátsó kerék felett, beültem a nyeregbe és már mentem is az úton. A legörbülő kormány először szokatlan volt, de valahogy úgy voltak beállítva az áttételek, hogy néhány tekerés után már száguldott is. A fékezés is szokatlan volt, próbáltam kontrázni, mint a másik biciklin, de a hajtókar szabadon mozgott hátrafelé, semmi fékezés. Ez egy kis riadalmat keltett bennem, de aztán megtaláltam az összhangot. A bicikli olyan gyorsan ment, hogy ez az ütem szokatlan volt annak, aki a 28-as teljesítményéhez szokott. Alig tudtam körülnézni és már is az utca végén voltam. Arra gondoltam, ha már megkaptam ezt az álombiciklit, teszek vele egy kört. Elmegyek a vasúti töltésen az átjáróig, majd onnan a kövesúton vissza. Sajnos elszámítottam magam a vasúti töltéssel. Ugyanis a pályaszakaszmellett elég keskeny járdarész maradt, így az egyensúlyozás során a pedál beakadt a kavicsöltésbe és egy nagy zuhanás lett a vége. Leperdültem az árokba, nagyon megütöttem a bal csuklóm. Alig bírtam kerékpározni tovább, a sérült csuklóm kihatott a kézfejre, ujjaimra. Nem tudtam a kormányt tartani. Szerencsére a kerékpárnak nem lett semmi baja. A fájdalom élesen hasított a kezembe. Megpróbáltam jópofát vágni ehhez a kiruccanáshoz, de azért látszott az arcomon, hogy nincs minden rendben.

A fekete színű kerékpár a folyóson állomásozott. Onnan vittük el, ha kerekezni akartunk, az engedély után. Ahogy a háború közeledett, sorban a második, apám úgy döntött a zűrzavaros időkre való tekintettel, hogy a bicikli megóvándó felkiáltással, szétszedte és feltette a padlásra. A frontok ide-oda vonulása során meg is feledkeztünk a kerékpárról. A front visszavonulása során, amikor jöttek az oroszok, egyszer több mint egy hétre őrizetlenül kellett hagynunk házunkat. Életünk mentése volt a fontos, a tárgyak nem számítottak.

Amikor visszamehettünk, tapasztaltuk, hogy a fekete bicikli eltűnt. A szomszédok mondták: - Elvitték biztos az oroszok! Ezen aztán sokáig töprengtem, a vonulás során oda nem mentek fel, ha mégis, egy bicikli semmit sem jelentett egy katonának. Nagy a valószínűsége, hogy egy „jókedvű” magyar látott benne fantáziát és pártfogásába vette.

Közben eltelt vagy hat év, apámat a vasút másik állomáshelyre vezényelte. A második kerékpár nálunk olyan volt, mint másnak a munkaeszköz. Adódott ez abból, hogy a falu központjától (orvos, bolt, tanácsháza) legalább két kilométerre laktunk. Tehát, ha csak fél kiló kenyérre volt szükségünk, akkor is legalább egy órába telt, amíg megjártuk gyalog a boltot. Szóval, egy jó, strapabíró kerékpárra igazából nagy szükségünk volt. Apám többször beütemezte vételét, de mindig közbejött valami, ami fontosabb volt, sürgősebb, így a bicikli hátrább sorolódott. Egyszer aztán azzal az ötlettel állt elő az öregünk, hogy azt a bizonyos biciklit darabokba fogja megvenni. Na ezen aztán ámultunk, hogyan lehet biciklit „aprítva” venni? Az nem szabályos, ha úgy csak felszelelik. Aztán mégis csak az öregnek lett igaza. Abban az időben bicikli alkatrészekkel a falusi áfészek műszaki boltjai eléggé jól el voltak látva. Így megvételre került az első tétel, amely egy 28-as váz volt. A következő fizetésből vett két abroncsot, majd két agyat és küllőket. Esténként a konyhában azzal bíbelődött az öreg, hogy befűzte a küllőket. A két végpont a ráf, illetve az agy volt. Egy-egy kerékhez legalább hatvan küllő kellett. Aztán azt szépen be kellett szabályozni, centírozni, hogy a kerék szépen, nyolcasok nélkül, simán peregjen. Ezzel a művelettel elszórakozott legalább két hónapot, amikor a vázba felfüggesztésre kerültek. Így már a szerkezet megállt a talpán, a ráfokon. Legközelebb megvette a gumikat, két belsőt és két külsőt. Szépen beillesztette, levegőt fűjt bele, szinte már gurulni is véltük a szerkezetet. Hiányzott a kormány. Úgy ez nagyon fontos kellék, máshol is, mert ennek hiányát a pontos vezetés sínyli meg. Ahhoz, hogy menjen, hajtani lehessen, kell hajtókar, fogaskerék, lánc, pedálok. A végén egy ülés a vázra. Mire ebbe az állapotba került, eltelt vagy tíz hónap.

Az alkatrészekből a „házi” futószalagon összeállított bicikli teljesen olyan volt, mintha gyárban készítették volna. Talán annyival volt másabb, hogy ezen látszott a gondosság. Nem csak a gyári, szalagon beidegződött munkálatokkal rögzítették az alkatrészeket, bizonyos pontoknál, talán szükség szerint, hosszabban babrált. Ettől lett masszívabb, stabilabb. Ez utóbbit azonban még ki kellett próbálni, tehát megkezdődött a „O” széria tesztelése. Először apám pattant fel rá. A nagyállomás körül a kibetonozott rakodótéren tette meg az első köröket. Mindig, amikor visszajött, mondta, hogy itt, vagy ott még állítani kell rajta. Pár nap múlva, rákerült a láthatatlan pecsét: „használható!” A gyerekek közül én, mint rangidős kaptam meg az elsőséget, egy közeli távolság megtételére. Ez a pár száz méter nagy élményt jelentett, hiszen tavasz volt, a bicikli szépen gurult és legalább tíz éve nem ültem ilyen vasparipa nyergében. Jónak minősíttem, aztán átadtam öcsémnek. Neki is ez a távolság volt kiszabva, engedélyezve. Elindult, mi meg apánkkal stoppoltuk az időt. Le is telt, de ő nem érkezett vissza. Már aggódni kezdtünk, amikor véres térddel, arcán fájdalommal érkezett vissza. Az egyik árokfeletti átjárónál nem jól vette a kanyart és az árokba lendült. Szerencsére a biciklinek nem lett semmi baja. Az öcsém térde pedig nyolc napon belül, egyszerűen begyógyult.

Innentől kezdve felváltva használtuk a biciklit. Egyedül apám nem ült rá többé, ő a szereléssel teljesítette a gyerekek óhaját, legyen bicikli. Lett bicikli, amit mi ketten alaposan ki is élveztünk.

Teltek az évek, a kerékpár sem volt már nagy szenzáció. Aztán történt egy hirtelen jött tragédia a család életében. Anyánk egyik este a vacsora után rosszul lett, agyvérzést kapott és a halál nem tárgított mellőle. Hárman maradtunk férfiak. Apánkat a gyász közepette is lekötötte a vasút rohanó mozgalma, a pályát mindig rendbe kellett tartani. Engem elszólitott, abban az időben még „működő”, haza védelmét szolgáló honvédség, minden fiatal számára tényleges időt felölélő szolgálat. Öcsém maradt otthon apánkkal. Ő, pedig élvezni kezdte az ifi korból kibontakozó felnőtt viselkedési szokásait. Szórakozott a haverokkal, kereset hiányában egyhetes társasági sörözés fejében felajánlotta a biciklit. Egyik nap késő délután elkerekezett vele, este már gyalog jött vissza. Így lett vége a két kerékpárnak, amelyek vasanyaguk ellenére, az égbe szálltak.

HORVÁTH ÖDÖN

2015 augusztus 6

Hetven éve történt: Ázsia
földjéről eltűnt Hirosima.

Nem volt még hipokrita vita
sem; halnod kellett Hirosima.

Nem volt tévedés, sem műhiba,
kiválasztott volt Hirosima.

Döntött a felsőbb kompánia:
„Pokolba veled Hirosima!”

A bomba hullt, s mert lehullt, csak a
térképen volt már Hirosima.

Legnagyobb részed tükörsima
a robbanástól Hirosima.

Mi volt az oka, hogy annyira
romba döntöttek Hirosima?

A hasadó magenergia
áldozata vagy Hirosima!

Tűzben kellett elpusztulnia,
aki benned élt Hirosima.

Több tízezer modern múmia
fedte utcáid Hirosima.

Így lett egy város halál fia.
Igen, a város: Hirosima.

Sony, Honda, Canon, Toshiba:
vagytok, de van-e Hirosima?

Nem csoda, ha senki sem hisz a
tartós békében, Hirosima.

Ma csak a békepolitika
emlékeztet rád, Hirosima.

Hetven év után szálljon ima
lelki üdvödért Hirosima.

Gömör Kata: Újra madár

MOLNÁR JÓZSEF**Tartózkodó vagy***Kovács T. Istvánnak*

Tartózkodó vagy.
Ez megfogott.
Tartózkodó, egyenlő szerénység.
De az íróasztal is tartózkodó és szerény.
Hallgat, nem beszél.
A szekrény is hallgat,
és a telefon,
de egyszer megcsörren,
ahogy a betűk is
szavakká,
mondatokká
formálódnak - egyszer,
ha lesz valaki, aki
felfigyel rájuk.
Maximum figyel,
megfigyel,
de már nem azt, hogy
írsz, mint egy kedves moldvai
csángó barátomat a szomszéd
átkosban, amikor felfigyeltek
írógépére, amit ő biztonságból
elásott, majd jól elverték érte,
de nem vallott, aztán az egyik
pillanatban még iskolaigazgatóból
lett földönfutó, nemkívánatos elem,
aki, hogy, hogy nem, elment
mozdonyvezetőnek, továbbra
is a szomszéd átkosban, tizenhét
évig, ott is furcsán nézték, pedig
csak becsületes kívánt lenni a sok
besúgó között, közben 89' lett, s az
ábránd, no meg a hiú remény
átcsábította hozzánk, ő úgy gondolta,
szabadabb földre, egy új Kánaánba,
s majdnem igaza lett.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Hajában sült

Hirtelen fordult őszbe a nyár
hideg a reggel, otthon este hűvös
szoba vár. Fázósan húztam ma
össze magamon a nagykendőt, de
nem melegített át semmi sem. Ekkor
jutott eszembe gyermekkorom
téli estéinek megmentője:
a hajában sült krumpli!
Gyorsan tepsibe dobtam a három
szemet, mit a kosárban felleltem, s hogy
ne érezzék árvának magukat mellé
néhány céklát tettem. Illatuk már árad, ontja rám
melegét a sütő, melegíti bensőmet a sült
krumpli. Ó, mennyei vacsorák! Ezer emlék
íze zuhog rám, égeti tenyerem,
míg forrón zsírba mártom,
sózom s csak nyelem, nyelem...

2014.08.26.

KOVÁCS T. ISTVÁN

versei

Ködesőben

Nicsak!
Miféle tünet ez?
Ösztönösen
letakarom az újságot.
Ne lássák
melyiket olvasom.
Ne legyek ellenszenves
a más nézetűeknek.
Haragtól, és gyűlölettől
tartok mostanában,
mert az emberek
csak ritkán szeretnek.

Ilyenné váltunk.
Micsoda idők!
Micsoda szabadság!
Miket szabad ma!
És miket nem szabad.
Akár
törvényes tiltás nélkül
sem tanácsos,
és micsoda nagy pénzeket
keres némely tanácsos,
mihez képest mennyit
a közmunkás!

Micsoda telek és nyarak!
Micsoda szélsőségek!
Hideget, meleget kapunk.
Nincs már igazi
telünk és nyarunk.

Mégis, mi még itt vagyunk,
akik nem kerestünk új hazát.
Nade, hol is kereshetnénk?
Mert nincsen haza ott,
hol nincsen anyanyelv.
Nincs mit kezdeni
ezzel az örökséggel.
Verssel, színházzal,
jó regénnyel
és magyar zenével.

Változik gyorsan a helyzet.
Mert mindent átformál
a kor, a sznob és az eretnek.
Nem tudom mi kapható
az üzletben, miféle az a bolt,
mert a cégtábláról
képtelen vagyok megérteni
az angolt.
Azt sem tudom én, tudatlan,
micsoda a lájkolás
meg a miting,
a tender, a projekt.
Izzad rajtam és elszíneződik
a fehér ing.

Hol vagyok, ki vagyok?
Mit akarnak tőlem?
Felelős vagyok én is itt.
De kivel és mit
tehetnék felelősen?
Ha nem félnék,
hogyan kinevetnek,
magamra hagynak
ebben a cudar,
mindig változó időben.
Ebben a hatalmas
ködesőben.

Epegrammák

Szobatársam távozására

Kolléganóm Riport Terka,
itt volt velem riporterka.
Jól művelte a riportot,
a helyszínen sosem volt ott.

1991. V.16.

Papírhegyek

Mindenütt versek vannak,
dolgaim halasztódnak.
Mert versbe faragom,
örömöm, haragom.
Ezt itt nem Aragon,
én írtam Alagon.

Bezsong-song

Löttypreszzóban
zsurnaliszta.
Tűnődve a sörét
issza.

Asztalán egy
avas krémes.
Tétováz.
Megegyem
én ezt ?

Kémlelgeti
a világot.
Ennyi változást
ki látott?

Régi szép vár
Krasznahorka,
ott sem füstöl már
mahorka.

Kinek torka
snapszot áhít,
arra sok kis
csárda vár itt.

Sok a lebuj,
nagy a lárma,
a jövő nincs
kitalálva.

KEREKES TAMÁS

Idegen a síromban I. rész

*A regényírásnak három szabálya van:
sajnos senki nem tudja, melyek azok.
(Somerset Maugham)*

Párizs mesél

A Montparnasse-ország ezerarcú birodalom: levitézlett politikusok, vakmerő újítók, lángeszű művészek, fásult tarhások, és kótyagos különcök laktak. (Bajomi Lázár Endre) Itt használták a vásárosok a Limonaire-organát, mely kiment ugyan a divatból, de a Pont-Neuf-nál, azaz a párizsi hídnál, ahol valaha a vásári komédiások és kuruzslók találkoztak, az egyszerű nép szívesen mulatott a feltalálójáról elnevezett kintomaszerű hangszer dallamaira. A negyedet meghatározó fehér gipszhomlokzatú házak többségét Utrillo festette. Az utcán gyakran lehetett látni idomított kecskéket és tudós kutyákat. A Szent-Jakab fű, melynek gyógyító hatást tulajdonítottak, itt talált gazdára. A negyedben nem létezett társadalmi elkülönülés. A házak előkelő második emeletén bankárok laktak, de a földszinten általában mosónők. A házakban még a hideg folyó víz is ritka volt. A magukra valamit is adó emberek úgy gondolták, hogy a vasárnapi lábmosás elég engedmény a hidroterápiának. A világítás legtöbbször acetilénlámpa biztosította. A negyedben úttörőként elsőnek megtelepedett művész Chateaubriand volt, aki 1826-ban érkezett ide. Victor Hugo innen vette a Nyomorultak-hoz a népelet jeleneteit, Balzac itt írta a Szamárbőr-t. Itt élt Rimbaud a kommün után. Nem ágyon aludt, hanem az ágyrugókon, ápolatlan volt, pohár nagyságú vizeskorsója még soknak is bizonyult tisztálkodása számára. Henry Rousseau (a Vámos), a boszorkányinas, itt nyitott festő-és zeneakadémiát. A háza falán egyszerű felirat hirdette: RAJZ,FESTÉSZET-ZENEOKTATÁS KÍVÁNSÁGRA HÁZHOZ MEGYEK MÉRSÉKELT ÁRAK

Alfred Jarry (Übű király) 10 frankért vett a Vámostól két képet. Paul Rosenberg 1918 után 10 000 frankot kínált neki a két képért.

Itt voltak a Párizsi Bérkocsitársaság istállói, a cég csak később tért át az automobilra. A negyedben iskolák is voltak. Roger Wild együtt ministrált a tanulmányi igazgató fiával, egy „felsőssel”, akit Charles de Gaulle-nak hívtak. 1904-ben de Gaulle tizennégy éves volt.

Itt szerkesztették a következő lapokat: Revue de Paris, Globe, Revue {I-442.} des Deux Mondes” Azt mesélik, hogy a Montmartre Szent Dénesről kapta a nevét, akinek, tán hatszáz évvel ezelőtt, itt, a hegy lábánál nyisszantották le a fejét. A jámbor Dénes felkapta a földről, és felvitte a hegyre - innen ered a Mons Martyrum, a Mártírok hegye elnevezés. A negyed századokon át egyszerű kis falu volt, szélmalmaiban örölték a lisztet Párizs kenyéréhez. Ám a folyvást terjeszkedő város hamarosan elért a dombokig, így a Montmartre is Párizs egyik városrésze lett. Az öreg szélmalmok hamarosan abbahagyták az őrlést, helyükön egyre-másra kabarék és táncos mulatók nyíltak, amelyek erkölcszerek tréfákkal és botrányos kánkángörlökkel szórakoztatták a nagyrédeműt. A művészek és költők, ezek a hosszú hajú, lázadó lelkű, szégyentelenül üzekedő bohémek pedig otthagyták korábbi fészkeiket, a Quartier Latint, a kis falu no meg a pompás panoráma és az olcsó házbérek kedvéért.”

A Café Procope-ot csak néhány pislákoló olajmécsessel világították ki, mintha a tulajdonos nem akarná, hogy bárki is betaláljon. Egy pillanatra megállok a bejáratnál, engedem, hogy átjárjon a hely levegője, s beszívom a feketekávé erős illatát.

A helyet kicsivel több, mint kétszáz éve alapította egy szicíliai nemesember, bizonyos Francesco Procopio

dei Coltelli; a helyet az irodalom és a politika óriásainak szellemei lengik be, akik történelmet leheltek a falaiba.

Procopio helyet adott a művészeknek - íróknak, költőknek, filozófusoknak -, ahol békében és nyugalomban, kávé szürcsölgetve dolgozhattak, s így lett ez a legelső café Párizsban; a szó, bármily meglepő, franciául kávé jelent.

Abban a városban, ahol a kávéházak ragyogó fényekkel, zajos közönséggel és csillogással hívják fel magukra a figyelmet, a Procopie továbbra is őrzi egy régi és sokkal előkelőbb kor visszafogott hangulatát. A Vidámság utcájába érkeztek a Bretagneból csoportosan érkező kokottok, sokan arra sem vettek fáradságot, hogy levegyék fejükről a hazai csipke főkötőt. Minden hazatérés egy vereség, mintha az új világ – ahonnan hazatér – mégsem bizonyult volna elég vonzóan, sikeresnek, végül is nem volt képes legyőzni az „otthont”. Párizs. (Sławomir Mrożek) Hogy mit jelenthetett a jazzkorszakban, a múlt század 20-as éveinek elveszett amerikai nemzedéke számára Párizs, az ma már csak olvasható Gertrude Stein, Scottie Fitzgerald, Ernest Hemingway és Fitzgerald felesége, Zelda regényeiből. Berlin a húszas- harmincas években szintén a mulatók, kabarék, félvilági szórakozóhelyek világa volt, mely vonzotta az angol deklasszált arisztokráciát és a fiatal amerikai értelmiségieket. Marcel Proust, aki ezer frankos borralalóiról volt híres, hajnalban a Grand Hotel portásától kölcsön kért 100 frankot. Majd visszacsúsztatta a portás zsebébe, ezekkel a szavakkal: Tartsa meg, úgymint magának kértem.

George Orwell később saját szórakozását a párizsi, majd londoni nyomorgásban találta meg. Párizsban majdnem meghal egy influenzarohamban, míg kórházban van, szobáját kirabolják. Azzal próbálkozik, hogy halat fogjon a Szajnában és galambot a Luxemburg kertben. Körüti padokon éjszakázik a hidegben, ahol még a karfa is belevág az ember húsába. A szűkölködésben töltött évekből önbizalmat és iránymutatást kapott. Túl rövid haját a Fleet Street egyik IRA-as anarchista fodrász segítségével formálta meg. 1933-ban vette fel a George Orwell nevet, és ettől fogva írásaiból élt. Első kötete a Csavargóként Párizsban, Londonban-t több kiadó elutasította, s az író annyira elkeseredett, hogy művéből már csak a gémkapcsokat akarta megtartani, de aztán 1933-ban egyszerre jelent meg Londonban és New Yorkban, 1500 példányban, de már ugyanabban a hónapban újabb 1500 példányt kellett kinyomtatni. Könyvének egyik főhőse Jules, egy magyar pincér, akinek az a politikája, hogy olyan keveset dolgozik, amennyire az csak lehetséges. Ekkor vált szenvedélyévé, hogy képes legyen napi hat frankból megélni, s lyukas zoknijából kilátású bőrét: befesti. A két ország nyomorgóinak különbségét így látatja: Anglia a teaforraló és az állami munkaközvetítő hivatal hazája, Párizs a bisztróé és a kulimunkáé.

A Montparnasse sikeréhez tartozott, hogy a főadóbérlőkről elnevezett városfalon kívül helyezkedett el, tehát igazi dorbézoló-hely lett, mert nem sújtotta a Párizsba szállított súlyos borvám. A nagyon olcsó színházak zöme itt épült fel, a jegyek ára átlagosan 9 sou volt. Fölléptek ripacsok és nyavalyatörösök is. De itt kezdte pályafutását Maurice Chevaliere és Edith Piaf is. És a szimbolizmust is itt nevezték el, a névadás 1886-ban, Jean Moréas szimbolista manifesztumában történt meg, Curnovsky jelenlétében, akihez a következő mondás fűzhető: **”Nekem vasból van a gyomrom, ha vizet iszom, berozsdásodik.”** Chagall tulajdonképp egy klinikában lakott, ahol az üres szobákat időnként vendégeknek adták ki, a folyosókon gyakran lehetett látni vérfoltos köpenyeket viselő sebészeket és guruló fémkocsin frissen műtött betegeket. Henry Miller avas zsír szagú, poloskás szobákban lakott itt. 1930-ban Henry Miller Párizsba költözött, maga mögött hagyva June Smith-szel kötött viharos házasságát és elkészült regényét, az akkor még *Lovely Lesbians* címen futó *Kakasviadal*, amihez nagy reményeket fűzött. Hasonlóan Henry Miller más regényéhez, ez is erősen önéletrajzi vonatkozású. Felesége szenvedélyes viszonyba keveredett egy titokzatos nővel, Jean Kronskival és a szerelmi hármas összeköltözött. Mindhárman szélsőséges érzelműek és idegileg labilisak voltak: a hármas festett és írt, természetesen a legújabb irányzatok hatása alatt. Ekkor születtek meg a *Kakasviadal* és a *Ráktérítő* c. regények alapjául szolgáló jegyzetek. Miller első publikált regénye a **Ráktérítő** lett, és a **Kakasviadal** feledésbe merült. A híres író már nem foglalkozott ifjúkori zsenyéjével, hiszen elegendő mennyiségű regénye várt kiadásra. Így a mű csak tizenegy évvel halála után, 1991-ben jelent meg. A népszerű író 1976-ban kapott francia Becsületrendet, 1990-ben Henry és June címmel film is készült róla. Miller európai évei során az *Elveszett Nemzedék* emigráns avantgárdjainak fejevé nőtt.

Párizsi regényének se formája, se iránya, dúsán áradva hömpölyögteti a művészalvilág roncsalakjait, iszákos, semmittevő, nyomorgó, szajhákat hajhászó csavargói, akik itt eszmélnék rá az amerikai álom szertefoszlására, a modern civilizáció kultúra- és életellenes következményeire. Egymásba kapaszkodnak, egymást élik-éltetik szesszel, szerelemmel, és bár a puritán polgár szemében erkölcsi fertőben hemperegnek, ők jól tudják, hogy életük minden mocskával együtt mérhetetlenül dúsabb, mint gépként robotoló és bőségben tengődő embertársaiké. Egyiptomban kitör a szuezi válság, Henry Miller Párizsban megjelenteti a **Nyugodt napok Clichyben** című könyvét, és elnevezi a fotós Brassait **Párizs szemé**-nek. Az itteni vendéglők dominócsatáit sokan megbámulták, közéjük tartozott Trockij is. Blaise Cendrars itt ebédelt utójára együtt Apollinaire-rel, akit egy hét múlva elvitt a spanyolnátha. Zeng a katedrális roppant orgonája, így zenghetett 1822-ben is, mikor az akkori idők legnagyobb francia költője, Victor Hugo esküdött e falak közt örök hűséget Adèle Foucher-nak. (Az **örök hűség** tizenegy évig tartott; aztán Adélka felszarvazta Victort Sainte-Beuve-vel, a **legnagyobb francia költő** meg még abban az évben újabb **örök hűséget** esküdött. Ezúttal egy színésznőnek. De arra az esküvőre már nem a Sulpice-ben került sor, az tehát már egy más történet.) Lautrec-ot Montmartre éjszakai életébe Aristide Bruant költő és szonézénekes vezette be, akit Lautrec oly sokszor megfestett fekete bársony öltönyében, nagy, vörös sáljával és széles karimájú kalapjában. Bruant a Mirliton nevű kabaréban énekelt, Lautrec ennek a bárnak festette egyik első plakátját. Azután a Moulin Rouge törzsvendége lett, a mulatót több képén megörökítette és számos plakátot is készített számára. A hetykén félrefordított arcú, ernyőkalapos Aristide Bruant nyakán a törülközőként rézsút átvett sál vöröse delejez szilaj dalainak vadonába. Ez a plakát merő kihívás, egy szabadabb magatartással teljes élet ígérete. A rajzpapír fehérén hagyott hátterén Toulouse-Lautrec kánkánt járó nőalakja édennel csalogat – oda, ahol a magasba rúgó lábán a fekete harisnya véget ér. Ez a plakát más, pezsdítőbb napok előlege. Huszadik századi plakátokon a nekünk szögezett és viselőjénél hatalmasabb lábbeli sarkán ott egy cég új gyártmánya vagy akár egy elrettentő politikai hatalom jelvénye. Ez a plakát torzítva figyelmeztet a lényegre, legyen az hasznos vagy elrettentő. 1905-ben egy irodalmi folyóirat megindításakor Paul Fort szerint 23 ezer meghívót küldtek széjjel, a világ minden tájára, felszólítva az írókat és művészeket, hogy jöjjenek a Montparnasse-ra, csatlakozzanak hozzájuk, és alakítsák meg közösen a művészet és az irodalom párizsi központját. A jövényekkel együtt egy igazi rézbőrű indián, egy batáviai varázsló, egy hindu fakír és 120 kínai érkezett a monsi bányásziskola növendékeivel együtt. Itt volt a főhadiszállása az egyetlen nagy túlélő Moreas-nak, csodálták és rettegték a mestert a fiatalabbak, aki ironikus tanácsokat osztogatott: **„Támaszkodjatok az elvekre”** - szónokolta -előbb- utóbb összeroppannak. Ő volt az, aki egy kávéházba betoppnva, megpillantván a sakkozó Lenint és Trockijt, így szólt, sarkon fordulván: **„Nincs itten senki.”** 1896-ban válik ismertté a szintén idejáró Alfred Jarry

, amikor az Übü király bemutatója olyan parázs botrányt vált ki, mint hajdan az Hernani-é. A tájékozatlan közönség évtizedeken át csak mint a diákcsínyekből lepárolt rémbohózat szerzőjét ismerte, holott nagyon tevékenyen dolgozott, egyre elhatalmasodó szeszfogyasztása ellenére is bőségesen ontotta tudós vagy humoros cikkeit, filozófus dolgozatait, antik, keleti, okkult vagy címertani célzásokkal megtűzdelt, ál- és felhangok látszólagos diszharmonijával, jelképek és allegóriák, szójátékok és tudálékos kifejezések buján burjánzó szövevényével csillogó vagy éppen terhes regényeit és színműveit. Kenyérkereseti okokból írt azonban szövegek könyveket is buffo-operettekhez. Arra is jutott ideje, hogy Coleridge, Stevenson meg Grabbe műveiből fordítson. Írásainak nem csekély része csak halála után jelent meg, mert nem nagyon akadt kiadó az elvontan sejtelmes, s olykor vaskosan parázna, rabelais-i vénájú, nehezen érthető műveire, melyek közül a legdúsabb a szintén posztumusz.

A patafizikus Faustroll doktor tettei és nézetei (1911) című; a világirodalomban páratlan könyv, amelynek hőse, az elfajult, elmanósított Faust, aki hatvannyolc éves korában született, s egész életében megmaradt ilyen korúnak, és aki világ körüli csónakútra indul a - szárazföldön. Ebbe az „új-tudományos regénybe”, amelybe Jarry beleszötte a századvégi kutatások természettani, mennyiségtani és csillagászati újdonságait, úgyhogy a mű tulajdonképpen Pantagruel, Telemakhosz, Gulliver és Candide nyomdokain kiagyalt képzeletbeli utazás a jelképek tekervényes útjain, de egyúttal stílusparódia is, mert Faustroll valójában a művészet szigeteit látogatja meg, és fantasztikus Odüsszeiája mellest „így írtok ti” is.

1907. november i-én halt meg. A gümőkóros eredetű agyhártyagyulladásban elhunyt író olyan hírességek

kísérték utolsó útjára a Párizs déli peremén fekvő Bagneux városka temetőjébe, mint Valéry, Mirbeau, Renard, Léautaud. S bár Alfréd Vallette, a Mercure de France főszerkesztője, öt évre előre kifizette a sírhelyet, később nem újították fel idejében a bérletet. Az übüi, sőt karkai végzet jelképes beteljesedésével, földi maradványait kihantolták, és közös sírba dobták; de hogy az akasztófahumor is elnyerje illő jutalmát, a biciklisportot szerfelett kedvelő szerző sírjába egy kerékpárhajók tetemét helyezték...

1912-ben, Mallarmé után, Paul Fort lett a „költők fejedelme”, és e címet ötven évig birtokolta. A keddi napokon az egész irodalmi világ közösen élvezte az abszint, a Mandarin-citrom, a Picon curacao és az ánizslikőr erősebb változatait, mert a tejeskávé divatja csak később érkezett el. A mindig magával hordott flintával felfegyverkezett Alfred Jarry kerékpáron érkezett, egy alkalommal belelőtt a kávéház hatalmas tükrébe. „Most, hogy megtört a jég, csevegjünk”- fordult partneréhez. Idejárt Stuart Merrill, a szabad vers bajnoka, akit később a háború alatt megölt a bánat. Charles-Louis Philippe (azaz Stuart Merrill) első művei 1905 körül jelennek meg a Plume és a Bibliothéque de l'Association kiadásában. Akkor már irodalmi összeköttetéseket is keres. Megfordult Stéphane Mallarmé-t, az ünnepezt költő házában és a Café des Lilas művészársaságot felkeresi. Írói és művészi körökben lassan-lassan kezdik már ismerni és Quatre histoires de pauvre amour című könyvével bizonyos feltűnést is kelt, de az elismerést csak első nagy regénye, a Bubu de Montparnasse hozza meg neki. A figyelem mindinkább ráirányul, Jehan Rictus (a montmartrei költőkirály, akit közönségünk Ady Endre gyönyörű fordításából ismer) elragadtatással nyilatkozik róla, André Gide (Wilde Oszkár volt barátja, a Mercure de France-isták felkapott regényírója) barátjává fogadja, sőt összeköttetésbe kerül Edouard Ducotéval, a fiatal írók lelkes és nemes szívű támogatójával is. De az elismerés, a teljes elismerés, csak a kávéházi művészasztalok körül hangzik el, a nyilvános kritika mélyen hallgat róla, vagy ha nagyritkán mégis megszólal, kifogásolja stílusa darabosságát, csiszolatlanságát(?) és műveltsége hiányosságait. Mi az oka ennek? Egyetlen oka van: Philippe nem csatlakozott egyik irodalmi klikkhez sem.

Itt üldögélt „Jules Laforgue (1860-1887) a modern „-izmusok” francia előfutárja, ábrándos és ironikus költő, fiatalon halt meg.”, aki értett a tehetséges költők felfedezéséhez. A francia szimbolizmus vajdó káoszában egy mindig feketébe öltözött, csendes fiatalember jelenik meg, szomorú mosollyal arcán: Jules Laforgue. Montevideóban született 1860-ban, ahová apja, aki francia tanár volt, kivándorolt. Az apa később áthozza gyermekeit Franciaországba s rokonok gondjaira bízza őket. A Pireneusok lábánál lévő kis Tarbes városkában végzi iskoláit Laforgue, távol szüleitől. Mikor végre 1876-ban az egész család visszajön Dél-Amerikából, Párizsban telepednek le. A szülők nemsokára egymásután meghalnak, testvérei a tarbes-i rokonokhoz mennek, Jules, a legidősebb fiú Párizsban marad. A nyomorgás szörnyű hónapjai következnek. Végre, kétségbeesésének tetőpontján fényes álláshoz jut: Augusztus német császárnő francia felolvasója lesz Paul Bourget segítségével. A nyomorúságból egyszerre az udvar ragyogásába csöppen, s Berlinben megismeri végre magányos ifjúságának vergődő platonikus sóvárgásai után a szerelem forrását egy titokzatos asszonyban, akit 1883. évi naplójában R. betűvel jelöl, s aki valószínűleg a császárnő környezetéhez tartozott. Itt találkozott végül élete nagy, végzetes szerelmével: 1886-ban egy angol nyelvtanárnőtől vesz órákat s a következő évben feleségül veszi Miss Lea Lee-t. Londonba utaznak az esküvő után, az úton Laforgue meghűl, s mikor visszatérve Párizsban telepednek le, néhány hónap múlva, 1887 augusztus 20-án meghal. Felesége, aki ápolta, szintén beteg lesz és néhány hónap múlva követi a halálba.

Ez szinte szentimentálisan ható vég zárja le Laforgue rövid életét, amelyből a fejlődés évei különben is az irodalmi nyilvánosságtól távol, a lélek benső magányában zajlottak le. Körülményei messze vetik Párizs irodalmi mozgalmaitól, csak néhány barátjával folytatott levelezése képezi a kapcsolatot, de azért szakadatlanul dolgozik. Első verskötete a Les Complaintes, 1885-ben jelenik meg. A kritika elég hidegen fogadja. A következő évben két könyve jön egymásután: Imitation de Notre Dame la Lune és Le Concile féeurique. A novellák, amelyek a Moralités Légendaires-t alkotják, már csak halála után néhány hónappal jelennek meg, először a La Vogue és La Revue Indépendante folyóiratokban.

Laforgue költői oeuvre-je voltaképpen saját mély érzékenységének iróniába rejtése, s egyike a modern lélek legérdekesebb megnyilvánulásainak. Költői fejlődése egy új és egyéni művészet lázas keresését mutatja,

s iróniájának szomorú pózain keresztül haláltusájában megtalálja végre igazi hangját.

A Laforgue-kultusz a szimbolisták kegyeletes hagyománya lett. Kiadták értékes feljegyzéseit, hátrahagyott verseit és iratait. Alig volt írókortársa, aki ne szentelt volna elismerő sorokat emlékének, s szinte csodálatos, hogy Franciaországban és külföldön egyaránt milyen nagy irodalom fejlődött ki alakja körül. Ez a fiatal ember, akit 27 éves korban ragadott el a sors, a szimbolizmus hőse és mártírja lesz, az új költőnemzedék egyik mestere. (Kovalovszky Miklós). A törzsközönségbe tartozott a katolizáló Paul Claudel is:”

Claudelt 1886 karácsonyán a Notre Dame-ban „kegyelmi villámcsapás” érte, s ettől kezdve hitélete derűs, nyugodt volt. *Megtérésem* című, 1913-ban írt esszéjében kemény lelki küzdelmekről vall, arról, hogy négy évig ellenállt a kegyelemnek: „Merem mondani, hogy szépen védekeztem, és hogy a harc lojális és teljes volt. Semmit sem mulasztottam el. Minden eszközt felhasználtam, és egymás után el kellett hagynom azokat a fegyvereket, amelyek semmire sem szolgáltak. Létem nagy krízise volt ez, a szellemnek az az agóniája, amelyről Arthur Rimbaud ezt mondta: A lelki küzdelem éppoly brutális, mint az emberek közötti harc! Kemény Éjszaka!” Az itt sűrűn tartózkodó Verhaeren, szintén külön volt. Leles sportember volt, és 1896-ban a legelső olimpián ő lett az evezés világbajnoka. 27 éves korában jelent meg első verseskötete, a „Melegházi virág”. 1940-ben, amikor Hitler hadai elárasztották előbb Belgiumot, majd Franciaországot, a már 80. évén is túl lévő, régóta világhírű, réggen Nobel-díjas, óriás jövedelmű író az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. Ott kezdte el utolsó jelentékeny művét, az önéletrajzi jellegű „**Kék buborék**”-okat. Amikor a háború végén hazaköltözhetett Nizzába, folytatta és lankadatlanul írta ezt a nagyon érdekes prózát. Nem sokkal halála előtt fejezte be, és halála után néhány héttel, 1949-ben jelent meg. Ugyanolyan mozgalmas, friss fogalmazás, mint ifjúkora óta minden műve. Soha nem volt komolyan beteg, soha nem lankadt, szakadatlanul voltak szerelmi és sportsikerei. Nem csoda, hogy oly sokan irigyelték. (Hegedűs Géza)-

1912-től kezdve a költőket kiszorították a festők. Braque, Bonnard, Leger, Derain, Modigliani, Andre Salmon, Beatrice Hastings.

A huszadik század elején Párizs a művészek Mekkájának számított, amely a mozgalmas és színes éjszakai életet élő legkülönbözőbb alkotók gyűjtőhelye volt. Állandó főhadiszállásuknak a La Rotonde kávéház számított. Modigliani és Pablo Picasso köztudottan nem voltak kebelbarátok. Bár mindketten a szinte kizárólag a külhonból összesereglett festők és szobrászok által “vitt” párizsi iskola (École de Paris) tagjai voltak. (Csak az íze kedvéért: ebbe a körbe sorolhatók még többek között Juan Gris, Julius Mordecai Pincas, Marc Chagall, Mod'se Kisling, Chaim Soutine is.)

Gömör Kata: Születünk újra meg újra

MARUZS ÉVA

versfordításai

MIÉRT BÚSÚLNAK A JÁTÉKOK?

Vera Sugrajeva kalmük költőné verse (oroszról fordítva)

Te jó ég!
 Mi történt?
 Miért bújt a Zsuzska
 Mélyen a sarokba,
 Miért ül
 Szomorúan, rosszkedvűen,
 Teljesen egyedül?
 Miért van a
 Gombszemű medve
 Olyannyira
 Elkeseredve?
 Mért lógatja fitos orrát
 Ez a plüsskutya?
 Mért les be a kisablakon
 Ötpercenként
 A borús cica?
 Te jó ég!
 Mi történt?
 Lehet,
 Hogy baj van a házban?
 Lehet,
 Hogy valaki
 Itt fekszik lázban?
 Lehet,
 Hogy valaki
 Valakit megsértett?
 Nem, nem, nem!
 Nem sértett,
 Nincs bajunk, kárunk,
 Csak iskolába
 Ment a mi lányunk,
 Első osztályba,
 Szeptembernek
 Első napjára.
 Senkinek búsulni
 Nem kéne itt,
 De
 Egyszerűen reggel óta
 Iskolában van még Olga,
 És az egész gyerekzsoba
 Unatkozik.

TÖLGYjugoszláv gyermekdal
(oroszról fordítva)

Nagykapunál
 Kertecském,
 Kertecskémben
 Tölgyecském.
 Fiatal a
 Tölgyecske,
 Nem magas még,
 Csöppecske:
 Hegyek fölé
 Nyúlik ága,
 Makkot szór az
 Adriába,
 Duna fölött
 Árnya remeg,
 A városra
 Levél pereg.

VETÉLKEDÉS(Sz. Krászikov verse,
oroszról fordítva)

Sárgaszirom, a kutyatej
 és Sárgacsőr, a csibe
 sárga napot lát az égen,
 sárgadinnye képibe'.
 Sárgaszirom csodálkozik:
 Nézd, micsoda virág nyílik!
 Sárga, mint én! Igazán!
 Hetykén mondja rá a csibe:
 Tévedtél ám, ott a bibe!
 Az a bátyám, kiskomám!

KÉT KAKASKA

ukrán népdal

Két kakaska, két kakaska borsót csépett halomba,
 FÜRGE lábbal két tyúkocska szaladt véle malomba.

A bakkecske felöntötte, a párja megőrölte,
 A kis kecske-gyerekecske hegedült körülötte.

Két jókedvű varjú-asszony táncra perdült dobbantva,
 A vén varjú nagy doronggal mindet haza zavarta.

Gömör Kata: Ne gyere közelebb

KISS - SIMON MIKLÓS

Pusztai forradalom I. rész

1.FEJEZET

Mosdonczy Pitya a csak a kiválasztottakat megillető földöntúli erő birtokosi magabiztosságával járt-kelt azokban a történelmi napokban. Azzal az eszmétől részegült ihletettséggel, melyet csak a kivételes arra rendeltek kapnak osztályrészül. Mosdonczy Pitya filmben gondolkodott. Amióta látta a moziban azt a szőrös, harcsabajuszu Zapata gyereket, ahogy ott vivátoznak, meg piff-paff, hát azóta saját magát is csak úgy látta, mint aki egy filmben játszik főszerepet. No meg a Golykómitics, az a jugó koma, az NDK-s indiános filmekben, az meg a csúcs. Egy-egy ilyen film után mindig galoppozva ment a kocsmáig és amikor kikérte a deci cseresznye pálinkát, azzal zárta a rendelést, hogy – „Uff! Én beszéltem, Amígó.”

Most is filmben látta magát- az ő saját hétpecsétes élete című filmjében- ahogy eltökélten lépked a rettenthetetlen, megalkuvást nem ismerő Pártharcos kitűzött célja felé az ő hétpecsétes pepita nadrágjában. Nincs olyan akadály, nem létezik földi hatalom, mely küldetése és a Párt útjába állhat. Ezzel a hittel fölvértezten, ám mégis némi szorongással nyitotta ki a jól ismert kaput, melyet alig bírt áttemelni az előtte tornyosuló kutyalyukából odagyúlt kupacon. Ezt a részt legfőjebb kivágják a végén. Nem mutatna jól a filmben, hogy a hős Canis mergával vacakol. -, Ezért is jó dolog a film Lenin elvtárs, (szeretett az öreghez monológokat intézni, erőt hatványozó muníciót merített belőle, mint egy hívő a Rózsafüzérből) -, mert én határozhatom meg mi kerül be és mi marad ki. Ami nem tetszik kivágom, Lenin elvtárs.” Ilyen még nem volt a Világtörténelemben, hogy ugyanaz a faszi a rendező, a főszereplő, a vágó és a Mosdonczy Pitya egy személyben, az egyszer szent.

„- Parasztok !” - dünnyögte közben magában, ahogyan a kapuval erőlködött. – „-Ki sincsenek a szarból, ezekkel csinálj aztán forradalmat. Meg buták is. Analfabéták és még nekik áll feljebb. Hol ez nem érrá, hol az nem ér rá. A forradalom nem így működik Lenin elvtárs. Bocs Pitya, de megyünk Apukával trágázni, majd talán holnap. -van képe a pizsok Lapátnak ilyen materiális okra hivatkozni. Hogy lehetne ezeknek ideológiát tanítani? „-Amikor csak tehette, narrátorként kommentálta a történéseket magában - „Lenin elvtárs ezt rosszul gondoltad. Taníthatod a hülyéjét, még nagyobb hülye lesz belőle.”

A kaput nyitva hagyta a biztonság kedvéért, ha gyorsabban kellene távoznia a kellenél, - amiben biztos volt - egyes számú menekülési útvonalnak. Küldetése egyik legnehezebb pontjához érkezett, de ezzel a nehézséggel is meg fog birkózni. A „nehézség” -amint az „L” alakú épület takarásban lévő udvarába lépett-feltűnt és - éppen az udvar közepén söprögetett. -, „Egy nehéz gallyseprűvel” - konstatálta magában a nem éppen megnyugtató tény. Míg az ideges tekintetű söprögető asszonyt nézte, sikerült belelépnie a nyavalyás kutya legfrissebb termésébe. Ráadásul nem látta seholyt azt a bűdös dögöt, amely köztudottan a falu leghamisabb kutyája volt. Rég agyon kellett volna lövetni a Kerülővel.

„-Hol van a Bakaresz, Ángyo?” - görög eposzi kellékkel, durr bele a közepébe, nincs itt idő kerülni a kását. A rendkívül sovány asszony -alig volt vastagabb a kezében lévő seprőnyélnél- a fejét se emelte fel, nem vett róla tudomást. Egy perc is eltelt, ami nagyon hosszú tud lenni, amikor kínlódik az emberfia. Az asszony tovább söpört, a Mosdonczy Pitya meg hol az eget nézte, hol a szaros cipőjét.

„-No! Nem a falnak beszélek Ángyo, hol az a Bakaresz?”

-, „A mosdatlan anyádat.”-és azzal a lendülettel a seprűnyél le is csapott, még hozzá úgy, hogy igen alaposan célba talált. A bőrrel fedett csontozaton szinte abban a pillanatban méretes dudor keletkezett, s ha nem húzza el a fejét a következő ütés elől, tán a szemét is kiveri. Arra nem volt felkészülve, hogy a kihúzható nyelvű seprű lesz ennél az Amazonasznál, vagy hogy hívják az illetet. És bizony ez a seprűnyél igen kemény volt. De még a verésnél is rosszabb hallgatni a sipítózó vénasszonyt:

-, „A csipacsimbók ott lóg a szemibe, köszönni nem, oszt hol a Bakaresz.”-közben a visszavonuló hátat még néhányszor derék mód megsulytotta. „-Agyon csaplak, te, az anyád ére-áróját. Te ilyenollyan. Te nagy pofájú agidádor. „Hú, ez aztán jobban fáj az ütésnél is. Ezek a csepúrágók nem képesek megjegyezni az Új Igék legelemibb szavait sem.

„-Elveszi a fiától a nagy lehetőséget.”-iszkolás közben volt kénytelen a verbális meggyőzés eszközához folyamodni, bár tudta, hogy itt már minden hiábavaló. „-, Nincs mindennap forradalom, Ángyo. Fontosabb a dolgokat felül rendbe tenni, mint a földet túrni. Arra lesz idő utána is.”- az ilyeneknek persze beszélhet az ember. Értetlen Boszorkány.-, „A hősök most születnek Ángyo. Ilyen lehetőség csak egyszer van az életben. A fiáról utcát, vagy mozit nevezhetnek el.” Muszáj volt az időt húzni, az ügy, az eszme és a Pártbecsület ezt kívánta.

„-, A kocsmát oszt el a Bűdös Disznóról, azt nevezhetyik. Asse különb nálad te nagy pofájú kocsmától. Mé hogy hősök. A hóttak születnek most, nem a hősök. „-és köpött egy nagyot. Szép köpés volt, igazi klasszikus, ez rohanás közben is észlelhető volt. Szívás a mélyből, slájmgyűjtő recsetgetés-krákogás, fél a szájba, megforgatja, rá a nyelvre, oszt kivele. Aztán már mondta is tovább.-, „Oszt mire mék’ egy me’hótt hőssel, he? Ne uccát nevezzenek róla, legyen itt mikor a tyúkszart kell sepernyi, meg a jószágot etetni.”- igen jól elbeszélgettek, miközben már a kétszáz méterre lévő pataknál jártak. Mosdonczy Pitya végül is a kettes számú menekülő utat választotta, át a kerten, szántáson, ha szerencséje van, ott nem látja senki sem ezt a gyenge jelenetet, hogy szégyenszemre egy asszony kergeti és veri becsülettel. Mert, hogy magyarázza el elterelő hadművelete lényegét, mekkora áldozathozatalra képes egy vörös szív, az ügy érdekében. Ez a rész kimarad a filmből. Abban bízott futás közben, hogy míg ekképpen szóval tartja a szebbik nem (és itt a „Nem” mint tagadó szó játszik fontos szerepet) eme seprűvel felszerelkezett példányát, Bakaresznek sikerül valahogy lejutnia a padlásról, ahová felzárta ez a némbor, félre sikerült seprűnyeles édesanyja.

Vajon a történelem megemlékezik-e valaha is milyen nehézségeken kell az őt formáló gyermekeinek átjutniuk? Most éppen egy patakon -, „A kutya százéletit”- ebbe is sikerült beletérdelnie, épp a közepébe. Búcsúzóul már sulytott is a seprűnyél, további dudorokkal gyarapítva a meglévőket. A jövő hőseinek mennyi apró kis vereségnek tűnő megaláztatást kell elszenvedniük, míg győzelemre viszik ügyeiket. A filmen persze már vidáman mosolyognak, mint Golykómitics a megskalpolt sápadtarcúak felett térdepelve. Mert hát ugye a történelmet ahogyan emberek formálják, úgy csak emberek is fogyasztják. És jól kell tálalni nekik a végterméket. Persze sokféle gyártó van, ennél fogva sokféle termék is. Meg sokféle simli is. Ez a világ márcsak ilyen. Majd mi megszépítjük. Az ócska lángolt kolbászra legfeljebb teszünk egy téliszálamis címkét-bölcsekedett magában, amint a patak másik oldalán kikászálódott a vízből. Egyébként is az ostobákkal bármit meg lehet etetni, a hóbörgőknek meg lenyomjuk a torkán. Úgy bizony Lenin elvtárs.

Mert ugye, mit mondott az eltévelyedett Majakovszkij az öngyilkossága előtti utolsó pillanatában???

-Ne lőjetek, elvtársak... Közben megérkezett Farkas, a hamis eb, a Történelem számára láthatatlan harapásokkal megacélozni egy Tarna-völgyi formálóját. „-, Áááá! Dögöjj meg te bűdös dög.”-és már szakadt is a hétpecsés pepita nadrág.

2. FEJEZET

.....-„Brrrröffförröffförröbrrrr”- Pupos a kocsmában állt és, amint befejezte az alkotást, kitört az ováció. Az eddig öt körülvevő, a művészt megillető méteres sugarú üres kör azonnal megtelt a hátát (azaz esetében névadó kinövését) lapogató, gratuláló tisztelekkel. Taps, kurjantás, hurrázás, éljenzés, („-Szép volt Pupos !”, „Remekmű Pupos !”, „Pupos a Király !”, „-Szopd le magad Pupika ! -Nőjön még egy púp a hátadra”), össznépi katarziszban úszott a kocsmában. A kilötykölt és padlón bűzölgő morált most ne említsük. Pupos ekkor még egy grátisz, műsoron kívüli ráadással ajándékozta meg lelkes rajongóit, ennek ihletője azonban már a sörben rejlő áldott szénsav volt, s az iménti nagy műhöz mérten ez csupán említést sem érdemlő szerény levezetés, afféle paraszt-bőficske csupán. Pupos minden címet besepert a kocsmában böfögő versenyeken, ezért utóbbi időben kihívója sem akadt, még hendikeppel se vállalták a megmérettetést. Kisfröccs - és Nagyfröccs a kocsmáros ikerpár alkalmazásba vette és állta az egész napos fogyasztását, ami nem volt kevés. Pupos azonban azt már nem tudta, hogy Kisfröccs – és Nagyfröccs a kocsmáros ikerpár fogadásokat kötött rá, amit szépen meg is nyert és olyan extra profitra tett szert ezáltal, amelyet azonnal Finánc tőkére váltott, lefizetve a megye összes fináncát, akik ellenőrizték tablettás–borflakonozó laboratóriumukat és zügőzdéjüket.

Kifli, a pék az iménti műregek hatásától és egy liter seprúpálinkától megrészegülten, mámor és katarzisz bódító hatása alatt elhamarkodott felajánlásra ragadtatta magát: „Mindenki a vendégem egy körre. Öntetek pálinkát, bort vödörbe!” „Abban a pillanatban megbánta amint kimondta, de visszazívni már nem lehetett. Kisfröccs - és Nagyfröccs a kocsmáros ikerpár már bele is dobott öt darab erjesztő tablettát a lábmosó vödörbe, ezzel a kocka átlépte a Tarna-patakot, a pékáruk másnapi ötfilléres inflálódását eredményezve. A veszteséget ugye be kell hozni valahol.

A hangulat emelkedett, a zshivaj kocsmában volt. Mindenki egyszerre beszélt, ezért senki nem hallotta a másikat, amiért is még hangosabban kezdett beszélni és még–és még hangosabban. Békebeli forradalmi idők voltak.

„Bányászfeles mindenkinek”- mutatott utat a tévelygőknek Lepény, és jó példával járt elől, nemcsak a levegőbe beszélt. Egyhúzásra kiitta a kétdecis pohárban lévő tablettás boros pálinkát. Hallani persze ezt sem hallotta senki, csak észlelte, mint meztelen csiga a marharépa levelet. A lábmosóvödör pillanatok alatt kiürült, s tartalma felszívódott az erekben hömpölygő vérbe, felkorbácsolva a békés és békétlen emberbelsőket, a koponyák belsejéig hatolva, zsibbasztó zsugorítást hajtva végre az ott rejlő szürkeállományokon, melyek kiemelték az emberiséget a barbár görnyedtségből, kiérdemesítve viselőjüket a Homo Sapiens elismerő elnevezésre.

Ekkor lépett be az össznépi szeretetbe Mosdonczy Pitya –még éppen meghallva Pénusz másnapra szállóigévé váló bölceletét :-„A kodzsmát Izsten tanáta ki, álggya meg érte magát.”- mondta akadozó nyelvvel. Még folytatta volna áldva pálinkát, bort, és minden szeszek istenét, de Lepényt annyira meghatotta ez a csillagközi bölcelet, hogy ott helyben angyali szeretet szállta meg és azonnal szájon csókolta őt. –„Te! Te! Ejstejn Professzorúr elvtás. Te. Te. Lenin elvtás. Te. Te. –újabb csók.

Mosdonczy Pityának nem tetszett ez a kocsmában jelenet. Az NDK-s indiános filmekben ilyenkor a kocsmában elhallgat, mindenki a belépő hősre tekint és a beállt csendben félelemittas, kíváncsi tekintetek lesik gyalog c3-d4 munkásórré emelkedését. Őt azonban még csak észre sem vették, a zshivaj nagyobb volt, mint valaha. Ráadásul igen cudarul érezte magát, melyet a figyelem teljes hiánya még cudarabbá tett. Farkas, a kutya a legjobb nadrágját lukasztotta ki, a lábáról nem is beszélve. És igen. Jól látja. Nem akart hinni a szemének. Az meg ott a Bakarezs, ni. Éppen a száját törli meg elégedetten a Bányászfeles után.

Büdös disznó. Ő a vérét adta, hogy csatlakozhasson a Pusztára induló forradalmi erőkhöz, ez meg itt flatykol nyugodtan. Golykómitics ilyenkor odalépne és úgy orrba vágna, mint vágóhídon a sánta lovat.-, Uff! Én beszéltem, Amígó!”

„-Pitya, Pityakám!”-végre valaki észrevette, volt az első gondolata, de a következő pillanatban, amikor Radics szokásához híven egy barackot nyomott a fejére, éppen az egyik frissen szerzett dudor közepére, rögtön csillagokat látott. Dűhtől és fájdalomtól eltorzult arccal félrekapta a fejét, éppen a Bányászfelest visszaöklendő Lapát hatósugarába. A bűzös hányadék mind a nyakába ömlött. Lapát a jóvátétel reményében lapáttenyerével a fejét akarta megsimogatni, de mivel józanul se sok érzés szorult belé, ez Radics barackjánál is fájdalmasabbra sikerült. – „Jaj, Pitya. Édes komám, ne haraguggyámá, hogy én se haragszok.”- próbálta szavakkal is alátámasztani, mennyire sajnálja a történeteket. „Jaj, Pitya, de kár azé a drága nedűé. Főleg, hogy a Kifli állta.”- sóvárgott még erős lelkifurdalástól gyötörve.

Mosdonczy Pitya most nem gondolkodott filmben. A nyakába kapott bűzös fürtelemtől való szabadulni vágyás a patakhöz hajszolta, mielőbb kimosakodni e kétes matériából. Nem a tervei szerint alakultak a dolgok, ez igaz. De- „a Nagy Váltók ilyen helyzetekben válnak igazi Nagy Váltóvá, Lenin elvtárs.”-vizsgáltta magát. Igen. Nagy Váltók. Megváltóból már volt elég. Az nem nagy kunszt. Ahülyéje oda van, hogy – „Hű, de cudar a világ, meg a parasztsors, de meg kéne már váltani.” Várnak a csodára és bedőlnek akárki fiának. Azt mondják nekik, hogy „-No, holnaptól jobb lesz a parasztsors.”-és már csorog is a nyáluk. Ez a megváltás.”- De Nagy Váltani? Az ám a valami.” Megy a világ, meg a szocializmus egyenest jobbra előre, egész bele a kapitalizmus hívogató álságos lyukába és ekkor odaállni, mint a Golykómitics, felemelt kézzel és azt mondani, -de kimerni ám mondani! - hogy – „Itt és most megálltok, holnaptól pedig balra kuss van.” Hát ez a nem semmi. Ez az igazi Nagy Váltás. „- Uff! Én beszéltem, Amígó.” Sikerült kellőképpen felfesztenie magát, megtisztulni ruházatilag és eszmeileg is. Máris jött a megvilágosodás, ahogy sántikált vissza a kocsmához, hogyan csalogassa ki megmámorosodott és elkószált elvtársait. A forradalomnak tervei szerint kell haladnia. Ma akkor is elindulnak a Pusztára, ha a Tarna-patakban házi pálinka folyik víz helyett.

– „Köpőverseny!”- kiáltott be a kocsmaján. Ez azonnal hatott. Már tódultak is kifelé, eltaposva az elbukókat. „Köpőverseny.” – „Gyerünk, köpés lesz.” – „Hurrá, köpőverseny.” Ordították egymáson átbukdácsolva. Egyetlen percen belül kinn volt a kocsmá népe. Az ajtóban megjelent Kisfröccs -és Nagyfröccs kocsmáros ikerpáros. Kisfröccs kezében mérőszalag, Nagyfröccs hónalja alatt céltábla? – „-Táv?”- kérdezte előbbi „- Cél?”- mutatta fel a céltáblát utóbbi.

– „Legyen összetett verseny!”- kiáltott Pökte Bratyi a legutóbbi versenyek győztese, a Tarna – völgyköpő királya. Bakaresz, akin végigyalogolt az egész kocsmá, most ért ki négykézláb. – „Én is köpök! Én is.” Mosdonczy Pitya felemelte a kezét és mindenki elhallgatott. – „Nincs idő összetettre fiúk. Indulnunk kell.”- végre mindenki őt nézte. Elkomoruló tekintettel. Kitarította a feszültséget, ahogy a CSEKA, meg a pszichológia tankönyvek tanítják. Mozdulatlanság, mimika, szemek összeszűkülnek. Aztán, amikor már csípte a bolha őket, megkönyörült rajtuk: – „Távköpés lesz.”- Hurrá! Hurrá! – felcsillantak a szemek, mosolyra húzódtak a szájuk. Így kell hát bánni velük. Ígérj semmit, aztán adj egy keveset és örülnek, mint Piros seggű Pávián egy jegesmedve vöjelőltnek. Ez igen. Ez már egész vásznas jelenet. Igazi széles vásznú, mégha Nagyfröccs mérlegében a Tarnáig hajította is a céltáblát.

Mosdonczy Pitya már nem szerette ezeket a versenyeket. Ezek is csak olyanok, mint a futball világbajnokság. A végén mindig az esélyesek győznek. Néha feltűnik egy új tehetség Afrikából, vagy Pápua Új-Guineából, de a döntőig már nem jut el. Most a kis Komor Lacika szomorkodott el egész az elődöntőig, ott azonban Pökte Bratyi egy dupla kettessel kiköpte őt a város peremére. A döntő viszont határozottan körömrágató volt. Lapát utolsó köpésig tartotta magát, sőt egyéni csúccsal vezetett is, és

már kezdte megsajnálni Pöktét: „Jaj, ne haraggyámá, hogy én se haragszok, Pökte Bratyi bátya..”. Ekkor azonban Braty megemberelte magát és egész a Posta lábazatáig sercincett, zsinórban negyedszer bezsebelve a Tarna-Völgye Bajnoka címet.

A verseny alatt Mosdonczy Pitya is megvillantotta organizőr képességeit. Miközben a versenyt zsűrizte, Kisfröccs és Nagyfröccs kocsmáros ikerpárral kihordatta a Pusztai municiót, valamint egy búcsúkoccintásra elegendő vödör szeszt. Az ajtót pedig szigorúan bezáratta, hogy véletlenül se szédelegjen vissza senki. Paripát hazaküldte a lovaskocsiért, hogy álljon elő a verseny végére. Ezt a Zapata gyerek se csinálta volna jobban, az egyszer vivát. „Csak sikerül összehozni azt a forradalmat, Lenin elvtárs, ezeknek a parasztoknak itt.”

3.FEJEZET

Felkerekedtek hát a pusztai hősök. Az út és bizony már az indulás sem volt megpróbáltatásoktól mentes. Az első pofáncsapást a lovaskocsi vonóerő tartogatta. Paripa két gyönyörű Muraközije helyett Csiga számár, a csokvaományi vásárból elszármazott nyolc éves kanca jelent meg a kocsiba befogva. Mosdonczy Pityát azonban már nem lehetett kizökkenteni a Nagy Váltók önnön építésű piederstáljáról. „Ide figyelj Paripa. Amit magyarázni kell, az már csak magyarázkodás. Kíméld magad, kíméld az elvtársaidat, ne magyarázkozd.” - Méltóság, valóság és némi gőg csengett a szavaiból. „A lovoid kimaradnak a történelemből, Paripa”. - vitte be a pszichoszomatikus kegyelemdöfést, a kínjában kisujja hegyén sárgálló fülszírt bámuló szerencsétlennek. („Uff! Viva Zapata.”-) Paripa könnyre fakadt e nemes igazságszolgáltatás ízére.

A Kivonulás sem teljesen az elképzelései szerint alakult. Az igazi az lett volna, ha mindannyian lovon ülve, büszke apacs tartásban lépdelenek végig a falu főutcáján, vörös egyenruhában, harci díszekre kifestve. Golykómiticsi komolyság a pofákon, a báméskodó és hőseitől búcsúzkodó nép kinn áll a kapukban, picsogó lányok, asszonyok, úgy nyílnak szét, mint Mózes előtt a Vörös-Tenger elvtárs. Ehelyett volt ugye a szamaras kocsi, Csigával a kötőféknél, a megszegényített Paripa a bakon szomorkodva, a tökrészeg Pénusz és Bakarezsz feldobva a kocsi hátuljába, a négy demizson tablettás borral, meg két demizson matróz rummal, a többiek meg a kocsi után botladozva, Mosdonczy Pityával bezárva a sort. El kell ismerni inkább a Szegénylegényekre hasonlítottak, mint a világot megváltó pusztai forradalmárookra. A Nép búcsúja sem volt az eszméhez, Párthoz és Berlin-i Filmfesztiválhoz méltó. Ezt alaposan meg kell majd vágni, sőt az a helyzet, hogy valamelyik másik filmből kell kölcsönözni néhány ideillő kockát. A Nép ugyanis sehol, csak egyik másik kapu alól kiabáltak biztatónak éppen nem nevezhető dolgokat: „Itt mennek hát a híres pusztai forradalmárok.” - „A Csigát azé’ viszik magokkal, hogy legyen egy okos is köztük.” Olyan is volt, aki csak köpött egy nagyot, oszt: „- Részeg csürhe.” A széltolók, naplopók, marhák semmirekellők finom becézgetéssé szelídült az általános vélemények mellett. A legaljasabb a rövidlábú Kurta Dejóska volt, aki a pucér fenekét fordította feléjük és rájuk szellentett. Meg az a nyálás burzsoá Koporsós Fedor. Csöpögött a gőg a képiról, ahogy hátraszólt a kapuból: „Mancika Drága, nyolc csavaros rendel”. Bűdös koporsógyáros. Vele még el fognak bánni, annyi szent. Saját termékébe fog belefeküdni, a kutya., - Mít ki kell bírni az ügyért, mennyi megpróbáltatás vár arra, aki egy eszme szolgálatába áll, Lenin elvtárs. De a megfilmesítés joga a győzteseket illeti meg. A győztesek pedig olyan filmet csinálnak, amelyet akarnak. Picsognak még itt a lányok a széles vászon előtt, az hétoltári! –Mosdonczy Pityát már nem lehetett kizökkenteni a lelki nyugalmaiból. Pedig harcostársai is becsülettel próbálkoztak.

Alig hagyták el az utolsó házakat, Radics és Lepény már vissza akart fordulni. Kicsit tisztult a fejük és máris okoskodtak. „Hová mennek? Ki ellen? Ki van velük? Kik ők egyáltalán?” Ekkor érezte elérkezettnek az idejét egy ideológiai továbbképzésnek. Egy gyors kurzus, néhány pohár rum, két rúgás a világtengelybe és kiegyenesedik itt a szákramentom is. Radics, Lepény, Paripa, Pökke Bratyí (az újsütetű négyszeres Tarna –Völgye Bajnok), az ezüstérmes Lapát, Komor Lacika, és Pupos az árok peremén ülőtartásban, kezükben rum, mellettük útilapu, Mosdonczy Pitya a bakon állva, Bakaresz Pénuszon fekvő a kocsí hátuljában, Csiga pedig elől zabot zabál. Ilyen képi idillt és vidéki valóságot azé’ már le lehet vetíteni széles vásznuban. Hadd irigykedjenek a Pestiek, meg az imperialisták. A törzsfőnök Golykómitics néptanító szerepben, a harcosok ámulva bámulják szóvirágait. Esti egyetem Pusztai forradalmároknak, délután, a falu szélén. Ha gyorstalpaló is, meg csak kurzus, de papír nélkül is értékesebb, mint egy XXI. századi közép-európai érettségi, annyi szent. (Jóslat a múltból- „Uff! Én beszéltem.”) Az oktatás záró momentuma minden Uniós elvárásnak és Aranykalászos Gazda-tanfolyam didaktikai előírásainak eleget tett: „A jelenlévő elvtársak szóbeli visszakérdezésével meggyőződtem az elhangzottak elsajátításáról, Lenin elvtárs.” Fenn állva a bakon, a Homo Sapiens elvtársak az árokban, rum a kézben és Csiga zabot zabál. Lenin-díj. Marxista érdemérem. Sztálinista acélból. Minimum. Ezt még a Moszkva melletti Vlagyivosztokban is megtapsintják, annyi szent.

-„Szóval, miért megyünk a Pusztára Lepény elvtárs?”

-„A határon átszökdő diverzánsokat kapkocgyuk fültövön.”

-„Helyes. Mi van most minálunk Lapát elvtárs?”

-„Ööö... péntek, izé.. szo... (Pupos kezével Lapát fülét eltakarva súg neki.) Forradalom. –büszke mosoly.- Neharaguggyá má’, hogy én se haragszok, Pitya.

-„Forrr-adalom. Helyes. Radics elvtárs, milyen decentralizációs népi intézményt hívtunk létre a Főváros központúság elpofátlanodásának ellensúlyozása céljából?”

-„A Pusztai Forradalmi Tanácsot. Mert a Vidéki embereknek is kijár egy kis izgalom, meg beleszólás, Mosdonczy elvtárs. Nem csak a Pestyieknek. - kicsit belepiszkált a jobboldali orrlyukába. Megtalálta. Mmm. Szép. - A legutolsó falu, tanya, de még a Pusztá is megérdemel egy kis forradalmat.

-”Nagyszerű, Radics elvtárs. Erről van szó. A falusi embernek is feladata van. A szív Pesten pumpálja a vért, de a kislábujjnak is mocorogni kell. Ami a kislábujjal történik az előbb- utóbb a szívig hatol. Meg nekünk is mocorogni kell elvtársak. –leugrott közben a bakról, kihúzta Bakaresz alól a Kerülőtől elkobzott lefűrészelt csövű vadászpuskát (későbbiekben Rövidcsövűként híresül el) és meglengette a feje fölött, mint Golykómitics az NDK-s indiános filmekben. („Uff elvtársak! Én beszéltem.”) –„Vigyázz a izé, Rövidcsövűvel Pitya mer könnyen elsül, -húzta be a szokásosnál is jobban a nyakát Pupos. -Az ütőszögki van kopva, oszt mingyá pattan, mind Bika a tehénlányra.”

„- Nyugalom Pupos elvtárs, nem ő csinált engem. -és demonstrálva a ki csinált kicsodát primogenetikus elvet, kétszer még ég felé lóbálta a Rövidcsövűt. - Induljunk elvtársak. Végre kezditek kapizsgálni a lényegét. Majd a pusztán folytatjuk az ideológiai fejlesztést.” „-Biztos, Pitya”-gondolták az elvtársak, akik rumospohárral a kezükben szívesen megengedték a fejlesztés bármely formáját magukon. „-Kivéve, ha nem fáj elvtárs! Neharaguggyá má’, hogy én se haragszom.”-fogalmazta meg ars poeticájukat Lapát.

„-Gyí, Csiga!” –pattant fel az ideától és rumtól jobb kedvre derült Paripa a bakra. „-Gyerőnk gyerekek, mer a cseszlovák diverzáns elvtársak nem lacafacáznak ám, szivárognak oszt befelé, mind a takony a nyirkos életfelfogásba.”

4. FEJEZET

Elhagyták a Téeszcsé telepeit, még be sem fordultak a Pusztára vezető balos hajtú nyitó görbületébe, nyííí, nyikorog fesz a kerék, amikor kollektív csőrepedés uralkodott el a pusztai hősökön. Nagy sugarakban sepert kifelé az egyéni feldolgozó üzemben átszűrt matrózrum, sör és boros pálinka, elijesztve a vackából nézelődő ürge komát.

– „No, ami be, az ugye ki is.” – analizálta a fiziológiai törvényszerűségeket Pökte Bratyi és megküldte az alsó vízmű telepi literes adagot felülről egy négyszeres Tarna-völgyi Bajnokhoz méltó nyelvhegyről indított dupla sujtással. A kökény és borzag cserjéken úgy száguldott keresztül az anyagiasult falusi filozófia, mint ősapáink remegve várt nyilai a barbár nyugati szomszédokon. – „No, ami ki, azt ugye, pótolnyi is.” – ezzel a régi eszmével mindenki egyetértett, még az aléltan, nyitott szájjal rehabilitálódó Pénusz és Bakaresz is. A részegeket őrangyalként őrző-védő, hatodik, hetedik és nyolcadik érzékben elrejtett, szeszre finomhangolt receptoraik azonnal jeleztek és nyugtalan hánykolódás után verbálisan is benyújtották kárpótlási igényüket. – „Bort, bort..” – hörgött Pénusz, míg Bakaresz égetett szesz iránti lojalitása aléltságában végleg lepleződött. – „Rum, vagy vegyes. De jó lesz pálinka is, csak sietve öncsd aranyom, ide a pofámba la.” Csapra verték hát az első demizson muníciót és indultak is volna a forradalom pusztai útján, amikor Lapát interpellált tárcaközi felszólalással: – „Ne haraguggyá má, hogy én se haragszok, de csikar a has elvtársak. Ki kell adni az estebédet, az egyszer szent. A savanyú bab veszekszik a túrós dödölével..” – és már be is vetette magát a gazosba, a csipkebokrok mögé. Nem volt hát mit tenni, a hősök rég megtanulták, hogy várakozni csak értelmes időtöltéssel érdemes, így hát az imént elpakolt demizson újból előkerült és megnyitott. Várták Lapátot csendben, kortyolázták az üdítő nedűt, merítették az erőt a harchoz becsülettel. Ez is érdemes néhány kockára, mert ugye egy filmet az életszerű epizódok tesznek naturalistává. Márpedig itt nem művészfilm készül, annyi szent. Natúrba kikockázott vidéki élet, ha nem mindjárt pusztai.

Ekkor a bokrok mögött éktelen recsegés, sikoltozás verte fel a pudvást. – Mi a metál burjánzás? Csak nem egy vadkan támadt a védtelen gugolászó Lapátra? – egyként kapták oda figyelmüket, felhörpintve a forradalmi porciót. Ha harc hát várják szeretettel, de ne kelljen ám bemenni érte a gazosba, mert rögtön elmérgesedik a tekintetük. De már meg is jelenik a zaj tárgya. Lapát lökődik – rugdossa kifelé a feketeséget. Az meg csak nyafog, sikorászik.

– „Jaj, jaj, te bűdös ádáz kegyetlenség. Mit löködöd a hátulsómat. Engeded el a kendőmöt, meg a hajamot, te bitang erőszaktevő.” – meg effélék, teljes hangerőre csavarva. Kíérnek végre a várakozókhöz. Lepény már fogja is a Rövidesövűt a sikongó talányra. – „Felesapd a mancsod te diverzáns fertály hólyag.” – s már löne is, ha Lapát nem volna a hatóságban. Mosdonczy Pitya rohanva érkezik a felderítő előőrs, diverzáns helyzet felmérő állapotból vissza:

– „Mi ez a zsvaj itt elvtársak? Ki ez az elvtárs... nő?” – megtörténik a felismerés: – „Bregita ángyo, hát magát mi szél fújta ide?”

– „Jaj, jaj, hát te vagy-e édesfijam? Én csak kökényt, me' csipkét szedek itt la. Me' szedert, oszt elkap ez a semmirekellő, hát azt hiszem vadkan gyün nekem.” – kezdett kicsit megnyugodni az öregasszony.

– „Tik mit kerestek erre a határba édesfijam? „

– „Forradalom van Bregita ángyo. Veszélyes most itt mászkálni. Menjen csak békével haza. Nem bántjuk mi az egyszerű embert.” – foglalja miszlikbe mozgalmuk mottóját, és a többiekre mutat, mintha természetesen következne lényükből eme megállapítás nyilvánvaló volta.” – De aki nem tudja igazolni magát, meg, hogy mit keres a határon, azt bekísérjük, ha szökik meg agyon löjük.” Zapatát megszegyenítő nagymonológ, annyi szent.

-, „Szökik az öreglyány!”-kiált nagyot Pupos és meglepetti a Rövidcsövűt.

-, „Juj! -, -sikkant nagyot a vénség rémülettyiben, nem nagyon értve a mókát.

-, „Pupos elvtárs, a néppel nem viccelődünk. Komor Lacika elvtárs, kíséred az elvtársnőt a batyujához. Mi pedig indulunk elvtársak. Paripa csapj a lovak. Ej, gyerünk hát, mindjárt sötétedik. Még be kell kvártélyozni magunkat a Pusztán.” Ámde ember tervez, a Párt, a Forradalom szele-vihara és az Egyház eszméjét pulzáló földöntúli titok góc olykor hónaljából csiklandja a humán organizációt. Még el se helyezkedtek a bakon (csupán érdekes nyelvészeti körülmény: miért bak, és miért nem nőstény?) és a rakoncában, mikor Pupos nyaka, mint teleszkóp megnyúlik, kezét szemellenzőnek homlokához emeli és bámulja a távot:

-, „Mi a nehesség? Gyün, mint a sárga veszedelem.” (Északról? A Sárga az onnan nem jöhet.) Egyre nagyobb az ügy, ahogy szaporodik befelé a lejtésen. Homokvihar e forgó gomoly? Jön ám, akár a lavina. Éktelen csörömpölés, fémek kopácsolás. Kolompszó megvadult vaddisznó csordán? Miféle csúfság teszi így próbára a forradalom pusztai hőseit? Pszichikai hadviselés a javából. Még mielőtt szemibe néz, puhára reszketteti e szilaj szívbelsőket.

Egyszer csak oda ér, nyikorgás, felkavarja az utca fedést, gőzölgő porfelhő. A Rövidcsövű azonnal célra tart. Csacsi fel se emeli a fejét a zabos tarisznyából. Tátott szájú forradalmárok bámulják, mi lép eléjük az ülepedésből.

-, „Hee-hh”.- röhög. „Zárd be a szád, édes komám.”- mondja egyenesen a Rövidcsövűt ráirányító Puposnak. -, „Béje röppen a szarvasbogár oszt pirszing nyó a nyelvedre. Hehheehh.”- röhög tovább, de félsz az semmi. Bátor fickó, annyi szent, nem mutattya még ha tele a gatyá se. Ez ember. Szembe veletíz mindenre elszánt forradalmár, a rövidcsövű a szívi közepit fenyegeti oszt mé’ csak egy remegés se. Ez már enbéeeggyes jelenet, annyi szent. Valamilyen faszánytos harmonikaszó zenei aláfestésnek, oszt a nép zabálja a moziba. A sikongó lányok belecsimpaszkodnak akárkifijába a szomszéd széken, remegve bújva bátorságot gyűjteni. Velencei fesztiváldíjas jelenet. És mindez a Pusztán. Nincs Zapata se, Golykómitics se. Az élet Mosdonczy Pityát kezdi igazolni.

-, „Jé! Ez meg a Drótostót.”- mondja a borókás –borzagos szövevényből kibukkanó Komor Lacika. Ekkor már láthatóvá válik a por alól, ahogy söpri le magáról, a jövevény egész valójában. Hát igen, a pofát nem lehet összetéveszteni. Ilyen piros fejű ember még a világtörténelemben sem született. A cékla hozzá képest elsápadó csicsóka csupán. És nem sokat vesződik a vidéki protokollal. Egy szomorúfűzhez támasztja a biciklijét, melyen a rohamosan fejlődő szocialista kohászat minden termékéből megtalálható néhány darab ráaggatva és a kocsni hátuljához veszi az irányt.

-, „Mifajta szörpöt rejtenek ezek az olajos flakonériák?”- kopogtatja a demizonokat és már csavarja is le a kupakot a legvédtelenebbéről. Van érzéke hozzá, nem ma kezdhetne, egyből a rumos bődönre tapint a mocskos kezeivel. Szájához emeli, megdönti és húzza, ahogy a nagykönyvekben megvan írva. Cseppet se vacakolódik kóstolással. Csak húzza megfele, elvenni meg sehogy se akarja a pofájától ez a piros fejű ember. Ez aztán teljesítmény, ezt még ezek a sokat próbált harcosok is megsüvegelik. Ez Tarna-menti csúcs, minimum. Le a Fekete-tengerig. Végre csak el veszi egy levegővételnit:

-, „Hallod-e, nem rossz, Édes Komám. Jó anyag. Májbizsergető levecske.”- és hogy igazolja zsűrízése megalapozottságát a sportközvetítéseken terjedő Replaj-t hajt végre. -, „Oszt mifelé jártok erre Komám, éppen a Pusztá irányába betájolva. Fordíts meg a kocsirudat, me’ mingyá gyün a setét, oszt bezár a kocsmá a faluba.” –nem fitymálólag, de elismerően bólogat a rakományra nézve. -, „No, ezekkel a kannácskákkal azé’ a reggeli nyitásig nem hól szomjan az emberfia.”- ránéz a Rövidcsövűre és már kapja is ki Pupos kezéből. Szájtátva bámulják mindahányan. Megforgatja, nézegeti. -, „Hát erre is ráférne egy cseppnyi zsírozás, hogy az olajat ne is emlegessem. Le sincs sorjázva.”- és már vinné is a letámasztott

kétkerekűjéhez, restaurálást reszelni itt-ott rajta, de Mosdonczy Pityát bántotta ez a lekezelő szájkodás. Kirántotta a Rövidcsövűt a Drótostót mocskos körmei alól és kezébe vette a kicsúszott irányítást.

„- Nem érünk itt rá fecsegni Elvtárs. Nekünk dolgunk van a Pusztán. Jobban teszi, ha elmondja nem látott-e idegent arra felé.” Ez már igen. Így viselkedik egy igazi Nagy Váltó, vagy legalábbis arra készül.

„-Hát Édes Komám, a csirkéken me’ Lenke nenőn kívül nem igen van arra senki. Őt éppen most csecserintettem me’, evvel a két kezemmel.” - emeli égnek irtó mocskos, a disznó patánál is rondább két kezét. „A bugyogója is böcsölettel le lett rántva. Ti nektek me’, ha má’ a Pusztára mentek, hattamott egy csöppnyi ajándékot. Heeeh!” oszt csak röhög, mint a tejbetök. - Búcsúzóul még egy húzásra kézbe vette az egyre könnyebbülő demizsont és egy Kárpát-medencei csúcsot húzintott belőle a Világ összes elvtársának az egészségére.

5. FEJEZET

A Pusztá különösebben nem várta hőseit. Alváshoz készülődött. A két golyóbis éppen helyet cserélt a horizonton. A Telihold vidáman, kezét dörzsölve mászott fel a helyére –páholyából figyelve a nem mindennapi eseményeket -, a Nap pedig mintha még nem akart volna elszakadni a Pusztára érkező hősöktől, nem telt be látványukkal, a szemét meresztgette, vissza- vissza pislogva rájuk.

Csiga –nevéhez méltóan –mind lassabban araszolt a domb közepén lévő elhagyott házhoz, amely –meg kell hagyni- kiváló megfigyelőhely, mind stratégiai, mind pedig taktikai szempontok figyelembevételére. Remekül lehet látni az eget, a fű még zöldül a völgy nagy részén, egész az akácosig, és a mögöttük lévő kukoricásból érkező zajok is jól hallhatók. Vagyis szinte lehetetlen rajtaütésszerűen megközelíteni. (Golykómitics, meg a Zapata gyerek persze az más) Szóval első osztályú diverzáns fülöncsípő hely.

„-Hoó. Hó. Állj meg Csiga, te!” - vezényelte Paripa a parkolás klasszikus szabályai szerint a célba érkezést. Mosdonczy Pitya végignézett forradalmárain és látta, hogy még most kell munkára fogni őket, mert ha ezek leülnek a szákramentom se állítja fel holnap délig őket. A kocsmától megtett három kilométeres út fáradalmi, az átélt és eljövendő izgalmak ígérete alaposan kivette a szuflát belőlük. Itt már parancsolni kell, csak a Pártkatonai fegyelem megengedhető. Nincs mese, kemény kézre és pedagógus végzettségre van szükség...

„-Komor Lacika elvtárs segítesz Paripa elvtársnak kifogni a kocsiból, meg ellátni az állatot és felébreszted az alvó elvtársakat. Pupos, Pökte Bratyí és Lepény elvtársak tüzelőt gyűjtötök és begyűjtötök. Radics elvtárs te figyelőállást építesz ki az őrség számára. Lapát elvtárs te pedig a felébresztett elvtársakkal behordod a munióit a szállásra. Indulás elvtársak, harcra fel! Néhány gyors tapsintással igyekezett serkenteni a forradalom gyorsaságán. És, bár az induló sebességük nem érte el az általa minimum tizennégyesként megkövetelt pártkatonai futólépést, (valljuk be férfiasan maximum nulla egész ötös ha lehetett) Mosdonczy Pitya mégis elégedetten és némi büszkeséggel nézte frissen kapott feladataik elvégzésére induló elvtársait. Karjait mellén összefonva tekintett utánuk, a nyáját terelgető pásztor atyai érzésével. Ez a jelenet még az imperialista nyugati vidéken is megállná a helyét, annyi szent. A Zapata gyerek és Golykómitics se játszaná el jobban. Ez pedig itt az élet. A Pusztá. A forradalom a maga valójában. Alapzajok azért voltak: Csiga számárnyelven kiabált, a házban Lapát káromkodott, a tüzelő gyűjtők a kukoricásban csörtettek, Radics valami fémmel zörgött, a kocsí hátuljában pedig a két részeg kikérte magának az ébresztéssel járó elvtársi zaklatást. A hangokat azonban le lehet venni és valamilyen faszánytos, ütős zenét alá játszani. A lányok öklüket szájukkal harapdálva, jobban fognak visítani, mint egy Bitlisz koncerten.

Kilenc fáradt harcost és egy kocsioszlopot irányítani azonban nem olyan egyszerű, mint a filmekben gondolják. Persze, berakjuk a nagy hátat a mozsizékbe, oszt jöhet az előadás. Ott meg minden hepi. Az élet ennél kicsit vacakosabb. Hamarosan jelentkezett az első probléma, aztán szépen sorban a többi tizenkilenc. És így estére már a pártfegyelem is szétesőben volt.

„-Te Pitya? Miből csinájjak őrseges helyet? –jött elsőnek Radics. –„Me’ hova?

„-„Nézd Radics elvtárs, ma estére jó lesz az ajtó mellé, oda ni, az ablak alá. Látod ott azt a követ?”- mutatott a távolba.” - Ide hozod és szedsz még néhányat, hogy le tudj ülni amikor elfáradsz.” Türelmesen magyarázott, egy forradalmi vezető nem veszítheti el a nyugalalmát. Pszicho-pedagógiailag megértőnek, Párt-morál-ügyileg pedig rettenthetetlennek kell látszania.

„- Mi ez a bűdös Lapát elvtárs? „, Lapát már nem káromkodott, hanem öklendezett, ahogy jött ki a házból.

„-Huú Pitya, neharaguggyá má’, hogy én se haragszok, de valaki odaszart a szoba közepibe. Tejibe beleléptem. Abba a bűzbe me’ se lehet maradni.” –megmozgatta a lyukas cipőjét és az illusztrálás nem sok jót sejtetett.

Ezt a problémát már nem lehetett Pártpedagógiai eszközökkel megoldani, gyorsan átlátta a helyzet súlyosságát. Átölelte a vállánál Lapátot és a kocsit felé indult vele. –„Gyere Lapát barátom. Kiisszuk a maradék rumot a demizsonból és elballagsz vízért Lenke nő tanyájához.”

„-„Jaj, de hát az egy kilométer is van.”- rogyant meg a feladat súlya alatt Lapát. Mosdonczy Pitya jó vezetőhöz illően elsőként húzott jókorát az italból, majd meglóbálta. –„, Van ebben egy liter is. Szépen beszlopálok a tanyáig, oszt futsz visszafelé, mi meg addig kitakarítjuk a bűdös gócot. No, eriggy fram.” Ez aztán hatott. Lapát szó nélkül útra kélt, bűzös kondenz csíkot húzva maga után. Épp, hogy elindult, már jött is Pökte Bratyi a következő problémával.

„-„Baj van Pitya ! Nincs senkiné gyufa. Befagy a lyukunk íccaka.” Mosdonczy Pitya azonban ihletett állapotban volt, nem lehetett megoldhatatlan feladat elé állítani. –„Lapát most indult a tanyára. Utoléred és kértek egy lapátot meg égő troszkát Lenke nőtől. Arról begyűjtünk.” Pökte Bratyi már rohant is, amikor elárulta neki, hogy Lapátnál van egy liter rum. Úgy kellett utána kiáltani. –„Pööökte! Ha van gyufája a nőnek az is jó lesz.”

És már jöttek is a rőzsehordók öklendezve, ők most szembesültek a benti állapotokkal. –„Pitya..”-kezdte Pupos, de ő a szavába vágott.

„-„Tudok róla. Hordjatok rá földet. Lapát már elment vízért.”

„-„Ez mé’ friss, párolog a szag belőle.”- Lepény nagyokat öklendett már a felidézéstől is. –„, Valaki bele is lépett, oszt széthordta. Ezt a Drótostót erisztette oda, mink me’ mé’ jó be is itattuk a belit a céklaképű bűdös dögnék. Letépem azt a piros fejt a nyakáró ..”

Kemény percek, sőt kemény órák voltak. A tájra lopakodó sötétnek fityiszt mutató Telihold mosolyogva szemlélte a történéseket. Amint egyik probléma oldódott meg a másik után és az ember, e Föld golyóbis felett hatalmat gyakorló faj eme néhány forradalmi példánya úrrá lett a nehézségeken, maga a Hold is tiszteletteljes komolyságot mutatott. Forгатáshoz méltó pózban tetszelgett az égi színpadon.

6.FEJEZET

Romantikus este kerekedett. (Ehhez most nem volt szükség Antira sem, azaz a Rom Antalra, akit ultizás közben, a piros terített rebetlin fellelkesült árulkodó kibiceléseinél kénytelen volt imígyen leinteni a győztes lapot tartó Lapát, : -, „Ne haraggyá má, hogy én se haragszok, de Rom Anti! Kuss!”) Csapra verték a második demizsont, begyújtottak, kitakarították a szart, előszedték a tarisznyákat -szalonna, kolbász, tepertő, lekváros bukta, mákos kalács, mindenféle előkerült belőle- és telitömték a kiüresedett bőrszakokat. Mert hát ugye a forradalmár is csak ember. Az éhes és szomjas pusztai forradalmár pedig köztudottan nyűgös forradalmár tud ám lenni. Pattogott, lángolt a kukoricaszár, csökkent derék mód a demizson tartalma, s a lángok megvilágították a tűz körül ülő, fekvő mind elégedettebb ábrázatokat. Kezdtt értelmet nyerni a nap folyamán elszenvedett rengeteg megpróbáltatás.

-„Nekem nagyon begyün ez a foradalom, gyerekek.”- törölte meg elégedetten zsírtól, bortól csöpögő száját Pökte Bratyi. Teli hassal, tele szesszel, a tűz melege mellett ugyanaz a Világ mennyire más tud lenni, mint félórával korábban, ugyanonnan nézve. Mosdonczy Pitya elégedetten hallgatta ezt az ügy igazoló önvallomást. Mert a Pusztán minden adva volt a boldogsághoz. A test szükségletei kielégítve, a szellem hittel, eszmével telten és egy elérhető közeli cél, diverzáns, mint fülön csípési lehetőség. És mindehhez tíz mindenre elszánt falu fia, a vidékben rejlő forradalmi potenciált megtestesítő friss erő, valamint, ha kifogás kerekedne, végszükségre ott van a Rövidcsövű, alátámasztani a népakaratot.

-„Hej, ha mé' itt lenne az Aranka is, az a kömény fara a kezem ügyibe” –nyílt fel Lepény csipája. Ha asszony nép nincs elérhető közelségben, abban is megleli a férfi a kéjt: lehet róla álmodozni. Olyat is, amit ha éppen ott lenne az az álomkép, nem volna ihlet és bátorság hozzá, megmondani, megtenni.

-„Annak oszt minő formántos, kömény kis csöcseji vannak.”-markolászta a levegőt Paripa. –„No, mennézem a Csigát nem e szomjas.”- indult kifelé gondolatilag igen erősen felszpannolva.

-„, Paripa. Oszt el ne kapjad a Csigának azt a csinos fara hegyit tévedésből.”- röhögött nagyot Pökte Bratyi. A többiek is harsányan csatlakoztak a vidám kacajhoz. Mosdonczy Pitya kikísérte a szamárhoz készülő Paripát. Egy derék Párt funkcionárius a közerkölcsöt is szem előtt tartja, annyi szent. Elalvás előtt leltárba veszi a pusztai helyzetet és elkészíti a másnapi készütségi fokozatot.

Csiga nyugodtan falatozott, nem zavartatta magát a kocsi végéből áradó, éhes disznókondát idéző éktelen zsvajtól. Bakaresz és Pénusz versenyt horkoltak és egyenlőre nem lehetett eredményt hirdetni. Minőségi produkció volt mindkettőjüké. Radics az épület előtt őrzáratozott. Békésen ült saját készítésű trónján és az eget bámulta. Egy jó vezető tudja mikor kell jutalmazni:

-„Menj be Radics elvtárs melegedj kicsit fel. Igyál egy kis rumocskát. Kényelmes az ülés?”

-„Töri cseppet a seggemet, me' fázik a lyukam rajta. De rakok téglát a tűzbe, oszt maj' azon ülök. Diverzáns me' egy darab se ólálkogyik.”-adott még kimerítő helyzetelemzést.

-„, Ravasz kutya az, Radics elvtárs. Nem jön szemtől-szembe. Ki se néznéd belőle azonnal. Mézes-mázoskodik és mire észbe kapsz, már el is vágta a torkodat, a köszörűs ember fente borotvával.”

„-Hát az én gégámat oszt nem.”- kapott a torkához ösztönösen, és meglóbálta a kezében lévő fegyvert.

„-Rövidcsövűvel ellátom akárki baját.” Odabentről ekkor nótázás hangja csendült fel. Pupos baritonja összetéveszthetetlenül kimagaslott a pusztai kórusból, mely Tarna-völgyi vidám gospelekkel hangolódott a komolyabb csujogatókhoz. Radics már iramodott is befelé, a bűdös diverzánsok ráérnek, ha eddig elváltak.

Mosdonczy Pityán valami kellemes melegség áradt szét. Totálba belemosolygott a kamerába, ügyelve, hogy premierből is jó kiállítású népvézér benyomást keltsen. Aztán fülig érő vigyorra húzódott a szája, amikor arra gondolt, hogy Zapata és Golykómitics elvtárs majd kiesnek a bőrből nyújtózás közben,

két kézzel jelentkezve a főszerepre, melyet koprodukcióban szerez meg az NDK és az imperialista Halivúd, meg az a szépfüü Warner Broos. Az oroszán elbödíti magát az elején, aztán jön a cím: Pusztai Forradalom. Főszereplő, azaz a főhős Mosdonczy Pityát alakító színész koma: Golykómitics. Pökte Bratyit eljátssza Zapata. Pupost a Kvázimódó, Bregita nenőt meg az a komoly Grétigarbó. Micsoda szereposztás.

Különben is, jól kigondolta ezt az egészet, nem győzte újra és újra dicsérni magát. Ezen a saját kezdeményezésű akción csak nyerhetnek. Egy kicsit tisztul a pesti miskulancia, kiderül odafent, hogy ki kivel van, meg egyáltalán merre hány méter és akkor átvesszik a faluban az irányítást. Az lesz az igazi permanens Nagy Váltás. A Pusztai Forradalom és diverzáns fültövön csípő akció átcsap falusi mozgalommá és csak a Jó Isten meg Lenin elvtárs a megmondhatója, hol áll meg. Addig gatyába rázza itt az elvtársakat. Képzett reguláris sereggel lepi el a Tarna-völgyét. Fognak néhány diverzánst és hősként vonulnak be a főúton. Akkor merjen csak valaki röhögni, meg gúnyolódni. Az hétoltári nemes penész, hogy odaköpp egyet a Rövidcsövüvel. A levegőbe, no. A gyáva népnek az is elég, hogy teleszaladjon a gatyá. Koporsós Fedor, az más. A burzsujt irtani kell.

Közben odabenn a hangulat fokozódott. Pupos a Holdat is leéneikli az égről, az hétoltári -amilyen hangja van ennek a gyerekeknek. Nem csak bőfögni tud, annyi szent. Ezt még a Zámbozdsimi is úgy megirigylti a magas C-ért, hogy a dajer is kimegy a hajából. Hiába, no. A Tarna –völgyi nagy baritonért cserébe kapott egy pupot. Ez így igazságos. Egál. Fifti –fifti. Mindennek ára van ebben a nyavalyás imperializmustól szennyezett világban. Aztán már a ház oldalát nézegette, hol mutat majd legjobban az emlék tábla, amit nekik állít az utókor. Az ablak és ajtó közé fogja tetetni, ott még a vak is észre kell, hogy vegye. Uff. Én beszéltem elvtársak. És akinek nem tetszik, az Irénkétől, a neccharisnyás titkárnőjétől kérhet időpontot egy félévvel előre, mint rákos beteg egy hasi ultrahangra. No, de ideje visszamenni. Gatyalakót zsugorító hideg van.

–„No, elvtársak” –,lépett be épp Pupos fő művére, aki a farkas áriáját nyomatta az öreg Muszorgszkijtól. Pökte Bratyit a meghatottságtól hangos zokogással borult a művész névadó testrészére, könnyeivel adózva az Egyetememes Művészet pusztai oltárán. –„Szebb befejezése nem is lehetne egy nehéz nap éjszakájának. Pupos elvtárs, megint megríkáttad az elvtársakat, ezért még egy pártfegyelmi könnyen elígérkezik, annyi szent.” Kell a vicc, no.

–„Jaj, Pitya. Arányos Pityankám.- Lapát hátulról lepte meg és azonnal szájon csókolta, ahogy oda fordult. Nem volt ideje kitérni. „Ezek a kurva Brezsnyevék leszokhatnának már igazán az állandó smárolkodásról.”- átkozódott magában Mosdonczy Pitya –„A kis ember az ilyet mindjárt eltanulja a nagyoktól, mint rajongó gyermek az orrtúrást édesapjától.”Lapáttól nem egyszerű ám megszabadulni, még amikor józan sem. Akkora világmegváltó szeretet lakozik benne, hogy olyanról még a Pál apostol se himnuszt. Iszik egy kicsit és össze-vissza öleli, csókolgatja még a csatornapatkányt is.

–„Ne haraguggyá má, hogy én se haragszok, Pitya.”-és a két lapát tenyerével szorongatja Pitya arcát, miközben a homlokát a fejéhez, épp a seprűnyél simogatta dudorokhoz préseli. „Ó, a kutya száz élettít. Mára elég a jóból. Ahogy a kocsmát is be kell tudni zárni, úgy a forradalomnak is tudni kell, mikor jön el a pihenés ideje.”

–„Radics elvtárs, vedd fel a posztod odakimm. „- végre sikerült kiszabadulnia.-„Látom szépen átmelegedtél, meg kipirosodtál. Kezdel hasonlítani a Drótostótra.”-ez nagy momentum volt. Röhögött is szépen mindenki.

–„No, aludjunk szépen elvtársak, holnap is nehéz nap vár ránk.”- Mosdonczy Pitya, de még maga Viva Zapata és Golykómitics sem gondolta volna, milyen gyorsan teljesül ez a kötelező optimizmus.

(–„Uff! Én beszéltem.-Amígó.”)

B. TÓTH KLÁRA**Tapsra várva**

váratlan hangok a magasból
iszonyú recsegést-ropogás
mintha egy óriás rágszáló
ropogtatná az eget
a hatalmas saroképület
külső falai még állnak
— színházi díszlet —
az üres ablakok mögött
felhők úsznak egykedvűen
mintha unják már
a föld nyögését
egy furcsa gép rángatja ki
az ajtó-és ablakkereteket
irdatlan vasöklével
töri az üvegeket
a járókelők feje fölött
egyik szétroncsolt nyílásból
megy a másikba
mint egy színházi dráma
utolsó szereplője
aki már kivégezte a többieket
és az előadás végén
kijön a függöny elé
meghajolni

Gömör Kata: Parttalan óceán

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Dalidal

girbe-gurba utcákká bolyongok
mint idő, sorsaimmá fonott
reggeli ködjeim leple gyepesedik,
macskakövek mosakodnak,
jelekké, írásokká, pacákká,
vízfestés indákkal penészvirágos
kapualjhoz hasonlatoskodnak,
és ...
incselkedő szerelmesekké
válnak angyali suhintásra,
ismerősek, hiszen ez ...,
és búgnak, búgnak, sugdolóznak,
egybe égetik pillanataikat,
révületté álmaikat, tulipánná,
magokat rejteni, gyönyörű titkokká

mi legyek, macskakő, vagy
kecskeköröm a felkapaszkodáshoz

gondolataim fogócskáznak,
és nincs apádütés, csak apámra ütés
anyám örökeként, keretezve,
susogó múltjaimból, ismét és ismét
lejátszva kártya és tenyér jóslatokat

a jövő, a jövőbe, a jövőből

... és becsillant a Napkorona, az
ablakpárkányomra izzó üzenettel,
az onnan élet telkemre terül,
remélem, gyümölcseimmé, és
beltengerembe húzza az égbéket,
habozásaim alá abrosznak,
belőlük harangokhoz válogatni,
naponta csak egy-egy morzsányit

a pacsirtáknak hajnal köszöntéshez

Gömör Kata: Gyorsan járó idő

VASI FERENC ZOLTÁN**CSILLAG-FORDULÓ**

Atyám, égi honom hatalmas szálláscsinálója,
add, hogy méltó legyek, legalább önmagamhoz.
Rokonaim, szeretteim leghitványabbjaként,
mélyen tudjak még valós világodból
lélegzetet venni, boldogságot adni,
létezését csobogni, időm hömpölygetni,
arcaimat megtartani -, s nem feledni.
Mert míg természetes volt a szeretet,
mert míg nem ismertem halált,
s nem tudtam: a múlandó örökebb
annál, hogy lehetek, s a semmi látszatából nem volnék több,
sem kevesebb, mint mire elrendeltél,
s viselnem, cselekednem illenék
őseim szorgos tenniakarását, imanyilvánítását -,
s mint törni szánt műremek, zúzódnom kell,
s felsajduló emlékekben egyszer, nagyon-e egyszer! –
mesétlenül, a történet szabályai szerint,
kezdés-bonyodalom-befejezés után,
csillaglendülettel, de visszaadom Neked
risszen-rosszan viselt-vasalt Lelkem,
a magam álszabadság-egyszeregy-jét !
- vajh, méltó lesz-e a mérlegvonásra?
Belepréselődhetek-e tisztán a sorsmentés
nagy Ismeretlenjébe!
Áment fogsz-e mondani Rám?

HÖRÖMPŐ GERGELY

Telihold Diósjenőn

Éjféltájt már kukorékolnak a kakasok,
halkan susmorog a holnap szél,
az óratorony kifeszített dróttjai húrján
sok jóllakott denevérnek zenél.

Teli szájjal, vigyorogva, vidáman néz a Hold,
betelve a látvánnyal, ezüst nyál
csordogál belőle súlytalanul a patakba,
kiben öntudatlan úszik a nyár.

Égbevesző jegenyék közt tündérek táncolnak,
a pincesor mellett agyagbarlang,
ördögös sóhajtozik ott mélyen.
Őrző angyalaik mosolyogva nézik:
ifjúságunk virág lett az égen.

CSÁKY KÁROLY

Szent volt és szent lett újra ez a hely

Amikor az Úr az égő csipkebokorban megjelent Mózesnek, arra szólította őt fel, hogy oldja le saruját, mert a föld, melyen áll, szent hely. Igen, teológiai értelemben szent az a hely, ahol találkozhatunk Istennel, ahol neki áldozatot mutatnak be, más szóval, ahol megépült az ő háza. Tágabb értelemben számunkra szent a mi szülőföldünk, a bölcsőhely, ahol édesanyánk ringatott. És szent az a földdarab is, ahol múltunk történései zajlottak, kisebb vagy nagyobb eseményeink sorjázta.

Évszázadokon át szent volt a nagycsalomjai templomdomb és környéke is. Mert e ponton épült fel a falu és a vidék ősi temploma, itt települt le a honfoglalók egyik kis csoportja, itt jött létre az a település, melyet egykor Egyházascsalomjának is neveztek. Aztán magára maradt a Pusztatemplom, míg nem falai a földdel egyenlővé váltak, s csak a bejárati kaput őrző nyugati oldal tekintett ki a sűrű bozótok, gazok közül: erőt várva a lenyugvó naptól is, kapaszkodva a segítő kezek felé. Majd az is megadta magát az időnek. Ifjú koromban, ha átutaztam a templomdomb alatti országúton, tekintetem mindig erre felé húzott. Aztán botorkáltam a kökény- és csipkebokrok, a sűrű kis akácfa közt többször immár megboldogult családtagjaimmal is. Próbáltam kibontani a hely titkait, a magam módján többször is felhívtam a figyelmet az itteni állapotokra. Az aggodalmak s a vágyak meghallgatásra találtak Istennél, aki felkeltette a jó csalomjaikban a tenniakarást. Megtisztították a környéket, a romok alá került alapokat, s jöttek a régészek, hogy kinyissák újra egyházunk és történelmünk itteni poros, de sok-sok kincset rejtegető könyvét. S íme, most újra itt van e népes nyáj az ő pásztoraival, hogy Istent dicsőítse Nagycsalomja eme földdarabján, amely visszakapva dicsőségét, szent helyé vált újra. Boldogok lehetnek hát azok, akik ma itt állnak az Úr hajdani asztala körül.

E személyes átítatottságtól sem mentes, vallomásszerű bevezető után ejtsünk most néhány szót a múltból, a romtemplom értékeiről is. A honfoglalás után a magyar fejedelem szolgálatába állt Hont és Pázmán, a két délnémet lovag, régi megyénk névadói a Szentföldre utaztukban megálltak Magyarországon, hogy aztán ők avassák lovaggá, azaz keresztény harcosává Istvánt, ami akkor még itt ismeretlen szertartás volt.

Hont megye alapítása tehát szorosan összefüggött a kereszténységgel. S amint Mohács előtti történelmünk egyik neves kutatója megállapította: „*A fejedelmi székhely ekkor már Esztergom, s nem tarthatjuk célzatosság nélkülnek, hogy a királyi fővárossal szemben a Duna balpartját, a Garam és az Ipoly torkolatának között első királyunk legmegbízhatóbb híveire bízta. Hont ispán a megye központját, Hont várat a Börzsöny északi peremére építette, ahonnan tág betekintés nyílt mind kelet felé az Ipoly völgyére, mind pedig az Ipolyba torkolló Selmec és Korpona folyók vidékére.*“ (Bakács, 1971:19)

A király által megjutalmazott lovagok aztán tájainkon több templomot, kolostort építettek, s korán létrejött a honti főesperesség is. A Hontpázmánok későbbi leszármazottja volt a *Csalomjai család* is, a helységben pedig a XIII. században már templom állott.

Hogy mikor épülhetett Nagycsalomja hajdani temploma, pontosan nem tudjuk. Az viszont biztosra vehető, hogy már a tatárjárás előtt állt a szakrális emlék. Az is valószínű, hogy jeles és kiemelkedő egyházhely volt Csalomja, temploma pedig a vidék legszebb műemlékei közé tartozott. Van, aki feltételezi, hogy a Pusztatemplom romjainál akár egy régebbi *temetkezési kápolna* is állhatott, ahol a Hontpázmánok ősei pihentek, s ezt alakították át a község létrejötte után középkori templommá. Az újabb régészeti kutatások alapján pedig feltételezhető, hogy Isten eme hajléka egy még régebbi *temetőre* épülhetett, eredetileg *román*, majd *gót stílusban*. De az építkezésen más stílusok is otthagyták a nyomukat. Azt is tudjuk, hogy a csalomjai templom tekintélyes építmény volt, kriptával, négy mellékoltárral, két bejáratral, festett kazettás mennyezettel. Sőt, a művészettörténészek freskókról is beszélnek.

S olyan műkincs is előkerült itt, mint az egész Kárpát-medencében egyedülálló *aquamanile*, azaz a tatárjárás előtti időből származó, rézből készült díszes liturgikus edény.

A Mindenszentek tiszteletére szentelt első csalomjai templomban a XIX. század közepéig dicsréték az Urat. 1845-ben ugyanis felépült a faluban egy kisebb Mária-kápolna, s itt végezték a szentmiséket. A Pusztatemplomnál aztán még néhány éven át Mindenszentek ünnepén tartottak egy-egy istentiszteletet. Az elhagyott templom falai azonban még sokáig álltak, dacolva az idővel, mutatva hajdani dicsőségüket.

Az első nagycsalomjai templomot már a magyar építészet- és művészettörténet első jeles alakjai is megcsodálták; írtak e helyről a megye ismert helytörténészei, nemesurai is. Az alábbiakban ezekből a munkákból mutatunk be néhányat, hogy még jobban megvilágítsuk a szakrális hely történeti értékeit, hogy még nagyobb kegyelet vegye körül ma is Csalomja Pusztatemplomának romjait.

Hőke Lajos (1813-1891) helytörténeti író, Hont megye egykori levéltárosa s a vármegye aljegyzője igen sokat tett emlékeink feltárása érdekében, kutatta Hont egyháztörténetét, s többször értekezett a csalomjai templomról is. A *Hon* című lapban a román építészet kapcsán említi a „*nagyságos Hontok hetedfélszáz éves egyik templomának*“, a csalomjainak romosodó falait, sajnálkozva annak pusztulásán. (Hőke, 1869:2) Ugyancsak itt konstatálja a szomorú tényt, hogy „*a 12.-13. században a Huntfiak által alapított templomok közül a csalomiai templom, melyről a falu, IV. Bélának egy 1244-ki okmányában, Eghazas Chalamyanak nevezetik, a hanyag jelenkor által, a romisten pusztító kényére bízva*“ áll csak. (Hőke, 1869:szept.5.1.1.)

Ipolyi Arnold (1823-1886) püspököt, a *Magyar Mythologia* szerzőjét, korának sokoldalú, „*reneszánsz szabású tudósát*“, a jeles műgyűjtőt és művészettörténészt, a volt besztercebányai, majd nagyváradai püspököt is szoros szálak fűzték tájainkhoz. A nagycsalomjai anyaegyházhoz tartozó Ipolykeszin töltötte gyermekéveit, s többször megfordulhatott a falu plébániatemplomában, illetve a nagycsalomjai templomdombon is. 1868-ban egri kanonok volt, amikor az alábbi sorokat írta július 10-én kelt levelében Hont megyei tudós barátjának, a vidéket ugyancsak jól ismerő *Pongrácz Lajos* írónak: „*Eszembe jut mit a csalomjai templomról írsz. Ha nem is a legrégebb – mert átmeneti korból való t.i. a románból a gótba s így XIII-dik századi építés volna, mégis igen érdekes. S még érdekesebb rám nézve, hogy árnyában falai alatt növekedve, hazai monumentális műveink első magyarázójává nőttem ki magamat. Talán meglátogathatom még Hontot ez irányban is átkutatva*“. (OSZK: Fond IX/753) Említi Ipolyi a csalomjai templomot egyik akadémiai beszédében is, amely 1862-ben az Akadémia Évkönyvében is megjelent. Az átalakított régi emlékek közé sorolja ezt a falusi templomot, melynek gótikus részleteit az átalakított és meghosszabbított hajón lehetett megfigyelni. (Ipolyi, 1862: 86-87; 95-96) Úgy gondolom azonban, minden szakszerű megállapításnál értékesebbek Ipolyi ama sorai, melyket fent idéztünk, s amelyekből személyes vallomásának melegsége érezhető ki.

Gyürky Antal (1817-1890), a Hont megyei Felsőszelényből indult gazdasági szakíró két kötetben dolgozta fel szülőmegyéje ötvennégy évét. Természetesen az ő figyelmét sem kerülte el a csalomjai műemléktemplom. Könyvének második kötetében így írt e helyről: „*Nagy Csalomján még 10-15 év előtt fenállt az országút mellett emelkedő dombon egy szintén a XII. században épült templom, melyet érdemes lett volna történelmi mű becse végett fentartani, de mivel a falutól távol esett, és mivel a faluban bár csekély terjedelmű templom épült, a becses ereklye gondozás hiánya végett elpusztult, s ma már csak romjai láthatók*“. (Gyürky, 1882: 158)

Kubinyi Ferenc (1836-1903) régiségbúvár, nyelvész és író, a másik filiális falu, Kóvár szülötte volt. Az evangélikus földbirtokos szintén felfigyelt Nagycsalomja s a vidék értékes műemlékére, gyakran megállt pusztuló romjainál. Bántotta őt a templom sorsának szomorú alakulása, állagának romlása. Hogy megóvja a szakrális emléket a pusztulástól, 1879. március 19-én levelet írt a Magyarországi Műemlékek Ideiglenes Bizottságához, melynek eredménye az lett, hogy budapesti szakemberek utaztak ide, hogy megvizsgálják a templom romjait, felmérjék annak értékeit. A szakemberek egyike volt *Steindl Imre* (1839-1902) ismert műépítész és egyetemi tanár. Az építész fő műve a budapesti neogótikus országház, s nevéhez több műemlék restaurálása is fűződik, köztük a vajdahunyadi váré és a kassai székesegyházé. Nagycsalomján tett látogatása tehát kiemelkedő eseménye volt e vidéknek. Jelentésében többek közt így írt: „*A templom már a román korszakban mint az az absison látható és ezután a késő gót korszakban*

átalakított. Ezen korszakban a hosszahajó egy új résszel megtoldatott. /.../ A műemléknek kriptája is van, hogy eredetileg is volt-e már tervezve és építve, vagy csak a későbbi időből származik – mikor a templom hajója megtoldatott, biztosan állítani nem lehet. –

Hogy ezen templom eredetileg csak sírkápolna volt mely csak idővel és talán a község képződésével alakított át templommá, azt, habár valószínű, minden látható műforma hiánya miatt constatálnom nem lehetett.

Hogy nagyon régi azt onnan merem állítani, mert a kriptába vezető lépcsőn az idő viszontagságainak kitéve, szabad ég alatt fekvő női mumiát láttam, melynek gerince a fejénél el van törve, arccal elfordítva fekszik. “

A fent bemutatott leveleket szlovák fordításban közölte Miroslav Matejka és Michal Šimkovic is abban a műépítészeti szakdolgozatban, amit a Pusztatemplomról írtak. Megjegyzik, hogy a rajzokat, melyeket az 1879-es látogatáskor készített a helyszínen Steindl Imre, nem sikerült megszerezniük. Nos, az idézett MOB-iratok másolatát 2011-ben nekem is megküldte Bardoly István Budapestről. (Szívességéért ezúton is köszönetet mondok.) S kaptam a MOB archívumából hét darab, 1879-ben Nagycsalomján készült templomrajzot is. Bár Bardoly István megjegyzi, hogy ezek nem eredeti Steindl-rajzok, hanem a mester valemelyik tanítványa által készített munkák, pontosabban az eredetik másolatai. Az 1879/56. számú jelentéshez készült munkák egyike „a nagy-csalomjai román-templom vázlatalaprajza“. Ezen jól látható a szentély a főoltárral, a diadalív alatti jobb oldali mellékoltár, valamint a újabb kori hajórész két mellékoltára. Továbbá látjuk a kórus két tartópillérének helyét, a nyugati és a déli bejáratot, a kriptát, illetve a szentély északi oldalához épített sekrestyét az ott kialakított negyedik mellékoltárhellyel. A másik rajzon, a „templom belsejének távlati vázlatá“-n kivehető a szentély két félköríves ablaka, a sekrestyébe vezető ajtaja, a szentélyt lezáró diadalív és a hajó fölé magasodó keleti fal, amely csúcsívben végződik, s ugyancsak két félköríves nagyobb ablaka van. Jól látható a hajó három mellékoltárának helye, illetve a kriptá félköríves lejárata. A harmadik kép „a templom távlati vázlatrajza délnyugat felől“. Látszik a nyugati gótikus kapu a csúcsíves magas fallal, a kapu feletti ablakkal s a padlásteret megvilágító gömbölyű ablakrésszel. Ugyancsak látjuk a hajó déli kapuját, illetve a meghosszabbított hajó három félköríves, befelé szűkülő ablakát s a negyedik gömbölyű ablaknyílást. A negyedik rajz „a templom távlati vázlatára délkelet felől“. Ezen a félkör alakú szentély falsávjai (fálpillérei) látszanak a két ablakkal. A szentély fölé kiskúp alakú tető magasodik, emögött látható a hajó keleti vége fölé emelkedő csúcsíves fal, amely a nyugati homlokzat fölött látható háromszögcsúcs-végződéssel azonos. Egy-egy rajz a „főbejárat“-ot, a „déli bejárat“-ot és „az absis metszeté“-t dokumentálja. A rajzokat, melyek nagy segítségül szolgálhatnak az esetleges további rekonstruáláshoz, vagy egy makett elkészítéséhez, átadtam annak idején a helyi önkormányzatnak, illetve plébániának.

A fent bemutatott Steindl-féle jelentésben nem esik szó a templom freskóiról. A műépítész annyit elmondott, hogy semmilyen díszítmények, címerek nem fordultak elő egyik építészeti korszakból sem. Ez viszont valószínűleg a nyugai főkapu és a déli bejárat ajtajának kivitelezésére vonatkozhatott. Azt is közölte Steindl, hogy Nagycsalomján vele járt Foster Gyula (1846-1932), a későbbi kiváló művészeti író és akadémiai tag, a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke, aki megírta nagy művét, a Magyarország műemlékei-t négy kötetben (1905-06) Ennek harmadik kötetében Nagycsalomját is említi, az alábbiakat írva e helyről: „A nagycsalomiai (Hont m.) templomromban középkori falfestmények némi töredékei maradtak fenn: ornamentális motívumokon kívül négy alak maradványai. A falképek megvizsgáltattak, de rösen megrongált állapotuk egyéb intézkedést nem tett szükségessé“. (231.p.)

Sajnos, a tető nélkül maradt értékes műemlék állagát az elmúlt évszázadok során nem sikerült megóvni az anyészettől. Egy ideig még a település egyik legszebb pontja volt a Pusztatemplom. Álltak falai, rendben tartották környékét a temetővel együtt, de az idő múlása sok mindent eltüntetett. A romok tégláit, köveit ugyan nem építettek be 1910-11-ben az új szecessziós templom falaiba, de azokat nagyrészt meg gondolatlanságból vagy parancsra elhordták innen. A keleti és a déli rész csaknem nyomtalanul eltűnt, s igen megkopott az északi fal is, a nyugati főhomlokzat pedig leomlott.

A nagycsalomjai templomromokról magam is többször publikáltam egy-egy híradást. A nyolcvanas években Móser Zoltán fotóművész, kutató barátommal jártam a templomdombon, s még sikerült

megörökítenie felvételein a nyagati homlokzatot a gótikus kapuval. 1993-ban az *Isten házai és szolgálói* című kötetemben írtam a templommaradványokról, többek közt az alábbiakat: „*Sajnos, mára a messziről látható romok is eltűntek. Az oromzat több mint egy évszázadon át keményen dacolt az idővel. A gizgázok közül még kiemelkedett háromszögcsúcsával a homlokzat, őrizve a templom értékes, XIV. századi gótikus kapuját. A templom körüli temető szép sírkeresztjeit is csak közelről lehet szemügyre venni: kőkény-, csipke- és bodzabokrok veszik azokat körül.*

A nyolcvanas évek elején többször is szóba került, hogy az értékes műemlékmaradványt és a temető faragott sírköveit meg kellene menteni az enyészettől. Sajnos, az idő vasfoga keményebben dolgozott: néhány éve az utolsó kiemelkedő magas oromfal is leomlott. A gótikus kapu kőkeretei darabokban hulltak a földre.

Nemrégiben a helyi önkormányzat kitisztította a romokat és a régi templom környékét. A később felépített reneszánsz falak maradványai és az apszisz körvonalai így legalább már közelről láthatók. Nem ártana azonban a munkálatokat tovább folytatni, s a falmaradványokat legalább ideiglenesen konzerválni. A korábban készült fotók alapján talán még a gótikus kaput is helyre lehetne állítani romjaiból.“ (Csáky, 1993:33-37)

Örömmel konstatálhatjuk, hogy Nagycsalomján a Pusztatemplom környékén néhány éve történt egy kisebb, majd aztán egy jelentős előrelépés.. Pályázati pénzt szereztek a régészeti kutatásokra, s Václav Hanuliak vezetésével a Terra Antiqua rimaszombati régészecsoport 2007-ben és 2008-ban alapos kutatást végzett a helyszínen. Ennek eredménye többek közt a mai állapot, s ez tette lehetővé az állagmegóvás szakszerű folytatását.

El kell mondanunk még, hogy az ilyen értékes műemlék körüli valamennyi kutatómunkáról nem lehet egy röpké előadás során érdemben szólni. Hisz közölhetnénk még azt is, hogy a balassagyarmati Palóc Múzeum fényképtárában nemrégiben hat darab 1940-ben készült templomfotót találtunk, melyek szintén hozzájárulhatnak e műemlékről alkotott képünk további pontosításához. Az első felvételen (F-783) a templom déli falának egy részét örökítették meg a kőkeretes, *reneszánsz alakzatú kapuval*. Felette még a fehér vakolat is látható, két oldalán pedig egy-egy magas, keskeny, félköríves végződésű ablaknyílás van. Ennek alapján jól visszaépíthető lenne a templom eme része is. A másik fotó (F-784) a *gótikus nyugati kaput* ábrázolja, felette egy ablaknyílással. A harmadik felvételen (F-785) ugyanezt látjuk belülről nagyobb megközelítésben. Megfigyelhetjük az ablak felett a téglalap alakú világítónyílást, amely már a padlástérhez tartozhatott. A negyedik kép (F-786) szintén a déli kaput mutatja az egyik magas ablakkal. Az ötödik fotón (F-802) szinte a megmaradt egész templom látható kívülről, nyugati irányból fotózva. Rajta a teljes nyugati homlokzat ott áll, akárcsak a még meglévő déli és keleti falmaradványok. A hatodik képen (F-803) megintcsak a nyugati falat figyelhetjük meg belülről. A kapu déli oldalán, a felső részével egy magasságban egy félköríves falmélyedés van. A bejárati kapu talajszintjénél kőlépcsők vannak, amelyek a hajóba vezethettek. A falban jól látható a padlás gerándáinak helye is. A felvételeket feltételezhetően Fényes Dezső a gyarmati múzeum volt igazgatója készítette.

Végül szólnunk kell még arról, hogy a Pusztatemplomnál végzett ásatások során *sírleletek* is előkerültek. A szentélytől keletre megnyitott szondában például 9 kelet-nyugati tájolású, soros temetkezésre utaló sírhelyet tártak fel. A sírok keletkezése a templomépítés előtti időbe (XII. század) tehető, de vannak köztük leletek a barokk korból (XVII. század) is (Hanuliak, 2008). Úgyszintén vannak sírok a szakrális építmény falai alatt. Így feltételezhető, hogy a dombon – mint említettük is – már a templomépítés előtt temető volt, s a föld mélye *avarkori*, vagy még régebbi emlékeket is rejteget itt.

Az is köztudott, hogy temető volt a templomtól távolabb, délre, délkeletre eső, ma már fákkal és bokrokkal benőtt részen is. Néhány évtizede ez bozótba burkolózott, így a sok-sok sírkőről alig lehetett tudomást szerezni. Mára a fa sírjelek elkorhadtak, s csak néhány kő síremlék vehető szemügyre. A területet kitisztították, így azok jól megközelíthetők.

A régi temetőben csak az előkelőbb polgárok, a nemesek sírjelei maradtak meg. Mára mindössze néhány darabot látni ezekből is. A sírjelek fehér vagy fekete márványból, gránitból vagy homokkőből készültek. Van köztük obelisz, csúcsívben vagy félkörívben végződő síremlék, s akad egy hatszög és két kereszt alakú sírjel is. Az evangélikus sírjeleket legtöbbször szomorúfüz díszíti. Egy kivétellel valamennyi

sírjel dedikációja, felirata olvasható. A legtöbb halottat (akiknek még áll síremlékük) a XIX. század közepén vagy a század második felében temették ide, de akad olyan személy is, aki a XX. század első felében került ebbe a temetőbe. Ekkor már a faluban lévő temető is megvolt természetesen, s a holtakat valószínűleg régebben elhunyt családtagjaik miatt helyezték ide.

A régi csalomjai nemesek közül a *Bolgár család* elhunyt tagjai a legnépesebbek. Valószínűleg egy családi sírboltban nyugszanak, mert egy magas téglalap alakú obeliszken, a kereszthalakzat alatt több név is szerepel, s az obeliszk három oldalán is neveket találunk. Itt pihen például *Bolgár Gábor*, aki az 1842-47. években Hont vármegye szolgabírája, majd 1849-ben alispán, a honti lovas-nemzetőrség parancsnoka és csalomjai birtokos volt. De itt nyugszik *BOLGÁR JÁNOS* (1850-1928), Inámi Bolgár Gábor fia is, aki a közéletben és a gazdasági életben egyaránt szerepet vállalt; *elnöke volt a Hontvármegyei Gazdasági Egyesületnek*, szerkesztette annak kiadványait: az évkönyveit, 1883 és 1887 közt pedig a *Honti Gazdát*,

Látható Nagycsalomja régi temetőjében néhány *Plachy-síremlék* is. „*TETTES/ PLACHY ANTAL ÚR/ Hideg tetemei/ Itt nyugsznak/ Meghalt május 21-én/ 1849/ Életének 61. évében*“ – olvassuk az egyik sírjelen. Egy másik sírkövön pedig ez olvasható: „*Itt nyugszik/ TETTES/ MÉHES JÓZSEFNÉ/ született/ PLACHY AMÁLIA asszony/ Meghalt Julius 22-én 1869/ élete 64. évében/ Áldás hamvaira*“.

A híres Méhes család unokája volt a genealógus és író *Nyéki Méhes Mózes*, akárcsak a falu neves szülőtte, *Fayl Frigyes* zeneszerző. Áll még a temetőben egy *Platthy-síremlék*, s van itt néhány nőági *Gáspár-sírjel* is, de a templom melletti temetőben nyugszik „*Tekintetes/ HORVÁTHY LAJOS/ Több Megyék Tábla Bírája elhunyt/ életének 73dik évében 1844*“.

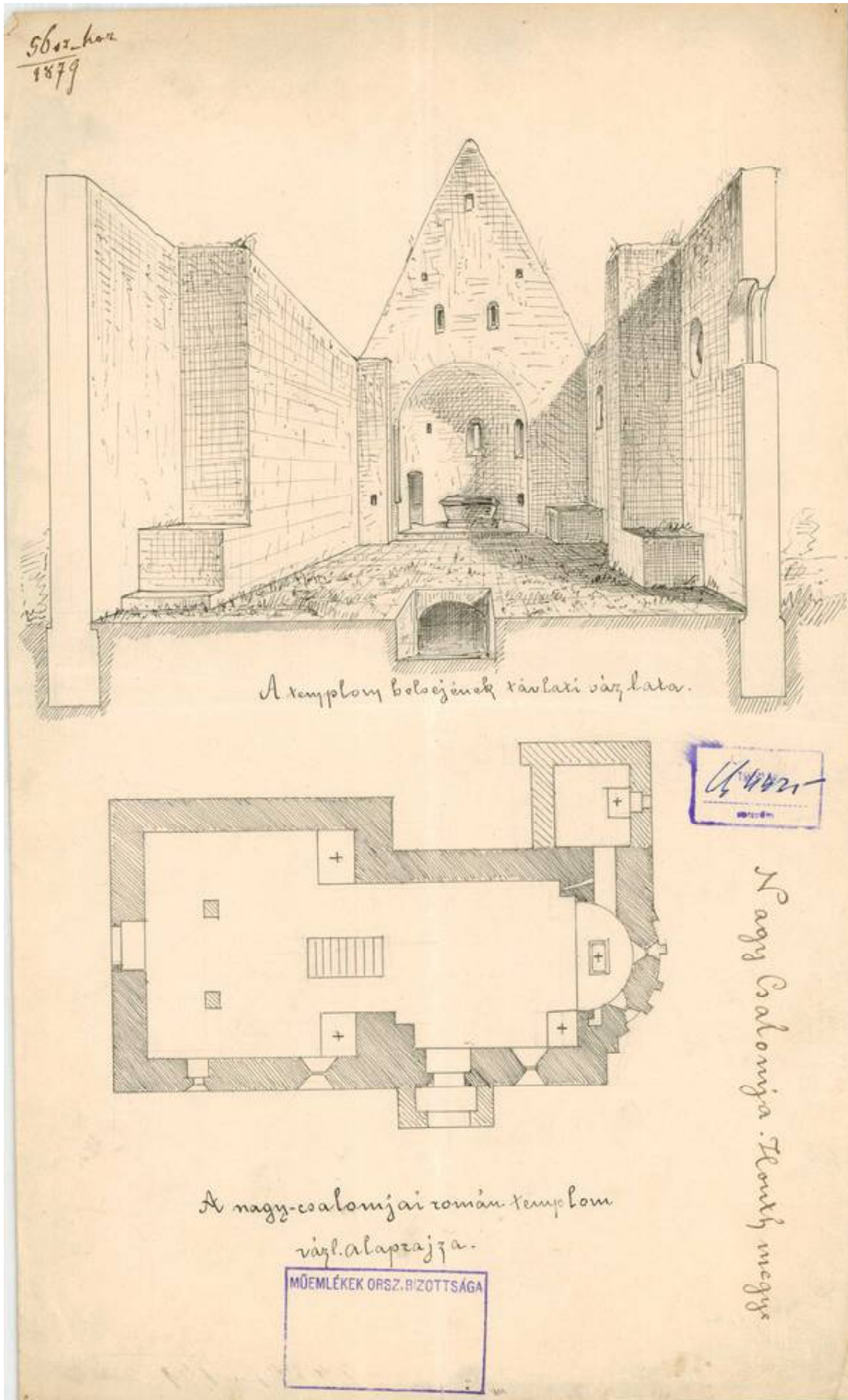
Sajnos, a nem éppen sok megmaradt sírjel közül sem tudjuk valamennyit bemutatni. Talán kárpótol az, hogy ami most kimaradt, szerepel a Nagycsalomjáról kiadott két könyvünkben.

Tisztelt szentmisére várakozó híveink! Fejezzük be eszme-futtatásunkat azzal, hogy Nagycsalomján nagy dolgok történtek az utóbbi években. Kinyitották e történelmi hely hosszú időre bezárult könyvét. A port még lehet tovább törölni, a helyet szépíteni, az emlékeket mélyíteni, az ismereteket pontosítani. Ám ami történt itt eddig is, szinte a csodával határos. Szinte egyedül álló a Felvidéken. Feléledtek és megszentelődtek az évszázados kövek, jól látható alakot öltöttek a romok. A Pusztatemplom újra megszentelődött, ahol lelkipásztoroknak, híveknek egyaránt felemelő érzés dicsőíteni az Urat, közelebb kerülni ahhoz, aki kezét nyújtja most is felénk. De erőt és bizakodást nyerhet az is, aki – hogy *Ipolyi Arnoldot* megnyugtassuk – nem hagyja veszni emlékeit, s megmerítkezik azokban, ha csügged. És hiszi: a romok közt, a temetők felett is fakadhat élet, ha azokat szemmel tartjuk, kegyelettel őrizzük. Isten segítsen, hogy ez is részévé válhasson földi életünknek!

Nagycsalomja, 2015. július 19-én.

A csalomjai pusztatemplom egy 1879-es rajzon (MOB archívum)

A csalomjai öregtemplom belseje, 1879

A déli kapu 1940-ben (Fényes Dezső felvétele)

A templom északi kapuja 1940-ben (Fényes Dezső felvétele)

A templom északi kapuja ma, Csáky Károly felvételén

Az északi fal belülről (Csáky Károly felvétele)

Az újonnan épített kis karzat (Csáky Károly felvétele)

Ásatások 2007-ben (Csáky Károly felvétele)

Sírlelet a 2008-as ásatásokról (plébánia fotótár)

A templom kriptájának lejárata (Csáky Károly felvétele)

A szentély (Csáky Károly felvétele)

Naszvady Sándor szentbeszédét tartja (Csáky Károly felvétele)

A szentmisén jelenlévő hívek a templomkertben (Csáky Károly felvétele)

VÉGH TAMÁS

versei

Takarásban

„Meghalt. De ennek nincs hírértéke
Elgépiesedett világunkban,
Hol a részvét is a győztesé lett,
S rátaposunk az elhullottra.”
/Ribka Zoltán: Az öreg csöves/

I.

Nézem a földet.
Fegyelmezett hangyaseregek
Menetelnek valami ismeretlen
Kényszernek engedve.
Minden kapavágás nyomán
Foszlik a boly, ám rövid tétovázás
Után, újra szalad, rohangál
Látszólag fejtetlenül, de másnapra
Már újjáépített járatok, alagutak
Szelik át a kerti ösvényeket.
Dacol az emberrel, széllel,
Él, rendelt feladata szerint.
Összetartó, szorgalmas munkásként,
El nem hagyva a fáradtat,
Az öreget, az elmaradót, fogja,
Óvja a közösség minden elemét.
Nem magának épít, gyűjt és tartalékol.
Egy nagyobb, - látszólag érthetetlen cél-,
Megvalósítására fordítja erejét.
Legyűrhetetlen.
Naponta lerontod, s ő naponta épít.
Nem gyárt hozzá elméleteket
És korszakos, nagy eszmerendszerek
Pókhálóiiban sem vergődik védtelenül.
Meghagyja ezt nekünk,
Fejlettebb, felsőbbrendűeknek.
Bokrosítsuk bátran poklainkat,
Hulljon csak a könny, verjen zápor,
S tépjen szét minden épített rendet

Bomba vagy eltitkolt összeesküvés,
Hibátlanul tálalt média-moslékkal
Teljen a tál, s az idő naponta,
És a feledés leplei leljenek el
Bennünket leplezetlenül, s kérdőjelezzünk
Meg minden törekvést, mely önmagunk
Feltárására, utunk eredetére, céljára irányul.
Nem kell nekünk a múlt-alap.
Zavarba ejtő lenne, ha mégis kiderülne,
Valami titkolt tény, kényes rendellenesség.

II.

Mindenütt teret nyertek az óvatos,
Illedelmesen tudományos, tapintatos
Megfogalmazások. Sehol egy határozott
Mozdulat, érveréssel megtámogatott,
Felvállalt állásfoglalás. Még a bizonyosnak
Látszó tényeket is susogva lengi át
A félelemből kinövő, óvatos megfontolás.
Legendátlanító esszék tompítják tovább
Az agyonszapult közgondolkodás
Véletlenül épen hagyott maradékát.
Szabad a pálya.
Sorskinövésedet, mint beteg szervet
Átoperálják, szabványosra alakítják,
Kényelmessé teszik, komfortossá,
S nemzetközi fórumokon vállalhatóvá.
Nem válsz majd így gúny tárgyává,
Mert ugyan ámuldozva ki csodálná
A szürke legújabb anyalatát.
Nincs benne semmi rendkívüli.
Hiszen te minden rendeletet kérdés,
Kétkedés nélkül elfogadsz, meghozol, aláírsz.
Sújtson, érintsen az hátrányosan bárkit.
Lehetetlenüljön el ott, ahol él, nem számít.
Csak a gépezet működjön hibátlanul.
A százszor oldalba rúgott valóság már

Flagelláns ostorcsapásaidba beleájult.
 Nem látja többé, hogy múzeum má
 Rendezed be maradék lehetőségeidet,
 Hogy jó pénzért körbevezethesd
 A külföldi látogatókat, bemutatván
 Elherdált, elodázott, álmainkat.
 Azok, majd mosolyognak rád,
 S megdicsérik a szokatlanul
 Ízlésesen rendezett kiállítást.
 És te, a mosolygó, eminens diák,
 Meghatódva veszed át a bizonyítványt,
 Melynek tanúsága szerint,
 A tananyagot tökéletesen elsajátítván
 E hagyományteremtő közösség
 Teljes jogú tagjává váltál.
 Szíved, arcod, takargatva
 Óvatosan megtapogatod
 Egyenzakód belső zsebében
 Júdáspénzzel degeszre tömött,
 Krokodilbőr pénztárcád.

2014-07-24

Takarásban II.

I.
 Sármány sikolt, s a héja kitér,
 Szűk lángolás az ég.
 Arcod tükör a tájban, okosan
 Feszülő látszat-igézet.
 Szedd ráncba a ráncaidat,
 Rendezd mosolyra az arcod,
 Erre minduntalan készen állasz,
 Nem baj, ha csak grimasz,
 Görcsös rángás veti vállad,
 S két füled közt pimasz vihagásod
 Tölts be a rád szabott tereket.
 Nem baj, te csak rendezd
 Mosolyra az arcod, hiszen
 Tükör a táj, szűk lángolás az ég.

II.
 Menthetetlenek vagyunk.
 Már a kezdetek óta,
 Békéinkben készülünk
 Újabbnál újabb háborúkra.
 Aljas, *takart* érdek, hamis morál
 Nem hezitál, szétzilál minden
 Jóra hajló lelket, féltett ideált.
 S a vérző szünetekben
 Csak sikoltani bír a szív,
 De virradatra újból nekilát.

III.
 A néma jótettek veterán
 Partizánjai, rendre sutyorgó,
 Kipróbált „szemek a láncban”.
 Cinkosok az elhallgatásban,
 Ebben a nyomorult takarásban
 S ha kidől a szél az arcuk mögül,
 S a lehullt leplek alatt lapuló való
 Napfényre szédül, nos, reszket
 Attól a pillanattól mindegyik
 Renegát, ki a bajjal fogott kezét.
 Féljenek is e korosodó porontyok,
 Leplek alatt bitanggá zsványodott
 Lombik-zombik, technológiafüggő,
 Monitorba ájult, virtuális idegenek,
 Hogy keszeg vállaik felett valós
 Végzet lebeg, ha minden kiderül.

IV.
 Lefedett ország ideges békéje,
 Díszdobozban tárolt üdvössége,
 Benyelt bánatok burjánzó televénye,
 Legallyazott kedvvel, puffanva dől
 Az útra, s a keletkező torlódásban
 Mindenki csak a járművére gondol.
 Holott tudjuk, mind gyalog van,
 S az értelmetlenné vált találkozóktól
 Nem remélheti sorsának jobbulsát.

Lefedett ország leszegett fejével
 Ünnepet mímel játszi kedvvel.
 Tenyérszi kenyérre kenve osztja szét
 Mindenét, ami tetszik az idegennek.

Koldusai fagyottan vágnak neki a télnek.
 Hivatalból jár nekik alamiznapótlék
 És köztemetés, hogy ne legyen bántó
 Az arcátlan, rettegő tettetés, mely
 Lefedni hivatott hivatalos szégyeneket
 Parázna rendjelekkel.

Lefedett ország felezett romjai között
 Csavarog száműzött hontalanként
 A valóság. Látod őt, pusztulni hagyott
 Tárnák, üzemek, lakótelepek falainál,
 Rosszarcú suhancként őgyelegni.
 Pénzt sohasem, legfeljebb tüzet kér,
 Hogy a négy sarkánál fogva...
 Mert sármány sikolt, s a héja kitér.
 Arcod tükör a tájban,
 Szűk lángolás az ég.

2015. január 28.

Szavakba szőtt élet

*„jussomért, legjobb részemért hajtok
 csonkán e mindig hiánnyal síró,
 szimmetriásra tervelt világban.”*

/Nagy László/

Közel az idő.
 A teve tű fokára hágott.
 A gazdag ifjú sarkon fordult,
 Otthagya Őt,
 S elporzott sportkocsiján
 A damaszkuszi úton,
 Jeruzsálem felé.
 Választott.
 S erre nincs válasz
 Számára soha többé.

Közel az idő.
 A teve a tű fokára hágott.
 S szavaink szövetét
 Felszakítja a hiány,

Mint hínáros tó vizét
 Rebbenti fel a szél
 Egy csendbe hulló hajnalon.
 Partján állunk, s nézünk
 Erősen a túloldal felé.

Közel az idő.
 A teve a tű fokára hágott.
 Egyik a másik után.
 Hátukon a bölcsék,
 Akik Napkeletről jöttek,
 Hónapok óta a csillag nyomán
 Vizeken, hegyeken, sivatagon át,
 Meglelni azt az Egyet,
 Aki mindenre feleletet ad.

Közel az idő.
 A teve tű fokára hágott.
 Becsukom magam mögött
 A kertkaput, s dolgom után
 Látok. Lódítják a szelet,
 Villámtalan robban az ég.
 Már nem érint az egész.
 Simul kezemhez a kapanyél,
 S néma ima remeg a számon.

Közel az idő.
 A teve a tű fokára hágott.
 A szavakba rendezett élet
 Legjobb részeit hazudja
 Vidámmá e túlhevített
 Vasárnapon. Csendre
 Vágyom, őszinte szóra,
 S hogy megtalálja,
 Az, aki a jussomat kiadja.

2014-07-20

Gömör Kata: Félve jöttem

VASI SZABÓ JÁNOS

Két tradíció I. rész

Wir sind tot geboren

*Dein Weg kommt zum Tor der Dämmerung,
Den Wächter fragst du: was steht mir bevor?
Und er zeigt die Düsterteit; geh los dahin!*

I.

Középkori pergamenként sárgállt a halom jelenléti ív. Ennyi év múltán nem gondolta, hogy találkozik a "Patria nyom. el." avitt termékével. A német múlt Windows XP-je után kőkorszakba tett időugrás.

Csak a kávéautomata kesernyés löttye volt ugyanaz. Tegnap telepakolta az íróasztalt, a radiátorra tette a műanyagpoharat. Az elődjétől - "reszketeg" Pistitől - örökölt műszörme béléses pufajkát a fatámlás székre terítette.

"Nyolc óra. Körül kell nézni az üzemben."

Homályos folyosón bandukolt, hóna alatt összefűzött karbantartási tervvel. Arra figyelt: a szösszel belepett, málló falhoz ne érjen.

A kötöde-csarnok fényárban úszott. A kattogó gépek közt két középkorú asszony sürgölődött. Buzgó Elemér a felújításra kijelölt gép koszorúját tisztogatta. Az olajos kosztól feketéllő alkatrésznek elősárgállt az eredeti rézötvetet színe. A gépszagba petróleumbűz keveredett.

Walter felgyorsította a lépteit. A kövér Tendliné és Horváth Anna - ösztövé, elvált asszony - akkor rángatta elő az egyik körkötőből a félkész árut. Buzgó tünetően a hátát mutatta nekik. Zoltán önkéntelen hajolt le segíteni. Ezt használta ki a karbantartó, s a gördíthető munkapad végéről kiáltott:

- Jó reggelt, főnök!

Walter segített kirángatni a műszörmét a padozatba mélyített dobból, aztán köszönt vissza.

- Jó reggelt, Elemér. Rendben minden?

- Azt nem mondhatom! Az új kolléga - mi csak úgy hívjuk: ragamoffin-gyerek -, szétszerelve hagyta itt pénteken az egyes gépet. Én raktam össze, ma nem termelnének rajta. A nőket hajkurászta délután.

Zoltán az asszonyokra nézett, sokatmondón találkozott a pillantásuk. Buzgóból ömlött a panasz:

- Mit képzelsz magáról az a...

Nem várta meg a befejezést, fejével intve a csarnok túlfelét "célozta meg".

Onnan nyílt a kötöde irodája. Belépve lerakta a mappát. Mielőtt távozhatott volna, Sajgó Ottó dült arccal állta el az útját.

- Jó reggelt, Zoltán! Ne értsen félre; de ami sok, az sok! Az új karbantartó, a Lakatos Kristóf semmit sem csinál. Ha mégis, abban nincs köszönet. Délutános műszakban annyi olajjal töltötte föl a kompresszort, hogy majdnem szétvetette a gépet. Ha Elemér nem néz utána: kész a katasztrófa! Mért nem kérdez. A nagy roma önérzete. Egy régi szakembertől csak tanulhatna. Szükség van ilyen alkalmazottra? A gyárkapuban sorba áll a sok munkanélküli!

Walter idegesen törölte a homlokát. A csoportvezető ezt együttértésnek vélte. Zoltán jól emlékezett az első munkanapokra a nagy múltú textiles cégnél. A zömök, sunyi tekintetű Sajgó Ottó, s a pattanásos képű famulusa, Buzgó Elemér, szabályosan "körbeszaglászták". "Bevezetés a helyi szokásokba" gondolta; s a németnél szokott határozottsággal látott neki az üzem irányításának. A hét leteltével a tulajdonos-asszony az irodájába hívatta. A gyár egyetlen felújított helyiségében, majd ráült a perzsamintás szőnyegre. Burán Elvira a régi törzsgárda panaszait sorolta: túlzott szigor, kemény hangnem, ami külföldön elmege, "de ez, évtizedek óta együtt munkálkodó kollektíva".

Rájött, honnan fúj a szél. A tisztességgel dolgozó többség mellett csak Sajgó "elvti" régi klientúrájának lehetett rá panasz. Reszkető Pista mindent ráhagyott a helyettesére, a kivételezés - több pénz, kevesebb munkával - véget ért.

Vidáman gondolt vissza a forró nyárra: a Sajgó-Buzgó párocscsa, kiegészülve a termelés-csökkenés okán szabaddá vált cimborákkal, oda-vissza többször is "felnyalták" az évtizede használaton kívül amortizálódó fonodát. Szeptemberben a megújult csarnokba telepítették a Koreából vásárolt, PLC vezérlésű steppelő gépet.

Sajgó Ottót sokkolta a nyár, az íróasztal mellett ellébecolt évtizedek után. Az üzemben nagyot nőtt az új művezető tekintélye.

- Megnézem, mit tehetek. Beszélek a sráccal. Ottó, volna itt egy kis hétvégi munka. Típusváltás lesz a nyári átállás miatt a szövődében. A főmérnököt utasított: szombaton meg kell csinálni! Túlórában. Szükségem van tapasztalt szakemberre: Elemérre gondoltam; mellé, betanulás okán, a Lakatos Kristófra.

Egyszerre ült ki Sajgó arcára a döbbenet és a düh. Walter először érezte: alapja van a gyári mendemondának, több van főnök-beosztott viszonynál a két "szaki" közt. A csoportvezető szó nélkül fáképnél hagyta.

Kristófot a fonodában találta. A belga gép alapját betonozták Sárvárival és Krizmaniccsal. A roma fiú vékony karján kidagadtak az erek, ahogy a nedves betont talicskázta. Biccentéssel köszöntött, aztán nyögve tolta tovább.

Walter elégedetten ment vissza a dohos-gépszagú művezetői irodába. Valaki a kopott íróasztal mellé tolt az olajradiátort. Elhúzta a rozsdamart fűtőtestet a salétromos fal mellé. Összerakta a szanaszét hagyott dossziékat, fűszakították a helyiség ajtaját. Sajgó viharzott be. Fájdalmas ábrázattal, lihegve állt Zoltán elé.

- Beszéltem Elemérrel. Bejövök szombaton segíteni. A léhűtő Lakatos nem kell dupla pénzért!

Sajgó a kisérték tekintetét mártírként állta. Walter kevés híján felnevetett. A kézitáskában csöngött a telefon.

Ottó duzzogva, az üvegajtót bevágva, távozott. A kihangosított mobilból Eszter fáradt hangon szólt:

- Az óvodából hívtak: Mohi megint bepisilt. Kettőre érte tudnál menni?

II.

Lapos tetejű épületben volt az óvoda és a korai fejlesztő. Az udvaron lármás, bújócskázó, homokot lapátoló, hintázó gyerekek; túl csöndben ácsorgó, vagy a föléjük hajló faágot bámuló kicsik. Köztük barna vaskerítés, az utóbbiak védelmében.

Walter cipője alatt ropogott a gondosan elgereblyézett gyöngykavics. Megkerülte a játszótér: itt minden tárgy duplán biztonságosra készült. Mélyet szippantott a hársak friss illatából. Az óvónő az ajtóban várta.

Mohamed a sarokban állt. Nem a szokásos gyerekbömböléssel sírt, hanem idegesítő vinnyogással. Társai el voltak merülve a saját kis világukba.

- Walter úr! Sajnálom, az unokaöccse megint bevizelt. Pedig, a WC itt van a szomszédban. Az édesanyja betegsége után kezdődött... Nem tudjuk a pontos okát. Az alsóneműjét kicseréltük.

A kisfiú felismerte Zoltánt, félbehagyta a vinnyogást. Kezét tördelve szólt:

- Ablak. Láttam az ablakban...

A férfi hosszan nézte: törekeny test, barna bőr, göndör fekete haj. Nővére génjeiből keresett valamit: a tökéletesen sémita rasszú kicsin. Csak a szúrós, kemény pillantása volt Alizé.

Kinyújtotta karját, megvárta, míg észreveszi. Kézen fogva sétáltak ki az épületből, az árnyas fák alatt. A Volkswagen hátsó ülésébe vackoló gyermek mellén átkötötte a biztonsági övet. Mohi váratlanul megszólalt.

- Nagyapához megyünk? Nem akarok!

- Eszter mamához. Birssajttal töltött buktát sütött, a kedvencedet.

Mohamed már a mellettük parkoló piros Mazdát bámulta mereven.

A ciánzöld autó befordult a repedezett aszfalttal burkolt mellékutcába, majd a bérház betonkavicccsal felszórt udvarára. Évszázados bükkök, kőrisek a gyomos udvaron. A férfi erőteljes mozdulatára kinyílt a bejárati kapu. A folyosó szőlőindásra festett, hulló vakolata, a díszes kovácsoltvas korlát, kopott gránit lépcsősor az egykor volt kispolgári életről árulkodott. A lengőajtón kilépve jutottak a körbe futó gangra. Megálltak a farostlemez ajtó előtt.

A szomszéd lakás szűnyoghálós konyha ablakából émelyítő fűszeres illat áradt. Kalányosné pacalt főzött a családjának. Mohi elfintorította az orrát.

Szökére festett hajú, madárcsontú asszony nyitott ajtót. Vékony karja átölelte a közönyösen ácsorgó kisfiút, majd a férfi széles vállát.

Mohinak saját kuckója volt a kisszobában. Eszter bevezette, rögtön lekapta a polcra a kedvenc képregényét. Zoltán megtorpant a nagyszoba barna üvegajtaja előtt. Bentről dohányillat áramlott és ismerős morgás.

- Guten Tag, Vater! Wir sind angekommen.

A férfi fölneézett az ölében fekvő albumból, agyvérzés utáni merev pillantással. Emlékeztetett Mohamed réveteg tekintetére. A megvetett unoka, s a rokkant nagypapa, hasonlatossá vált a betegségben. Idő kellett, hogy felismerje a fiát:

- Grüß Gott, mein Sohn.

Hetek óta nem látta Walter Ákost. Mivé lett a délceg férfi! Ki Lex Barkerre - az Old Shatterhandet játszó amerikai színészre - emlékeztette egykor a fiát. Ki borotváltan, hátra fésült sötétszőke haját olajozva indult munkába, hogy éjszaka, átkocsmázott nap után, izzadtan hortyogja magát álomba.

Ákos feje lehorgadt, tekintete a színes képekre tapadt. Eszter gyengéden kihúzta a szobából Zoltánt.

- Egész nap így ül, bámulja a fotókat. Csak németül szól... Kérsz kávé, fiam?

- Köszönöm, a gyárban ittam. Aliz, hogy van? Voltál nála?

- A kettes belre vitték...

- Istenem! Az elfekvőbe...

- Meglátogatnád? Amíg apád aludt, voltam benn, de Ákost nem lehet magára hagyni. Most itt van Mohamed is...

- Bemegyek hozzá. Az udvaron hagyom a kocsit.

III.

A bérház szemetes-konténerébe hajolva turkált egy borostás ábrázatú, rövidre nyírt ősz hajú férfi. Csokynak becézte mindenki.

Sok évvel tűnt idősebbnek Zoltánnál... Egy osztályba jártak az általános iskolában. Csoky - hivatalosan: Kelemen Balázs - év-vesztesként; jó alakú, lányosan csinos arcú fiú volt. Tizennégy évesen rock bandát alapított, szexi főiskolás lánnyal "kavart". Igazi sztár volt. Walter látóköréből a középsuli után tűnt el. Szüleitől hallotta: balhé a megtagadott katonai szolgálat miatt, házasság egy magyar származású holland lánnyal, füvezés, alkohol. Mikor a szösi hollandus elunta a verést, botrányokat: hazaköltözött fatornyos szülőföldjére. Csoky a módszerváltás után munkanélküli lett. Rokkantsnyugdíjas szülei nyakán élőködött, nem túrték a részeg duhajkodását, utcára került. Fél tucat hajléktalan társaságában látták akkoriban.

- Szia, Balázs!

Abbahagyta a guberálást. Fölismerte Zoltánt, véres szeme párássá vált.

- Szia, Zoli! - hörögte. Szégyenlősen elkapta fejét, inkább visszahajolt a szemetes fölé.

E sors Damoklész kardjaként lebeg mindünk fölött... - nyomta el a szánakozást Walter.

Kék csempével borított épület: a csillogóan új, eredeti klasszikus stílusban felújított tömbök közt "csipetnyi" szocreál.

Rosszul világított folyosó járólapján lépkedve hiába kereste az ügyeletes nővért. A női kórteremben talált rá Alizra. Párnáját a feje alá gyűrve, mélyen aludt. A gyógyszerek hatása: arca kisimult. Oldalt feküdt, mint gyerekkorában... Feltörtek az emlékek: a magas széplány könnyedén kapja föl a sáros udvaron "hátast dobó" kisöccsét, nevetését is hallani vélte. A nagyfiúk pillantásai; sóvárgásuk céltáblája a szűk farmernadrágban, pólóban feszítő driád test.

Letette a narancslevet, a zacskó gyümölcsöt az asztalra.

A szomszéd ágyról idős asszony figyelte. Rekedten megszólalt:

- Zoltán, ugye? A testvére. Sokat beszél magához álmában. Édesanyjukhoz is... Édesapját soha nem említi. Mióta új gyógyszereket kap, alig szól, csak fekszik. Ez a rend: feküdj csöndben, míg ki nem múlsz. Ez megy itt! Olyan fiatal - suttogóra fogta, kövér ápolónő jött az infúziót bekötni. Walter leszegett fejével ment ki a karbolszagú teremből.

Görnyedt tartású, hórihorgas férfi állt az ajtóban. Arcán a borosta összenőtt túske-hajával. Szeme könnyektől vöröslött?

- Szervusz, Zoltán. Rég láttalak.

- Áron...

- Aliztól jössz? Hogy van?

- Alszik. Nincs jól.

A férfi feje lehorgadt, kezében szál virág. Kifakult kockás inget, foltos kordbársony nadrágot, kopott szandált viselt. Megkerülve Zoltánt, belépett a helyiségbe. Az ápolónő szigorú tekintetétől kísérvette a virágot az üvegüzébe. Szánakozva nézett a nő ágya felé.

A folyosó hideg-kék csempézett falát támasztó Walterhez fordult.

- Most hallottam, mi történt szegénnyel. Sajnálom. A gyerek?

- Anyánál van.

- Eszternél? Rég láttam. Ákos, jobban van?

- Az orvosok szerint béna marad a bal oldalára.

- Zoli, ha ráérsz, beülhetnék a Szegfűbe. Beszélgetünk. Meghívlak.

- Köszönöm, majd legközelebb. Nem nézel ki valami jól.

Kornberg Áron a korlátot markolva, lassan botorkált le a lépcsőn. Walter felidézte, amint "gólyalábain" szelte át a várost; egyik órában a művészpresszó, másikban a nagyszálló bárjában, végül a Fészekben ült; körötte főiskolás tanítványok: festők, grafikusok, neves művészek. Alizt is tanította. Suttogták: több volt hagyományos mester-tanítvány kapcsolatnál. Nővére viharos szerelmi életében a flört nem volt különleges eset.

Apjuk mégis a "vén füvező zsidó" miatt kiabálta esténként: "Kurva lett a lányomból!" Ez addig tartott, míg megjelent a háznál líbiai mérnökhallgató Ali. A férfihez kellett költözni Aliznak. Eszter csak titokban látogathatta időközben született unokáját. Walter Ákos haragja nem enyhült, mikor Mohamed arab apja búcsú nélkül lelépett.

Kornbergtól a belgyógyászat kapujában köszönt el.

- Áron, ha ráérsz, eljöhetsz a hegyre. Még nem ürült ki a nagypapa pincéje. Ott nyaralunk az idén Mohival...

Az öreg kikerült egy parkoló mentőautót. A kijárat rácsos kerítése felé tartva azt morogta:

- Nem fog megártani egy hamis konyak.

IV.

A hétvégi ház a magaslat gerincén állt. A töltéskavicszal felszórt szerpentinről lekanyarodva érték el. Középkorú, barna bőrű, festett haját kontyba feltűzött asszony várta őket.

Skrapitsné a faluban lakott. Eszter fogadta föl a ház takarítására, miután Aliz elköltözött, Zoltán pedig külföldön dolgozott.

Amint a Volkswagen ráfordult a szűk földútra, kinyitotta a kaput. Széles mozdulattal ölelte magához a

megszéppent Mohamedet. Zoltánnal kezét fogott. Kíváncsian vizslatta az anyósülesből előtápáskodó Kornberget. A hórihorgas férfi és az alacsony nő farkasszemet nézett, kezét rázták. Az asszony a fiatal férfihez fordulva mondta:

- Jó napot, Walter úr! A házban rend van, kiszellőztettem, az uram a múlt héten nyírta le a fűvet. A kisfiúnak a hűtőbe tettem rétest... Érezzék jól magukat!

Áron ravasz tekintete követte a nőt, amint a meredek úton lefelé lépkedett: a farmernadrágból majd kibugyanó hullámzó hátsóját.

Zoltán a cékánház szűkös előterébe pakolta az utazó-táskákat. Kitérte a konyha és a szobák spalettáit. A lakatlan épület áporodott szagának nyoma sem volt. A helyiségekben enyhe levendulaillatot érzett. A vendégszoba ablakpárkányán, fehér vázában talált rá a csokor lila virágra. Isten áldja érte Skarapitsné!

Kornberg a betonút mentén pompázó virágágyást bámulta. Homlokát törölgetve szólt Zoltánnak:

- Eszter munkája a kert? Gyönyörű!

- Igen, amíg kedve volt hozzá, a hegyalja őshonos növényeinek magját gyűjtötte. Daturát, azáleát itt ne keress: sisakvirágot, holdviolát, liliomot ültetett. Ott az a kék nőszirom, mellette a sárga gömböcskék a zergeboglár; a kert mögötti erdőből, a patak menti rétről. Gyerekkoromban segítettem, míg Ákos és Aliz gombát szedtek.

- A pincétek megvan?

- Meg, de a szőlőt eladtuk. Az új tulaj kivágta az öreg tőkéket; soralma ültetvényt telepített. Az almáshoz tartozik a patakig minden föld. Délután fölme gyünk, csapra verjük az utolsó hordót.

- A bor nem üzlet manapság.

- Az alma sem. Osztrák vásárolja föl, a határ túloldalán van a gyümölcsle üzem. Jól jár az itteni almával, fillérekért jut hozzá. Hol van Mohi?

- A kerítésnél csatangolt. Megnézem.

Mohamed kinyújtott nyakkal figyelte az ág-bogas bokrot, a lepedőnyi osztott leveleket. A zöldellő, s néhány lelógó, nagy barna termést. Az öreg morogva lépett mellé:

- Nocsak, atavisztikus emlék. Láttál már fügebokrot? Finom a gyümölcse, kóstold meg!

A kisfiú leszakított egyet, beleharapott a puha, vöröslő terméshúsba. Elismerően nézett Áronra.

- Jó!

V.

Gyorsan elkészült a "konzerv ebéd": húsleves porból, babfőzelék a befőttesüvegből. A desszert Skrapitsné rétese volt. Mohamednek nem ízlett, a kertben szedett érett fügeket ette.

Ebéd után sziesztáztak a hűvös szobákban. Amint alább hagyott a meleg, Zoltán "riadót fűjt". A prészához nem vezetett kocsit, gyalog vágta az emelkedőnek. Walter vitte az uzsonnával, ásványvizes palackkal telipakolt hátizsákot; Kornberg magához ölelt egy ötliteres demizsont.

- Visszafelé is te hozod! - mondta Zoltán.

Kényelmes túracipőre cserélte Mohamed szandálját. A fiú vágyakozva nézte a konyhaasztalon hagyott képregény füzetet.

- Gyere, Mohi! Felmászunk a hegytetőre. Fantasztikus a kilátás, Bécsig ellátni.

Akerítés mellett meredek csapás vezetett a kavicsos szerpentinre. A hőség után felüdülés volt a gyantaillatú fák közt sétálni. Léptüket elnyelte a rozsdaszín avar, cinege-ének törte meg a csöndet. A fenyves mögöttük maradt, a gyalogút váratlanul napsütötte tisztásra kanyarodott. Lélegzetelállító panorámaként nyílt ki a táj. A hegyoldal meredek falú, párás zöldje hosszan futott alá: bükkösök és égerligetek simultak a tájba, távolabb patak ezüst csíkja, körötte haragoszöld perje hullámzott. Kornberg ábrázatára kiült a csodálkozás.

- Értem, miért lakott a bronzkor óta ez a vidék.

Zoltán hóna alól hangos nyögés: Mohamed szájátva, vékony karját kinyújtva állt. A rét felé repülő darázsölyvre mutatott. A madár szinte az orruk előtt szállt.

A préház-ajtó lakatja nehezen adta meg magát. Benn éves por, pókháló. Áron szakszerűen ürítette az üveglopóval az utolsó hordó tartalmát.

- Amit tudok megmentek, a többi a hordókkal együtt a szemétre lehet dobni.

A szoba meszelt falát megszurkította a penész, a tölgyasztalon régi szalonnázás maradványa. Kornberg, hóna alatt a demizsonnal, az alacsony tokozat miatt meghajolva lépett ki az épületből. A bodza és kökény benőtte udvar közepén magas "fosókafa" állt. Walter Ákos minden évben kivágta a tucatjával nőtt túsarjakat, míg egy begörbített mutatóujra hajazó, esernyő alakú koronás fává nőtt. Délvidéki hangulatot, Csontvári szélfűtta cédrusát idézte. A kicsi sárga gyümölcsök szétszóródtak körötte, s a cefre édeskés szaga terjengett az udvarban. Térdig érő csalánba gázolva kerültek ki. Csöndben baktattak vissza a cékánház levendula-illatú tisztaságába.

VI.

Mohi estig lapozta a képregényt. Szokása szerint lábait kifordítva ült, a füzetbe bámult. Barna gombszeme cikázva nézte a képeket.

A vacsora szalámis kenyérének belsejét megette, a héjat a tányéron hagyta. Walter az alvó gyermek feje mellett talált rá.

Viharlámpát gyújtott.

- A neon erősen világít, nem akarom, hogy Mohi fölriadjon.

Az öreg bólintott. A kockás viaszosvászonnal takart asztal közepére emelte a demizsont. Két vizespohár mellé.

- Kérsz még vacsorát? Vigyázz a kékfrankossal! Hiába savtalanított, csak erős gyomor bírja.

- Köszönöm, nem. Kóstoljuk meg a nemes nedűt! Fönn kortyot ha ittam, egyben akartam leérni a palackkal.

- Egészségedre!

- Szép a színe, jó az illata. Szalut!...

- A svábok értenek a borászathoz. Nem mondtad, mi történt veled azóta, hogy Győrben diplomáztál?

- Nem találtam munkát. Müncheneri cég leányvállalatot alapított: felvetek, fél évig kinn dolgoztam, majd itthon a gyárbezárásig.

- Ment a germán keletre?

- Oda, Kínába... Mondjuk senki se tartóztatta, szórták a pénzünket... S, te? Aliz említette, kirúgtak az egyetemről...

- Bezony... Egy grafika miatt.

- Nem hiszem!

- Túl élethűre sikerült a krétarajzom. A fűtés tágulási tartályán megrajzoltam a "professzor-doktort".

- Ezért még nem küldtek el senkit! Neves művész-tanárt pláne.

- Tehetséges vagyok...

- Tölthetek?

- Ne kérdezz! Add a demizsont!... Pucéran, bokafogás közben szétnyílt hátsóval ábrázoltam, mögötte a kettes zéháért keményítő, ifjú Akhilleusszal... Tökélyre vittem a naturalizmust!

- Örült voltál! Miből élsz?

- Festésből, irodalomból nem lehet. Az enkánhánál hiába pályáztam mellékesre, lehúztak. A megfelelő fenék fényesre nyalása nem a műfajom, kezdett látszani rajtam az anorexia. Szégyen-gyalázat! Szóltam egy "hitsorsosnak" a gyülekezetből...

- Mit csinálsz?

- Netes irodalmi újságnál vagyok szerkesztő. Elsózok néhány képet is.

- Gratulálok!

- Szellemi prostitúció: mint jó színésznek a kereskedelmi televíziózás... Mennyi önjelölt zseni, beképzelt majom él ebben az országban! A búsba nem küldheted: rögtön jönnek a sértődött üzenetek. A korábbi

főszerkesztő, leszbikus vénlány, kiállt mellettem. Az új, nyálas nyúlbéla, Armanit szaró titán, mindenedlettáns beenged az újságba: liberális alapon... Hányinger kerülget, ha leülök a gép elé.

- Azt csinálod, amihez értesz.
- A hátam mögött elitista vén szarosnak hív. Fenébe! Eldőlt a pohár...
- Nyugi! Van még az üvegben. Nem áll jól neked a politika.
- Soha nem állt. Beléptem nyolcvanhétben a DE-be. Akkoriban permanens delírium alatt álltam. Anyám még élt, megtudta: kiragasztott a konyhaajtóra egy fekete-fehér fotót Auswiztről. Szegény elhitte, amit a "nagykároly" dörgött: visszajő a fehérterror, a fasizmus. A szadesz tavaszi nagytakarításról beszélt...
- Akost megpróbálták beszervezni a kollégái: utálta a komcsikat. Elment egy gyűlésre. Itthon a fejét fogta: *"Képzeljétek, amint beléptem, felém fordult a teremnyi szakállas, barna képű héber. Órán át kérdeztem magamban, mit keresek itt?"*
- Ez apádra vall! Otthagytam őket.
- Kilencvennégyben?
- A taxisblokádnak után. Akinek volt szeme, látta: politikai maffia ez, mint a többi. Emlékszel Pollányira?
- Kicsodára?
- Töltök, add a poharat!... Újságíró, legalábbis az volt. Állami vállalat taníttatta, üzemi lapnál indult, tehetséges volt: a gengszterváltás után befutott a megyei lapnál.
- Emlékszem. Vállig érő hajú, szakállas fickó, nyakigláb. Rég olvastam tőle. A cikkeit országos médiumok is átvették. A fél barackpálinkát sörben oldva, ma is Pollányi-fröccsnek hívják a Hordóban.
- Jársz a Hordóba? Nem vagy elveszett gyerek! A régi cége - akkor a posztelvtársak irányította káéfté - sötét bizniszbe keveredett vidéken. Pollányi oknyomozásba kezdett, az újság sorozatban adta le: az olajszókitéshez hasonló sztorinak indult... Túlságosan megbolygatta a dolgokat, valamelyik delikvens szólt az elvtijének: a cikksorozat leállt. Mondvacsinált ürüggyel kirúgták. Kisvárosi lapban írogat, úgy hírlík: totál alkesz...
- Régen is megvolt ez az urambátyám elintézési módja a kényes ügyeknek, csak a kenyér akkor három, a sör két forint volt.
- Zoli, szállj közelebb a földhöz! A bizniszben nincs pardon, menj neki egy gengszternek, a másik, akár az ellenzékéből, kicsinál. Pár hónapja erről diskuráltam Kutyi bácsival. Ismerted?
- A megyei lap régi főszerkesztőjét? Él még?
- Jobban néz ki nálam! Nyolcvannégy múlt; mondta: a kommunizmusban a párt slepp nyúlta le a közös kasszát, a demokráciában az összes párt tartja a markát.
- Ezért népszerű a Gárda.
- A Gárda? Fenét, nézd a vezetőit, kispályások!
- Sok csalódott ember bízik bennük.
- A húsosfazék közelébe kerülve leülnek ők is, mint a MIÉP... Hallom, a helyiek főnöke a Szauter gyerek, a Csumpi...
- Asszem...
- Az öregapja véresszájú cenzor volt, egy tehetséges papköltőt szószerint kicsináltatott. Meg kellett törni a katolikus ellenállást: följelentette összeesküvés miatt. Sok kiváló ember sorsa volt ez akkoriban. Az ávón hülyére verték, agykárosodással, fél vesével került ki hatvanhárom után. Valamelyik plébánián sertepertél azóta. Az egyház legalább nem hagyja szarban a tagjait... Erről nem dicsekedett Csumpi?
- Hát nem. Ő se szereti a papokat.
- Se a zsidót, se a cigányt, igazi führer-palánt! Jól írta Baldóczi: *"Fosnak a fejünkre, akik csódbé vittek egy társadalmi rendszert, s azok akarnak kazánt fűteni velünk, kiket hatvan éve szembeköpködött a világ!"*
- Áron, nem ilyen egyszerű! Bedölsz a szadeszes mocskolódásnak. A többség hiszi a jelszót: hit, erő, akarat!
- Meg adjon az Isten szebb jövőt! Mit hablatyolsz itt, fiú? Igyál! Jó ez a bor, itatja magát.
- Holnap is ezt mondd! Tölthetek? Rég láttam a lányodat.

- Színültig! Rachel németben dolgozik, ott ment férjhez.
- Gratulálok! Az unoka útban van?
- Az öreg a pohár fölött Walterre somolygott.
- A fiatalok előbb karriert építenek, aztán jöhet a gyerek.
- Modern világ.
- Rachel nagy szerelme voltál, tudad?
- Igen...
- Apád nem engedte, hogy zsidó lánnyal járj? Nem bocsátotta meg, hogy Aliz a szeretőm volt?
- Aliz körül mindig forrt a levegő, elment Mohi arab apjával. Ha én is... Megőrijtette volna Esztert.
- Gyerekek voltunk, mikor mondta: meg ne próbáljatok zsidót hozni a házba, akkor inkább cigányt!
- Miért?
- Részeg volt, mikor kinyilatkoztatta: a kommunista zsidók miatt feszítették keresztre Jézust, a cigányok meg kilopták a keresztből a szögeket...
- Erre mondják: nem rasszista, csak antiszemita. Francba! Ne haragudj, Ákos a szélütése előtt sem volt teljesen normális... Bunkó vagyok! Meg sem kérdeztem: a nővéred, hogy van?
- A szokásos orvosi mellébeszélés: jól reagált a kezelésre.
- Hála Isten! Örülök, hogy gyógyul. A kisfiú nem mutatja, de nagyon hiányzik neki az édesanyja.
- Nekünk is hiányzik... Az üveg alján lötyög egy kevés, idd ki! Tegyük el magunkat holnapra. Úgy tervezem: túrázunk egy nagyot a templomhoz. Biztos, nem kérsz enni?
- Majd reggel harapok valamit. Egészség!

H. TÚRI KLÁRA

Arc az atomizált végtelenből

*(S láték új eget s földet
S nem láték kiutat belőle)*

Soha már nem vidulsz tavaszra
Arcod öregasszony arca
Hullanod kár lenne térdre
Élted végig alázat kísérte
Szár az földjén melled s méhed
Magot már sohasem remélhet
S gyermekét szeretve szeretni
E földön többé nem vonz senki

Kutyára- s macskára jut pénzéd
És téli madár-eleségre
S mert nem vágnál szégyenszemre
S hitetlen tudásuk elébe
Magadnak apát sem kívánsz
Férfiak között találni már
S míg borzolt szénaboglyás
Fehér fejedet ma a szél kuszál
S vénséged mély kútjába nézve
Véggyengéségtől kísértve
Elesettséged mosolyt fakaszt

Bár ki sem szólná meg azt
Múlt kezdeteken merengve
S tükrökkel folyton vitázva
A kegyelmet félreismerve
S embervoltod majdnem utálva
Zsebedben avult pénzérméssel
Próbálsz felfogni ésszel
Hét hónapjára fogantatott
Lelkeddel hogy jutsz angyalok
Örök létének magányára

S mert kényszerűn s nagyhirtelen
Hátadat vetetted hiánynak
S mint frissen kilakoltatott
Míg nem ismert önutálatot
Szívverésedet hallgatod
S körbe nyilazva képzeletben
Messze riasztnál minden árnyat

Most üzend meg a végtelennek

Hogy avarkori sírkeresztre
Várnak az atomizáltak
Nyilak hegyén ha remény lobban
S Gonosz-emésztő Tűz támad

Üzend meg Pannóniának

Elmúlhat mind mi volt s mi van
Mindaddig nagyobb baj nincsen
Míg e múltásban áldottan
ÉL-Ő Jelen az örök Isten

ELBERT ANITA**A világ kemény, vas éjszaka**

Vasból van gyúrva az utolsó kor, – amit ma taposunk, –
A sóval karöltve képviselve az emberi testet.
A viláéjre hajtja le fejét ma a kozmosz, azért oly
Bonyolult ez a kor. Következetlenek az emberek,
Kedvük irányítja életüket, s koponyára dőlnek majd,
Ha idejük elkövetkezett. Csodák sorozata ébresztgeti
A lelkeket, de ők csak a csontos időt nézik, mert az idő
Az pénz, rá nem döbbenve arra, hogy lelkük kárt vall.
Hallgat a hideg vas, megdermed benne a szó,
Fennakad a lehelet, mert csak a múltat kívánja
Magába zárni otthonod. Hús az este, leng a szellő,
Hópelyhek ragyognak az útszéleken. Néhol a tetőről
Jégcsapok zuhannak az aszfaltra, nyomukat hagyva
Rajta. Megfagynak bennem a szavak, ha arra
Gondolok, hogy a világ kifeszített sátrában
Van lakozásom, s az atomhidegben testnyomomat
Az éterben őrzöm, mint leheletem nyomát, mely
Mindig tartalmazza lelkem egy darabját.
Kortyol egyet a tengervízből a szél, felkavarva
A hullámokat benne, türkiz színre váltva
A víz, mintha mindig csak nevetne.
A nagyvilágot járom gondolatban, keresztül–
Kasul őrzöm a tekinteteket, feszülnek
Az érdekek, mindenki önző, akár egy hernyó,
S még közönyös is a világ! Kipörögnek
A hangok szádból, akár egy színes pille,
Hol az egyik csonk egy másikat hív elő.
A szoborban benne van az üzenet, mélyen
Az anyagba mártva, összefogva formát
És alakot. Ez a feltámadás csodája.
Küzd a vas a rozsda ellen, mégsem
Tehet érte semmit sem, mert az
Egyenes arányban hozzá járul.
Üdvözülve a sok titoktól, az ember
Terhes már az élet súlyától,
Magára zárja a lakatot,
Némaságba burkolózva.
Tojáséjbe borulnak a fák, mikor
Cukormázat csorgat rájuk az ég,
S megállnak a béke színpadán,
A világ kemény, vas éjszakáján.

DOBROSI ANDREA

Hitbe veszve

Dekorált belső dukál utolsó napra,
a mirelit jókedvet felengedjük,
s a kiolvadt, meleg kacaj, duhajba
vált, az óév az újért a sutba függ.
Hát vigadj, ünnepelj, hidd, panaszodnak
véget vet ez éjfélnél, s az újabb jobb lesz,
a jókívánság idén is kopogtat,
ahogy szokott, mosolyog, mint egy hosstess.
Nem is hinnéd, hogy hiszel, hogy mit vesz el
síró szemedből a remény, micsoda
erőt adott az ó-, újra esküvel,
s más napon, ha nincs ünnep, jön még csoda.
Csak lásd, ha nem is koccan pezsgős pohár,
élsz, mint nap kegyeltje a föld bársonyán.

Gömör Kata: Mint az üvegpohár

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

A TÁRGYALÁS

Bodó Béla kormánypárti képviselő unatkozott.

Máskor sem rajongott a parlamenti ülések egyhangúságáért, a véget nem érő felszólalásokat utálta, a gépies szavazások egyöntetősége elálmosította, de most a szokásosnál is jobban idegesítették a fecsegések, még a saját frakcióvezetőjét is a pokolba kívánta. Hát képtelen rövidebbre fogni? Mindenki tudja, hogy csak időhúzás, felesleges szócséplés, a zárószavazás eredménye úgyis az lesz, ami az előterjesztésben áll, legfeljebb itt-ott beszűrnak némi jelentéktelen módosítást, hogy az ellenzék is megkapja a magáét.

Próbált odafigyelni, de hiába, ha megfeszült, sem volt képes négy-öt mondat után követni az előadókat. Folyton azon kapta magát, hogy hol erre, hol arra tekintget, cél nélkül elbámészkodik. Ha legalább egy vacak újság volna nála... - mérgelődött. Elnyomta az ásitását és elhatározta, hogy lemegy a büfébe, iszik egy jó erős kávé. Várt, nem akarta megzavarni a közelében ágáló képviselőt, mert megtanulta, hogy az ilyesmit nem veszik jó néven, mégse úgy van, mint otthon a faluban, ráadásul egy okvetetlenkedő ellenzéki szövegelt s már a beszéde végénél tartott, a szokásos záró fordulattal élve :

- ...ezért a törvényjavaslattal nem értünk egyet és javasoljuk annak azonnali visszavonását, a kormány pedig vonja le a megfelelő a következtetést, vagyis haladéktalanul mondjon le.

- Mindjárt! - vihogott magában Bodó Béla. – Rohanunk és választunk nektek egy új kormányt. Hogy mi értelme van ezeknek a látszadumáknak!... Na igen, a televízió... Érthető, ha mindenki ilyenkor akarja megmutatni választói számára, milyen fontos személyiség.

- Most megadom a szót... - hallotta az elnök monoton felszólítását, de a hang furcsán idegen volt. Bodó Béla felpillantott és azt hitte, menten lefordul a székéről meglepetésében.

A pulpituson nem az igazi házelnök, hanem a saját *keresztanyja*, özvegy Lökös Lajosné született Seprődi Rozália, nyugdíjas bábaasszony ült, szemüvegesen, kopott, ócska kötényben, piros pettyes fejkendővel a fején. Közönyösen csattogtatta a kötőtűjét, s a világ legtermészetesebb módján sügött valamit a mellette ülő jegyző fülebe, mire mindketten elnevettek magukat.

Bodó Béla szemei kigúvadtak. Mi van itt? Honnan az ördögből csöppent ide Rozi nénye? De még végig se gondolhatta a helyzet képtelenségét, amikor újabb, még vaskosabb meglepetés bénította meg: a *patkóban* nem a jegyzőkönyvvezetők ültek, hanem Samu Imre, a falubeli sánta suszter. Három lábú székén egy vénséges, elnyútt bakancs talpába verte a faszöveget, s közben vígan kurjantotta:

- Névszerinti szavazást kérek! Követelem a névszerinti szavazás elrendelését!

Bodónak a hideg futkározott a hátán: – Megőrültem?! - gondolta és felállt, hogy lerázza magáról ezt a kísérteties állapotot, de feljajdult a rémülettől: a megszokott képviselői arcok eltűntek, helyüket gyerekkorból ismert és nagyon nem ide illő emberek foglalták el. Elhúlva látta a féllábú Hajagos szomszédot vigyorogva integetni, amott, éppen a rivális párt frakcióvezetője székében Balog Laci trónolt elmaradhatatlan pecabotjaival, előtte gilisztásdoboz. Akárhová nézett, csupa otthoni arcot látott, az egész parlament kicserélődött. Bodó Béla fejéhez kapott és egy pillanatra megszédült.

- Szólásra következik Bodó Béla képviselőtársunk... - sipította keresztanyja az elnöki pulpitusról. - Kérem, fáradjon a szónoki emelvényre. Csöndet kérek! Bodó Béla képviselő urat illeti a szó.

Bodó Béla rogyadozó térdekkel kitámolygott a helyéről, bár fogalma sem volt, miről kell beszélnie. A szószék előtt fogta fel, hogy a lépcsők nem fölfelé, hanem valahová a mélybe vezetnek, s a következő pillanatban szülőfaluja kultúrházának színpadán találta magát. A nézőtérén ott szorongott a felnőtt lakosság

jó része, óriási hangzavar uralkodott, többen felállva ordítottak és az öklüket rázták. Bodó Béla hátán patakokban csurgott a jeges verejték, ingéből, gatyájából facsarni lehetett volna a vizet.

- Névszerinti szavazást! - süvöltött át a zsvajcon Samu suszter hangja, aki előtt már nem volt semmiféle bakancs, hanem az első sorban, háttal a színpadnak, kezében kedvenc dikicsével hadonászva a teremben lévőket próbálta jobb belátásra bírni. - Értsék meg, emberek, így nem megyünk semmire, egyszerre csak egy beszéljen, mert sose fogunk a végére jutni. Mindenki üljön le!

Valami csoda folytán a közönség engedelmessé vált és úgy-ahogy csönd lett. Samu odafordult a színpadon várakozó Bodó Bélához:

- Hát akkor halljuk, képviselő úr. De ne próbáljon mellébeszélni, most nem a parlamentben van. Megesküszik, hogy az igazat és csakis a szintiszta igazat fogja vallani? Figyelmeztetem, a hamis tanúzást a törvény szigorúan bünteti. Mondja utána: Isten engem úgy segítjen!

Bodó Béla gyámoltalanul esküre emelte kezét.

- Isten engem... - Végre észbekapott. - De kérem, mi folyik itt? Hogyan kerültem ide?

- Mindent a maga idejében. Egyelőre fogalmazzunk úgy: a népakarat óhajta, hogy számot adjon választói előtt eddigi parlamenti munkájáról és ez ellen nincs fellebbezés. - mondta ünnepélyesen a suszter és körbe mutatott. - Láthatja, mindenki joggal várja el a beszámolóját, mivel csak azok vannak itt, akik magára szavaztak. Hallgatjuk, képviselő úr, ne húzza az időt, nekünk dolgoznunk kell, mi nem képviselők vagyunk, nem érünk rá húzni az időt.

Bodó Bélában megállt a szívverés. Hiszen ez tisztára olyan, mint valami népbíróság. Akár el is ítélik! S egyáltalán, hogyan lehetséges mindez? Valami varázslat történik vele?

Neki mentelmi joga van!

Tiltakozni akart, ám a színpad egyet billent és máris egy bírósági tárgyalóteremben találta magát, mellette két komor fegyőr, ellenséges arccal, szemben vele pedig a bíróság ült, középen saját apja, aki már tíz éve elhunyt. Most talárt viselt, orrán ott fityegett ódivatú, drótkeretes cvikkere. Két oldalán az ülnökök fontoskodva jegyzeteltek. Az egyikben döbbenet ismerte fel önmagát, sőt a másik is gyanúsán ismerősnek tűnt, de éppen az öreg Bodó fülébe suttogott valamit, így nem láthatta jól. Amikor feléje fordult, majdnem felordított: a másik ülnök is ő volt, önnön maga! Rosszat sejtve a fegyőrökre sandított: a saját arcát látta visszatükröződni mind a kettőnél! Körbe nézett: a teremben lévőek mindegyike is ő volt, más-más korából, emitt még pólyásként, amott első áldozó, arrébb mint pelyhedző állú suhanc, jobbra katonaruhában, baloldalon esküvői díszben... és minden Bodó őt pocskondiázta. Még elvéve sem akadt egy barátságos mosoly, egy jóindulatú tekintet.

Bodó Bélát az ájulás kerülgette.

- *Megadom a szót!* - hallatszott egy természetellenesen erős hang, valahonnan fentről. Föltekintett, de semmi mást nem látott, csak a mennyezetet, távol, a végtelenbe vesző homályos messzeségben. Lábai olyan gyöngék voltak, hogy kénytelen volt belekapaszkodni a fegyőrök gumibotjába. Az alátolt egy széket. Sójajtván lerogyott.

- Vádlott, mit tud felhozni a mentségére? - kérdezte szigorúan a bírói székből idősebb Bodó Béla.

- Azt sem tudom, mi a vád ellenem. - A teremben zajongás támadt, a rengeteg Bodó felháborodva kiabált: - Hogy nem szégyelli magát! - hallotta kiszűrődni a zajból.

- Márpedig ezt magának kell tudnia, vádlott. A tárgyalást nem mi kezdeményeztük, hanem ön. - Bodó Béla ereiben megfagyott a vér. Még hogy ő?... Lehetetlenség! - De hogy megkönnyítsem a dolgát, felkérem az ügyész urat, mondja el a vádbeszédet. Az talán majd felfrissíti az emlékezetét.

Már meg sem lepődött, amikor az ügyészben is önmagát ismerte fel. A jegyzeteit tanulmányozta, belejavitgatott, különféle dossziékat rakott ki a táskájából s tette őket halomba, míg végül már elsem

fértek az asztalon, kénytelen volt a földre helyezni. S a dossziék nem fogytak: mintha egy óriási raktár kimeríthetetlen készletét akarná egybehordani, csak rakta, rakta, végül a bíró szakította félbe a szorgoskodást. Hogy a fenében fért el ennyi dosszié abban a csöppnyi táskában? - csodálkozott Bodó Béla

- Egyelőre elég lesz ennyi, ügyész úr. A többivel ráérünk később foglalkozni.

Az ügyész bólintott és rákezdte:

- Tisztelt bíróság! Azért vagyunk itt, hogy megvizsgáljuk a vádlott eddigi életét. Viselt dolgainak száma oly sok, és oly szerteágazó, hogy csak címszavakban és érintőlegesen lesz módom megközelítően vázlatos képet adni arról a mérhetetlen kárról, amit pusztá létezésével és cselekedeteivel szűkebb és tágabb környezetének okozott, ideértve a lelki környezetszennyezést is. Vegyük az első vádpontot. A vádlott 1950-ben megszületett...

- Ezért én vállalom a felelősséget. - szólt közbe a bíró Bodó.

- Ön jóhiszeműen cselekedett, bíró úr, amikor életet adott egy gyermeknek. Emiatt aligha kellene elmarasztalnia önmagát. A bajok később kezdődtek.

- Folytassa, ügyész úr. - bólintott a bíró. - Ha akar, kérdezhet is a vádlottól. Vádlott, felhívom a figyelmét, hogy köteles válaszolni az ügyész úr által feltett kérdésekre.

- Köszönöm, bíró úr! - hajolt meg az ügyész és a félelemtől didergő Bodó Bélára mutatott. - Volt büntetve?

- Nem... azaz majdnem... illetve mégsem, mert a barátaim nem árulták el, hogy én is köztük voltam, amikor szétvertük az iskola szertárát. De utána megkaptam tőlük a magamét.

- Arra visszaemlékszik, hogyan leplezték le a barátait?

- Valaki bejelentette őket...

- Valaki? Kérem, ismételje ezt meg a bíróság előtt.

Bodó Béla megrettent: lehet, hogy az ügyész mindent tud róla? Nincs választása, beszélnie kell.

- Én jelentettem fel őket - vallotta be fülíg pirulva. A terem felzúgott: - A gyalázatos! - kántálták többen a Bodók közül.

- És mit érzett utána?

- Nem tudom mit kellett volna éreznem. - A kérdés váratlanul érte Bodó Bélát. - Nyilván megkönnyebbülést. Végül is megúsztam, sikerült elkerülnöm a leleplezést, ez a lényeg.

- Szép! - mérte végig megvetően az ügyész -Bodó. - Menjünk tovább. Felismeri azt a személyt, akit a fényképen lát? - és egy kinagyított fotót mutatott fel. Kerek arcú, szép lányt ábrázolt. A vádlott Bodó úgy elsápadt, hogy a fegyőr-Bodók elkapták a karját, nehogy leforduljon a székről.

- Igen - suttogta alig hallhatóan.

- Kérem, ismételje meg hangosabban, hogy mindenki hallja.

- Igen, felismerem.

- Mi történt vele?

Bodó Béla lehorgasztotta a fejét és sokáig nézett maga elé. Aztán a bíróhoz fordult és megkérdezte:

- Bíró úr, muszáj erre a kérdésre válaszolnom?

- Nem feltétlenül. - mondta az idősebbik Bodó Béla. - Amennyiben elmondja nekünk, mit érzett, amikor a lány meghalt, a tények felsorolásától eltekinthetünk. Merthogy öngyilkos lett, ugye?

- Igen.... Felakasztotta magát. De én nem csináltam semmit, fogalmam sem volt, mire készül. Honnan

sejthettem volna? Kértem, menjen orvoshoz, amíg nem késő, ám ő ragaszkodott a gyerekekhez. S hogy mit éreztem? Folyton ezt kérdezik... Már nem emlékszem rá. Régen volt, talán húsz éve. Azt tudom, hogy nagyon haragudtam, mert kellemetlen helyzetbe hozott, mindenki engem hibáztatott a haláláért. Hogy tehetett ilyet? Szerintem így akart lejártni.

- Nem volt lelkiismeret-furdalása? - szólt közbe az ügyész.

- Mire föl lett volna? Nem én akartam a halálát.

- És a szerelmét?...

- Az egészen más. Egy gyerekhez ketten kellene. Fiatalok voltunk. Nem lett volna muszáj meghalnia, kaphatott volna gyerektartást, amennyiben a bíróság megítéli.

- S ha nem ítéli meg? - kérdezte az ügyész előrehajolva.

- Akkor... nem is tudom. Valamit biztos adtam volna időnként.

- Rendben van. Köszönöm, bíró úr, egyelőre nincs több kérdésem - mondta az ügyész-Bodó és zord képpel leült. Hallani lehetett, amint azt morogja: - Micsoda undorító alak!

- Van-e valakinek kérdése a vádlotthoz? - emelte fel hangját a bíró-Bodó.

Hátul egy kéz emelkedett a magasba. Az is Bodó Béla volt, de öregén, megtörtén. A bíró megadta neki a szót, mire előre csoszogott, megállt a vádlott előtt és közvetlen közletről megkérdezte:

- Egyáltalán ismered azt a szót, hogy *lelkiismeret*?

- Hogyne. Az imént is elhangzott - felelte Bodó Béla öregkori önmagának és legbelül elszőrnyedt: tehát így fog kinézni valamikor? Ilyen elesett, magatehetetlen, vén trottyos lesz?

- Beszélj róla. Mit érzel, amikor lelkiismeret-furdalásod van?

- Nekem nem szokott lenni - válaszolta dacosan Bodó Béla. Már nagyon unta az egész cirkuszt. Mit akarnak még tőle? - Én mindig megfontolom, mielőtt cselekszem. Arról nem tehetek, hogy az emberek buták és hagyják magukat rászedni...

- Ne folytasd!... - legyintett az öregember. - Ne rontsd tovább a helyzetünket. Akármit mondasz, vagy teszel, nekem kellene tovább élnem vele. Fölösleges jobban nehezíteni. Még szerencse, hogy már nincs szükség arra, hogy leéljem a hátralévő életedet. *Ezt köszönöm.*

- Hogy-hogy nincs szükség...? - hökkent meg Bodó Béla. - Hiszen még élsz! S ha te élsz, én is élni fogok ugyanennyi ideig, amint a példa mutatja.

- Nagyon tévedsz. Téged, legalábbis remélem, hamarosan kivégeznek. S akkor én is megszűnök létezni, nem leszek rákényszerítve, hogy helyetted emlékezzek és szégyenkezzem.

Bodó Bélával forogni kezdett a terem. Mit jelent az, hogy *kivégzik*? Mi folyik itt, jóságos ég? Csak nem...?

- De igen! - állt fel az ügyész, mintha az agyába látna. Persze, az ügyész is ő, érthető, ha ismeri a gondolatait - döbrent rá hideglelősen Bodó Béla. Az ügyész-Bodó kíméletlenül folytatta: - Tisztelt Bíróság! Előterjesztem a vád indítványát a büntetés mértékének megállapítására vonatkozóan. Előtte azonban szükségesnek vélem megindokolni álláspontunkat. Mindenekelőtt szögezzük le: lelkiismeret nélkül az ember nem élhet, mert ez teszi őt emberré. Érzelem nélkül csak az állat tud létezni, de még abban is moco rog valami: a kutya hűséges, a ló szorgalmas, a tehén tejet ad, talán bizonyos fajta érzéseik is vannak, de lelkiismeret-furdalása csak az embernek van - ha igazán ember. Akiből ez hiányzik, azt nem szabad emberszámba venni, vagy akként tisztelni. Legjobb, ha rövid úton megszabadulunk tőle. A vádlott egyértelműen kijelentette: nem szokott ilyesmit érezni, a felelősséget másokra hárítja, mert saját magát hiba nélkülinek véli. Micsoda önteltség! Az ilyen elveteműltség veszedelmesebb, mint a legártalmasabb vírus, mert észrevétlenül és alattomosan támadja meg környezetét, mindenkit, aki a közelében él. Ráadásul a

vádolt felelős törvényhozói tisztet tölt be, mint egyénileg megválasztott országgyűlési képviselő. Hihetjük-e, tisztelt Bodó Bélák, hogy valaha is lelkiismeretére hallgatva hozná meg döntéseit? Kizárható, ne reménykedjünk, mivel alapvetően híján van ennek a nemes, szép, emberi érzésnek. Hogyan vált ilyenné? Nem tudjuk... pontosabban fogalmazva, mindannyian tudjuk. Valamennyien, akik e teremben tartózkodunk, egyformán felelősek vagyunk és mindannyiunknak bűnhődnünk kell, mert hagytuk, hogy idáig süllyedjen ez az ember, aki *önmaga* és *mi* - együttvéve! Meg kell őt és önmagunkat semmisíteni! Javaslom tehát, a vádlottat ítéljük halálra, s az ítéletet itt és most, nyomban hajtsuk végre. Kérem, bíró úr, tekintettel az ügy kollektív módjára, rendeljen el *névszerinti szavazást*.

- *Kérem képviselőtársaimat, őrizzük meg a szavazóképeséget!* - hangzott ismét a magasból a természetfelettien erős hang.

Bíró-Bodó Béla megrázta a csengőjét:

- Aki egyetért a *határozati javaslatával, az nyomja meg az igen gombot*. - Várt egy rövid ideig, aztán így folytatta: - Megállapítom, hogy a javaslat kettőszázötvenegy *igen* szavazattal, ellenszavazat és tartózkodás nélkül elfogadásra került. Kérem az ítéletet végrehajtani. - Majd rövid tűnődés után hozzátette: - *... és kiadom az alkotmányjogi és igazságügyi, valamint a költségvetési és a gazdasági bizottságnak megtárgyalásra*.

Időközben a fegyőr-Bodók valahonnan kötelet kerítettek és egyikük kezdte rátekerni Bodó Béla nyakára. Bodó kétségbeesetten felüvöltött:

- Ne! Nem akarom! Nem, nem...!

Az ügyész megveregette az arcát:

- Jól van, jól van... Ha nem, hát nem, senki nem kényszerít. Azért nem kell óbégatni. Megbolondultál? Vagy még mindig alszol? Nyomd meg azt a rohadt gombot, ne csináld itt nekünk a cirkuszt. Az egész ház a mi frakciónkon röhög. Mindenáron botrányt akarsz?

Bodó Béla értetlenül meredt az ügyészre, aki e pillanatban már a frakcióvezetőre hasonlított. Elűnt az iménti tárgyalóterem az összes Bodóval együtt, és álmélkodva látta, hogy a parlament üléstermében ül a saját megszokott székében, körülötte igazi képviselők hegyezik a fülüket kíváncsian.

- Mi... mi történt? - dadogta falféhen.

- Vagy bediliztél, vagy elnyomott az unalom és valami marhaságot álmodtál - suttogta indulatosan a frakcióvezető.

A házelnök aggódva szólt le az emelvényről:

- Bodó képviselő úrnak elromlott a gépe? Vagy nem jól érzi magát? Kérem, hozzanak egy pohár vizet a képviselő úrnak!

- Nem, nem, köszönöm! - szabadkozott Bodó Béla iszonyú zavarban. - Pillanatnyi rosszullét... már jobban vagyok. Elnézést kérek az elnök úrtól és a tisztelt háztól.

- És az előbbi szavazata? Kívánja módosítani? Az imént, enyhén szólva, kissé hangosan mondott nemet. Hogy emlékeztessen: a személyi jövedelemadó emeléséről szavazott a ház.

- Akkor határozottan *nem!* - jelentette ki Bodó Béla.

- Nem így döntöttünk a frakcióülésen! - sziszegte dühösen a frakcióvezető. - Légy szíves, fegyelmezd magad.

- Biztos nem hiszed el, de képzeld, látomásom volt. - súgta vissza libabőrösen Bodó Béla. - Vagy hallucináltam? Nem is tudom... Rettenetes volt!

- Nem érdekelnek a hülye látomásaid!

- Komolyan beszélek. Mintha a teljes életem felvonult volna előttem, kezdetétől egész mostanáig.

Olyan megrázkódtatás ért, amit sosem fogok elfelejteni és az ellenségemnek se kívánom. Látod, még most is reszketnek a kezeim.

- Lehet, de ezt nem most vitatjuk meg. Megsértetted a frakciófegyelmet!

- És a lelkiismeret? Azért az is van olyan fontos, mint a frakciófegyelem, nem gondolod?

- Te tudod...! - mondta a frakcióvezető lila fejjel és visszament a helyére. A közelében ülőkkel nagy pusmogásba kezdtek, és láthatóan nem Bodó Béla képviselői erényeit vették számba.

*

Bodó Bélát még aznap kizárták a frakcióból. Lelkiismeret? A politikában?! Jól is néznénk ki! Ha valaki nem normális, az menjen az Űdvhadseregbe politizálni, aztán majd megnézheti, mit kap a lelkiéletéért.

KARAFFA GYULA**Mindenhez szerencse kell...**

No, eccer régen, mikor még lovon s szekéren jártak leginkább az emberek, élt eccer egy fertelmesen elvetemült lótolvaj, ki soha még egyéb munkát nem próbált, se kezivel, se fejével soha semmi hasznosságot nem tett, csak lovat lopott s eladott. De úgy megélt abból hajjék, hogy mindég vót para a tüszőjibe, mindég vót pályinkára, borra miből fizetnije a kutyakaparókba, s mindig vót pénze a luvnyákra es, ha arra szólította a kedve. Hogyne élt vóna meg, ha vót mindég, ki megvette tülle a lopott lovat, ha billogos vót, akkor es, legfentebb átsütötték aztat, oszt jónapot! Evetemült egy országunk vót akkorjába, persze e mán mostanság egyáltajjába nem így vagyon, merhogy a törvénynek nagy becsülettye vagyon immár nálunk!

No, eccer ez a lótolvaj megjárta a lólopással, oszt a vót az utósó életibe, merthogy elkapták, karcelba zárták, elítélték, oszt a talpa alatt füttyölt a szél, amán bizonyos. Hogy esett? Elmesélem kendteknek, hogy tanujjanak valamit, hamán tanulhatnak.

Az úgy vót, hogy eccer ez a lótolvaj olyan lovat ohajtott meg, mi egy igenigen tehetős gazda lova vót. Szép selymes vót a szőre, szép izmos vót a fara, szép fonott vót a sörénnye, olyan csillag vót a homlokán, mi szebben ragyogott az ég összves csillagátul. No, gondolta, emán az enyém lesz, ha addig élek es! Megvárta míg éccaka lett, s béliópózott a gazda istállójába, egyenessen a csillagosan szépséges szép állatho, oszt megfogta a kötőfékjét marokra, oszt kivezette az udvarra, a hátára vetette magát, osztán usgyineki. ... Igenám, de a gazda udvara szép kockára faragott kővel vót kirakva, s a gazda lovának lábain es friss patkók vótanak. S mi van akkor, ha egy ló lábán friss patkó van, az udvaron meg szépen faragott kockakő? Úgy biza, hatalmas hangzavar! No, lett itten is olyan égzengés a patkók miatt, hogy még a gazda süket napa es felkőtt vóna a sírbul, ha alaposan le nem takarták vóna földdel! A napa ugyan nem, de felkőtt minden szóga, oszt reávetették magukat a maradék lovakra, oszt hajjrá, utána a lopottnak! Meg es kapták még a szomszéd falu előtt, s meglehetőst eltángálták a lótolvaj fejít, de csak hogy meg ne sántuljon, oszt általadták a perzekútoroknak, a törvénynek. A lovat meg szépen visszavezették a helyire.

No, így esett meg először a ló, a tolvaj, meg a patkó esete, ezóta mongyák a magyarok, hogy:

„Mindenhez szerencse kell, még a lólopáshoz is.”

Ezen eset óta hozzák öszve a magyarok a lópatkót a szerencsével es, mert bizony kinek kezében van a patkó, s nem a lovon, mit lopni készül, annak sokkalta nagyobb az esélye arra, hogy el is viszi aztat a lovat sikerrel, kevesebb zajval, égháborúval!

Úgye, kendtek es így lássák eztet? Ha véletlenségből nem így látnák, az csak azért lehet, mert kendtek csakis patkolatlan lovat loptak eddig életükbe. Vagy a maguk kezibe es lópatkó vagyon állandójan!

(Idézet: Sirisaka Andor: Magyar közmondások könyve.)

Gömör Kata: Harcolunk

BESZÁMOLÓK

Idén 22. alkalommal került megrendezésre a Szondi várjáték.

A rendezvényt a hősi várvédőkre emlékeztek, és a várvédelem korszakát idézték fel változatos, gazdag történelmi ihletésű programokkal.

Drégely – a név ismerősen cseng azok számára is, akik még sosem jártak a drégelyi várban. Olvashatunk e helyről történelmünk lapjain, szépirodalmi alkotásokban, de szólnak a vitézségből példát adó hőseről, Szondi Györgyről népballadák, (Arany János: Szondi két apródja) legendák, mondák is.

A név megszólít – „felhőbe hanyatlik a drégeli rom”- erőteljesen jelen van történelmi tudatunkban. Történelmünk, szellemi kultúránk egyik kiemelkedő, fényes csúcsa bújlik meg a tájban, rejtőzik a Börzsöny erdői között.

Ali, budai pasa 1552. július 6-án több mint 10 000 főnyi seregével kezdi meg a vár ostromát. Szondi és 146 főből álló serege a nagyerejű rohamnak megpróbált ellenállni, de rövid, öldöklő harc után a vár végül elesik. A sziklavár, amely napjainkban is épül, a hősi helytállásról és hazaszeretetről üzen a mának, az idelátogató turistáknak, a kései unokáknak. Néhány éve folyik a vár régészeti feltárása, részbeni rekonstrukciója és állagvédelme.

DRÉGELYVÁR OSTROMA

1552. július 6-án Ali, budai basa több mint tízezer főnyi haddal indult Drégely felé. Körülzáratta a várat, s felszólította Szondit, hogy adja fel a harcot. Miután a kapitány a basa ajánlatát visszautasította, megindult a támadás. A törökök rövid időn belül elpusztították a külső várat. Július 9-én a magas kaputornyot is rommá lőtték. Ali Mártont, a nagyoroszi papot küldte Szondihoz, s kérte, beszélje rá a kapitányt a vár feladására. Szondi az ajánlatot ismét visszautasította, s a törökök szinte teljesen elpusztították Drégely várát, csak a kapitány két apródja, Libárdy és Sebestyén maradt életben, akiket Szondi már korábban Ali basához küldött, kérve, hogy életükről gondoskodjék.

Szondi (Szondy) György (?-1552) a legbátrabb magyar hősök egyike volt, aki Hont megye kis végvárában példát mutatott az egész országnak, életét áldozva hazájáért. Embersége, bátor magatartása még az ellenséget is meghatotta, ezért temettette őt el díszes pompával a hatalmas Ali basa.

Drégely vára megközelíthető a 2-es számú főúton, vagy a Vác-Drégelypalánk-Balassagyarmat vasútvonalon a község külterületén lévő Schaffer-kútig vonattal, gyalog vagy autóval, majd onnan gyalog az erdőben kb. 45 perces sétával a várig. Vagy Nagyoroszi vasúti állomástól (Nagyállomás) a volt katonai táboron keresztül 8.5 km gépjárművel járható úton, majd 1,2 km-es gyalogtúrával érhető el a vár.

Forrás: A rendezvény sajtóanyaga

Teszary Károly a *Drégelyvár Alapítvány* kuratóriumának elnöke ötletéből született meg *A Drégelyvárat látogató Honfitársaink áhítatban fogant gondolatai* című kötet, amelyben a várhoz látogatók vendégkönyvbe tett bejegyzéseiből válogatott az ötletgazda és Benyó Balázs. A kötet 1200 forintos áron megvásárolható Teszary Károlynál, illetve a drégelypalánki SZONDI KIÁLLÍTÓTÉR és TURISZTIKAI KÖZPONT-ban!

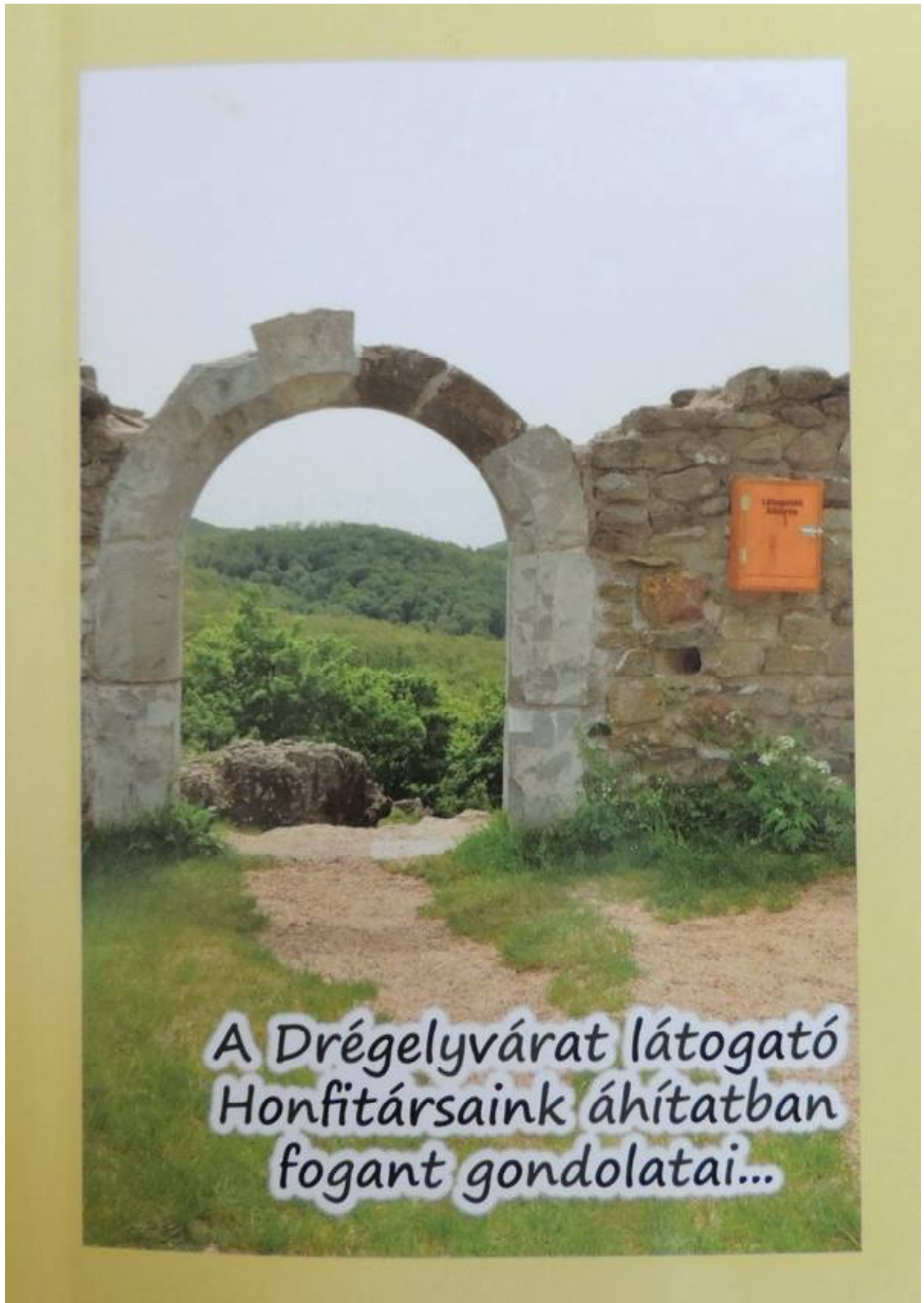
A Szondi Kiállítótér részei: Régészeti leletek tára, Irodalomtörténeti kiállítás, Tájszoba és Pajta Nyitva tartás:

Hétfőtől - péntekig: 10:00-17:00

Szombat - vasárnap: 11:00-16:00

Telefon: +36 (35) 300 392, (35) 567-070

2646 Drégelypalánk, Fő út 22. (<http://dregelypalank.hu/dregelyvar/dregelyvar-alapitvany/>)

A Drégelyvárat látogató
Honfitársaink áhítatban
fogant gondolatai...

Nyitott Műhely Galéria Nagyorosziban!

Bár szinte minden település augusztus 20-án, illetve a hosszú hétvégén „sütötte el” utolsó durrogó, nagyhangú „nyári patronjait” falunapok és fesztiválok formájában, egy csendes esemény is zajlott Nógrád Megyében, annak is a nyugati „végén”, Nagyorosziban, augusztus 22-én.

Krasznai (Karaffa) Gyula bőrműves és felesége Krasznainé Konczili Éva rajztanár-grafikus évek óta tervezgette, dédelgette azon tervét, hogy a lakóházukhoz szervesen kapcsolódó (hozzáépített) istállóból egy olyan közösségi teret, kiállítótermet, nyitott bőrös műhelyt építsenek, aminek nincs párja a környéken. Álmukat ugyan nem segítette egyetlen futó turisztikai pályázat sem, de a családi költségvetésből (és különféle bankok hiteleiből) az évek során kiszorítottak annyit erre a tervre-álomra, hogy az egykori sötét istálló átváltozott egy világos, többfunkciós közösségi terré!

Augusztus 22-én a Nagyoroszi Hamvas-Kör soron következő beszélgetésével nyitotta meg kapuit a Nyitott Műhely Galéria. Bár kevés érdeklődő gyűlt össze az eseményre (köszönhető a sok-sok azonos időben tartott rendezvénynek), de a ház a kapuit kinyitotta, a Műhely asztalain süteményekkel, italokkal, a számítógép mappáiban Hamvas-fotókkal és gondolatokkal várta a betérőket. Másnap aztán több olyan látogató is megnézte a már nyitott Műhelyt, aki a megnyitóra nem tudott eljönni!

Krasznai (Karaffa) Gyula megnyitójában elmondta, hogy a Nyitott Műhely Galéria nem akar feltétlenül konkurálni a Nagyorosziban működő HEMO-val (Művelődési Ház), de bizonyos funkciókat „átvállal” a háztól akkor, ha a kisebb volumenű kulturális eseményekre a település költségvetéséből nem jut, ha a helyiségei nagyok az épp rendezendő eseményhez, vagy ha a „központi akarat” nem engedi az esemény megrendezését. (Az utóbbi időben sajnos volt már ilyenre is példa Orosziban.) Terveikben szerepel könyvbemutatók, helytörténeti előadások tartása, bőrműves tanfolyamok szervezése-, levezetése, kézműves foglalkozások tartása-vezetése, egy néprajzi témájú filmklub beindítása (a drégelypalánki Pálmai István gyűjteményéből), helyi-, és a környéken élő kézműveseknek, képzőművészeknek ad majd a Nyitott Műhely Galéria bemutatkozási teret, de a Nagyoroszi Hamvas-Kör is itt fogja beszélgetéseit megtartani ezentúl!

A Nyitott Műhely Galériában jelenleg bőrös gépek kiállítása tekinthető meg. A házigazda vezetésével megismerhetik az érdeklődők a különféle gépeken-eszközökön keresztül a bőrműves szakma technikai fejlődését, lehetőségeit. Ha egyéni-, vagy csoportos látogatók jelzik érkezésüket, a lehetőségek közül azt is választhatják, hogy a Műhelyben kipróbálják kézügyességüket, s egy megbeszélrt tarifáért elkészítenek egy-egy valódi bőryanagú tárgyat. (A Műhelyben 30 fő tud kényelmesen leülni, s kézműves foglalkozáson, előadásokon részt venni.)

A Nyitott Műhely Galéria léte, elkészülte jó példája annak, hogy ha valaki időt, erőt, energiát fektet be egy cél eléréseért, azt saját erőből is meg tudja valósítani, fújjanak akár balról, vagy jobbról a „szelek”! A Műhellyel nem csak Nógrád Megye és Nagyoroszi turisztikai látványosságainak száma bővült eggyel, hanem egy élő bőrműves műhely kezdte meg nyílt, megnézhető, akár utánozható életét!

A látogatók érdeklődni a karaffagy@ gmail.com email címen, vagy a 0630-383-5385 telefonszámon tudnak. Mivel a Nyitott Műhely Galéria az üzemeltetők lakóházában van, így a látogatás minden olyan esetben lehetséges, amikor a gazdák otthon vannak. Cím: 2645 Nagyoroszi, Petőfi út 19.

Ilyen volt az istálló....

...és ilyen lett a Nyitott Műhely Galéria

Gömör Kata: Szerelem

Rendezvények, Írmagok Háza Diósjenő

Hol volt, hol nem volt a Nagy Üresség. Létrejött az Diósjenőn, de menten megszülte a betöltekezést, melynek teret Borsi István, faluvégi galéria-háza ad helyet.

/Itt néhai Kontics Éva megőrzött festményei is látogathatók. /

Ehhez a betöltekezéshez kellett mindazon emberek, akik igénylik a művészetet, bármilyen formájában. Igénylik a megújító gondolatokat, látványokat, eszményeket, kiknek kíváncsi kérdéseik is vannak még a világ felé. Kelltek azok, kiknek jólesik olykor egymás mellé letelepedni, s jó érzés odafigyelést, ételt, italt, jó szót cserélni egymással.

Semmi erőfeszítés útján, az elmúlt nyáron a Vasút u. sarkán álló lakóház, Írmagok Háza tágas aulájában közösségi rendezvények alakultak.

Így került sorra a Romániában élő **Fazekas József Tamás író, filozófus, fotográfus és zenész**, *Végtelen Egy* című könyvének bemutatása és vitaestje.

Majd **Szabó Sándor gitárművész, zeneszerző, zenekutató** a *Zenélő Őskelet* című új könyvének megjelenése kapcsán zenei illusztrációkkal gazdagítva tartott előadást, mely végül egy házi koncertben teljesedett ki. A koncerten egzotikus keleti hangszerek szóltak, mint a 21 húros kínai citera a guzheng, az indiai esraj, a kétnyakú koboz.

Gömör Katalin festőművész szimbolista stílusú képeinek kiállítása, valamint verseskötetének bemutatása, **Ferencz Orsolya operaénekes** estjével kibővítve.

Nemrégiben egy újabb összejövétel szerveződött, melyen több költő is felolvasott műveiből, valamint kortársaktól, az erre kíváncsi baráti kör számára. Ekkor erősödött az a gondolat, hogy ami kellemes, vidám, előrevívő összejövétel, tegyük gyakoribbá és jobban hirdethetővé. Előadásoknak, netán vitaindító szemléleteknek helyet adni, tágabb teret, ami képes helyi értéket felkarolni, irodalmi, képzőművészeti alkotásokat bemutatni, valamint lélektani, östörténeti, spirituális, öngyógyító stb... témájú esteket tartani.

A következő estet 2015. szept. 17-én, 18 órai kezdettel **Csontos Edina és Német Atilla** házaspár tartja, kik **bemutatják könyveiket**, melynek fő inspirátora a nagybetűs Élet. Regényes életükről is szól, melyben a sokgyermekes család – minden logikus érvelés ellenére – tanyára költözik, és jórészt kivonul a társadalmi nyavajatorésből. Új, mára már tanulságként is mutatható életformát kezd, gyermekeik otthon tanulnak, földjük időnként ősi értékek, ünnepek és szertartások helye is.

Majd **Csörögi Ilona, metafizikai pszichoterapeuta, speciális segítő** beszél 2015. szeptember 23-án 17 órakor az energetikai anatómiáról, valamint az általa is alkalmazott Családállítás c. módszerről. Lehetőség adott a rászorulóknak a személyes konzultációra.

Közeljövőben ismét várható Karaffa Gyulától verseskötet bemutató. Majd további 3 est szerveződik meghívott előadókkal: így ösmagyarságról szóló, vitaindító előadás, amiről a magyar történelemkönyvek nem beszélnek; továbbá iskola nélküli oktatásról; valamint a mindennapi megélésből születő vallásfilozófiáról... Mindezen összejövetelek eddig is nyitottak voltak az érdeklődők számára, s továbbra is várjuk a régebbi és az új látogatót is, falunkból és messzebről is, az eljövendő örömteli órák eltöltésére. Aktuális információ irmagok@gmail.com címről kérhetők.

Mindenkihez tisztelettel: Borsi István

Az Írmaqok Háza a diósjenei Vasút ut sarkán

Szabó Sándor gitárművész előadói estjén

A művész és közönsége...

...hangszerei között

Gömör Kata: Elmúlás (A Palást)

PROGRAMAJÁNLÓ

"KERTÉSZ LESZEK..."

MEGHÍVÓ

ÓVÁRI JÁNOS

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

SZERETETTEL MEGHÍVJUK

ÓVÁRI JÁNOS
FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁRA
A RÉTSÁGI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT ÉS KÖNYVTÁR
KIÁLLÍTÓTERMÉBE
2015. SZEPTEMBER 10-ÉN 17 ÓRÁRA.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA
MACZKAY ZSAKLIN
ÍRÓ
KÖZREMŰKÖDIK
LENGYELNÉ ZSOLDOS EMŐKE
HÁRFÁN

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ 2015. IX. 10-TŐL X. 5-IG.

„Az utóbbi években egyre inkább az apró világok felé fordult a figyelmem.

Azt tapasztaltam, hogy minél mélyebbre hatolunk a valóság feltárásában, annál bonyolultabb, sérülékeny struktúrákat és összefüggéseket látunk.

Úgy tűnik, itt a végső ideje a felületes, globális megközelítés elvetésének, be kell látnunk, nem vagyunk mindenhatók!

A művészet eszközei végesek – József Attila „Kertész leszek, fát nevelek” versének sorai dobolnak a fülemben.”

Óvári János

A nagyoroszi Nyitott Műhely Galéria ajánlata

A

Nyitott Műhely Galéria

szeretettel várja az érdeklődőket

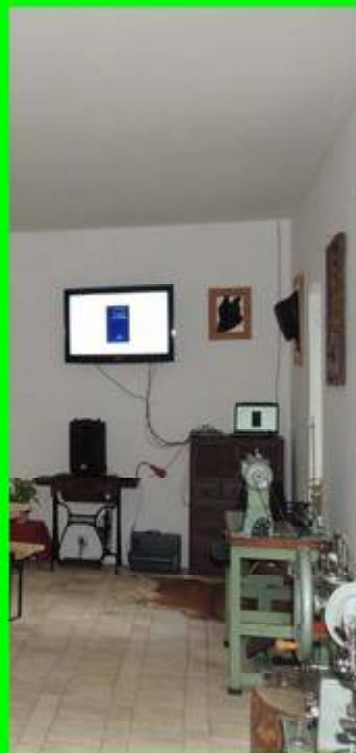
a

Nagyoroszi, Petőfi út 19. szám alatt

Ajánlatunk:

- Bőrös gépek bemutatója
- A bőrműves szakma múltja (vetített-képes bemutató)
- Különféle bőrös foglalkozások (vetített-képes bemutató)
- Élő bőrműves-munka bemutató
- Bőrös kézműves foglalkozások csoportoknak (30 főig)
- Önköltséges bőrműves tanfolyam szervezése és lebonyolítása
- Kulturális programok:
 - könyvbemutatók
 - a Börzsönyi Helikon lapszám-bemutatói
 - helytörténeti előadások
 - képzőművészeti és kézműves kiállítások
 - figyelemre érdemes emberek bemutatkozásai
 - filmklub
 - házi koncertek

Áraink:

- Műhelylátogatás csoportoknak (5 fő fölött): 1500 Ft/óra (5 fő alatt becsületkassza)
Beletartozik a gépek bemutatása, és érdeklődés szerint bármelyik vetített-képes előadás. (Minden további megkezdett óra plusz 1000 Ft.)
- Kézműves foglalkozások: 500 Ft/fő
Bőrészer, nyaklánc, karkötő, kulcstartó stb. elkészítése különféle technikákkal. A tárgyakat természetesen a készítője hazaviszi, hiszen az a saját munkája!
- Bőrműves tanfolyamok: egyéni igények felmérése után alakítjuk ki a mindkét fél számára elfogadható tarifát.
- Kulturális programok: ingyenesen látogathatók!!
(Adományokat persze szívesen fogadunk.)

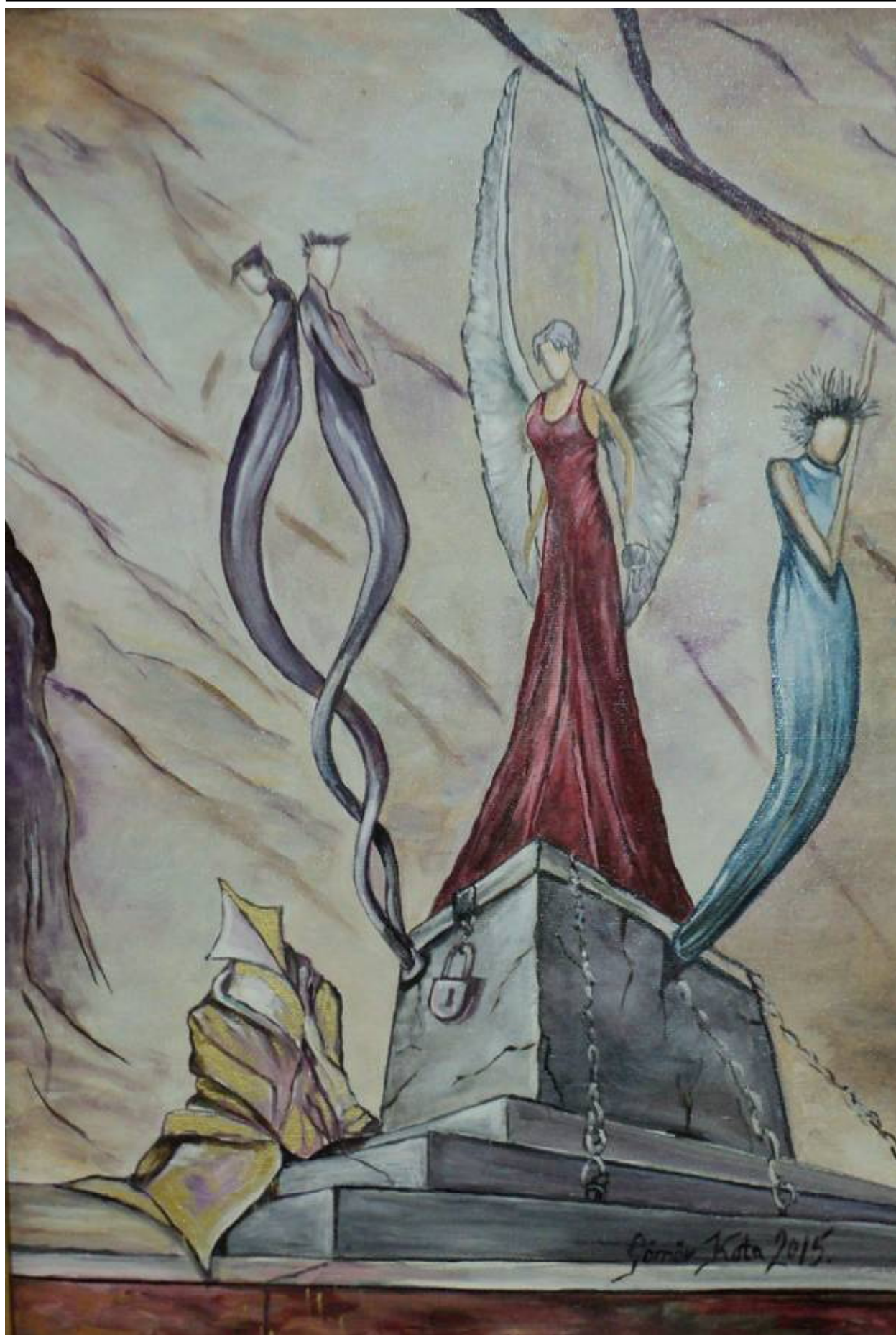
Elérhetőségeink:

- 2645 Nagyoroszi, Petőfi út 19.
- karaffagy@ gmail.com
- 0630-383-5385

Látogatása előtt feltétlenül egyeztessen vagy telefonon, vagy emailban!!

Egyébként bármikor becsüngengethetnél!

Gömör Kata: Kőbe zárva

KÖNYVAJÁNLÓ

A NapKút Kiadónál megjelent Németh Péter Mykola **Talán** című, 77+ 33 „magyar” haikut tartalmazó kötete, Baksai József grafikáival. A költőtől megszokott mély, „magvas” gondolatokat tartalmazó kötetet szeptember 15-én, kedden, 17 órakor a budapesti Írók Boltjában (Andrássy út 45) mutatja be Tarján Tamás.

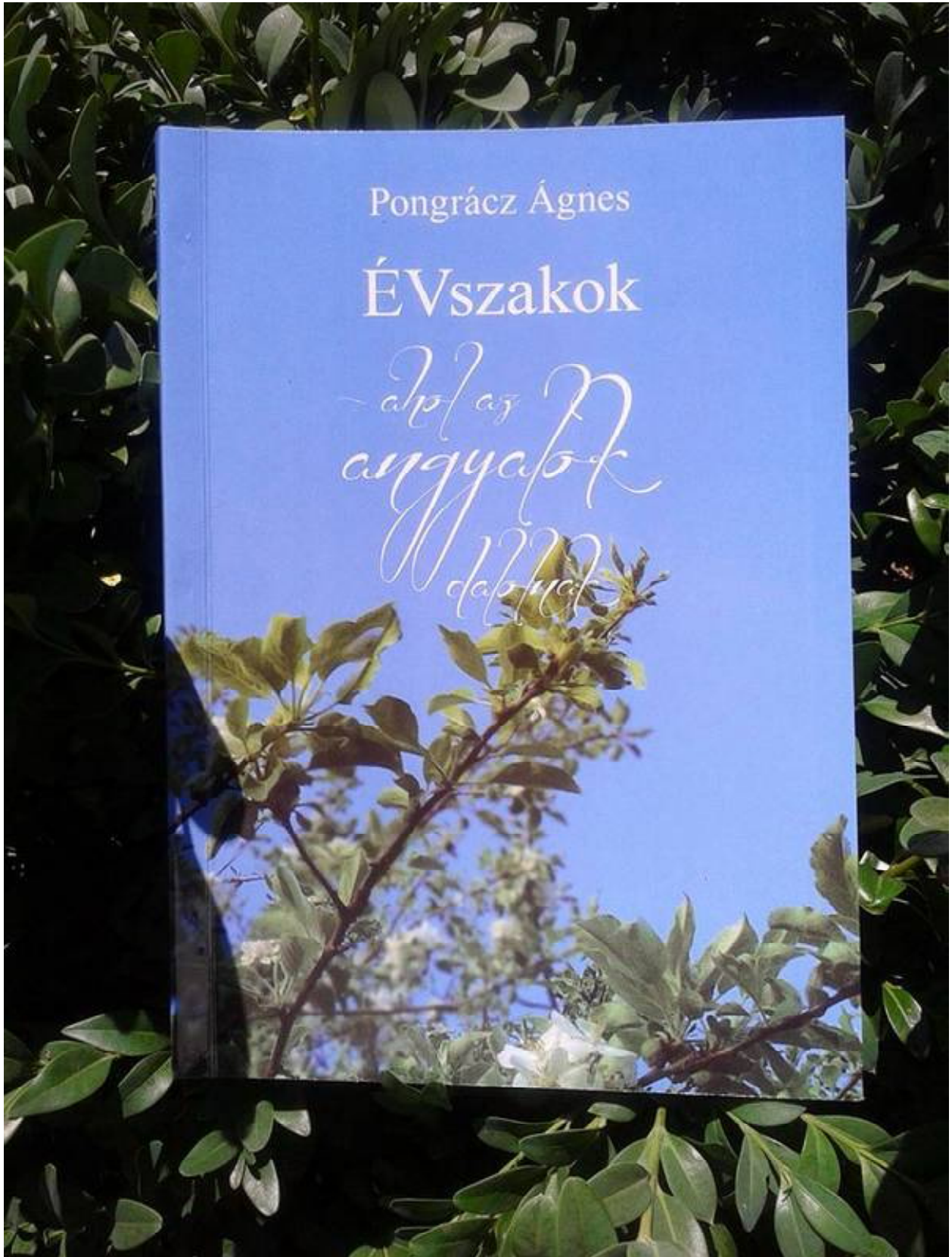

„A haiku egy kicsiny ujj, de a Holdra mutat.”

Németh Péter Mykola élő avantgárd kísérleteivel, összművészeti érettségivel a kortárs magyar irodalomban, az Ekszpanzióban, és ebben a kötetben is a haiku bővőgondolatára Allen Ginsberget idézi. De miért is? Minden bizonnyal azért, mert a haiku műfaja többek között a beat-nemzedék közvetítésével Amerikából az óceánon át érkezett meg az európai kontinensre, s nem közvetlenül a Japán szigetekről, ahogy gondolhatnánk. Ezért nem véletlenül választotta a költő Talán... című haiku kötetet motívául az ambivalensen globalizálódó világunkat kritikusán jellemző Ginsberg-i megállapításra, miszerint: „Csak az absztrakt haiku képes megtennetni a misztériumot, miközben vaskemény költészettel kalapál vissza a sorokba”. Miről is beszél itt Ginsberg? Feltehetően a szabad verselésben a lírai kifejezésformák összefüggésében arra a kétirányú mozgásra gondol, amit az impresszió, és a szecesszió látványa, hangulata két a mai európai haikuban: a Descartes-i logikával, a tudományosság racionalizmusával felelve, ugyanakkor az arisztotelészi metafizikájára: „mi van a természet mögött” kérdésre alapozva, az impresszionizmus természetelő logikájára építve.

A plein-air, a valóság közvetlen leképezésének vágya munkál ugyanis minden jó haikuban, egészen az absztrakcióig. Egyrésztől úgy, miként a költő Szinyei Merse Pál, Csontváry Kosztka Tivadar, Egry József és Szőnyi István festményeire hangolt haikuban. Másrésztől, a szecesszió: a valóságtól való elvonatkoztatás, a társadalomból való kivonulás, a szilizálás, a japán haikura való irodalmi utalás, erős ornamentika életeri korunk háromsorosait, „háromkáié”, „körömverséit”, ahogy ezt Mykola haiku füzetében is megtapasztalhatjuk, olvashatjuk. A harmadik évezred narthexében, ebben a sokirányú asszociációs térben „lélekigrik”, pulzál a magyar haiku, a japán: Matsuo Basó, Busson, Issza, Maszaka Siki és mások költészete nyomán, ihletetten, szabadon. Németh Péter Mykola haiku-költészete válassza a magyar epigramma költészetünkkel rokon, moraszámláló, 5-7-5 szótag-számú verselési formára, arra az életérzésre, amit a valóság színtjén a teljesség, a szépség, a harmónia keresése motívál. Menekülés ez az európai létromlásból a távoli és titokzatos keleti filozófiák, a zen-buddhizmus, a taoizmus irányába, miközben halandóságunkban az örökkelvalóságot kutatjuk, hiszen kozmikus lény az ember, a természet elidegeníthetetlen része, most és mindörökké.

A Jobbágy Károly Alapítvány támogatásával megjelent Pongrácz-Danielisz Ágnes *Évszakok – ahol az angyalok dalolnak* című verseskötete. A 176 oldalas kötetben a költő régebbi versei tematikusan hónapokra, az újabbak évekre vannak „bontva”, összegyűjtve. Ajánlom a kötetet mindazoknak, akik a női lélek finom, sokszor kritikus világlátására, a szülőföld szeretetére kíváncsiak.

Megjelent **Gömör Katalin** versekötve - amiben válogatott versei és festményeinek képei szerepelnek - lapunk szerzőjének, Borsi Istvánnak előszavával. A könyv megvásárolható lapunkon keresztül is a Szerzőtől.

Gömör Katalin

*Válogatott
versei*

1984-2014

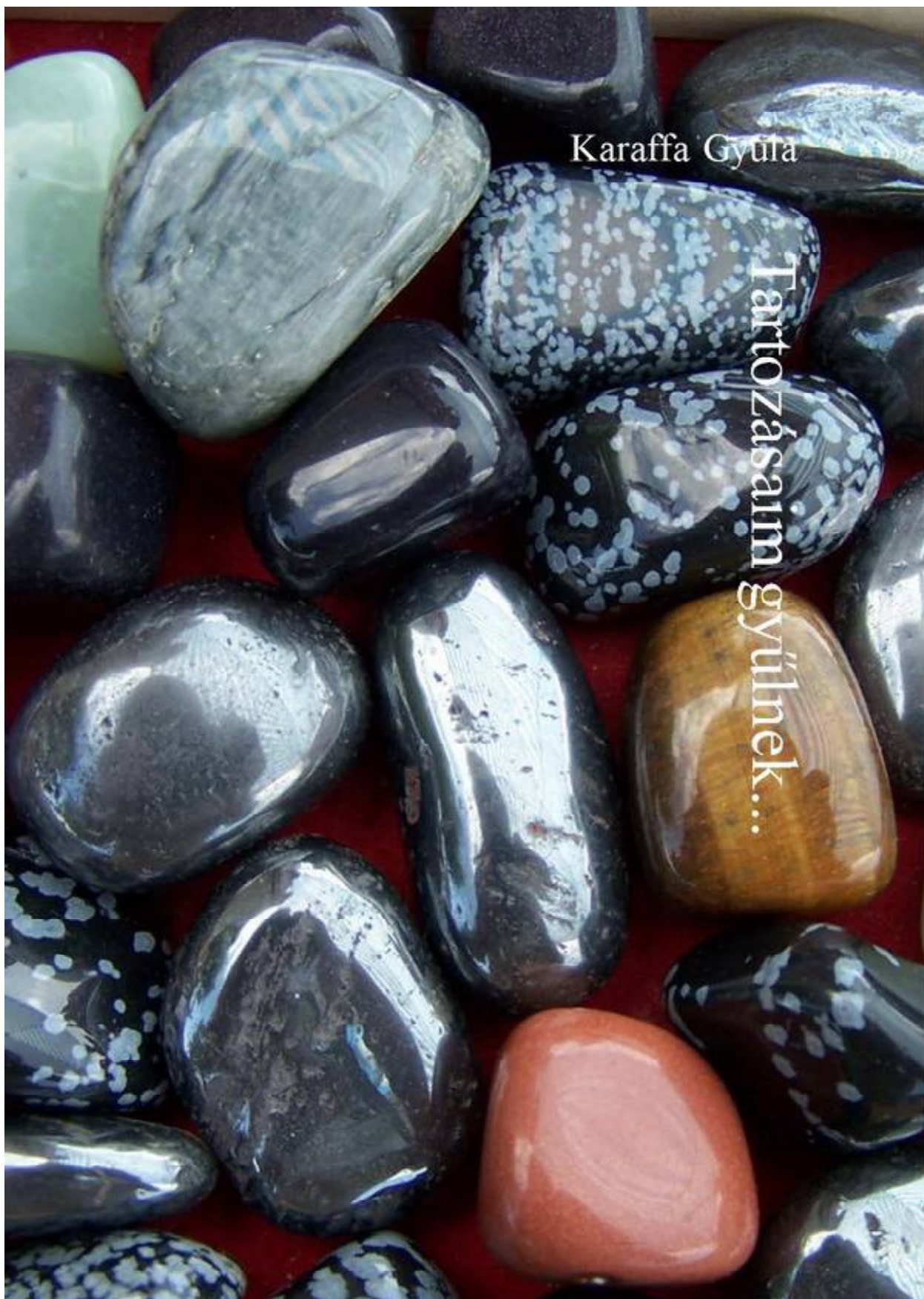
Megjelent **H. Túri Klára** új könyve, amiben legújabb versei és prózaversei szerepelnek. A könyv megvásárolható lapunkon keresztül is a Szerzőtől.

H. Túri Klára

Versek és prózaversek

Tartozásaim gyűlnek... címmel jelent meg Karaffa Gyula második verseskötete, ami megvásárolható a karaffagy@ gmail.com címen. A Szerk.

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kiscset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő
Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citeratanár, zenész, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
Tóth Imre (Zalaegerszeg, 1966) Zalaegerszeg, költő, könyvtáros, lapszerkesztő
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Vasi Szabó János (Szombathely, 1965) Szombathely, író, költő, kertész
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:**Alapító-szerkesztő:**
Karaffa Gyula**Helytörténet:**
Végh József mkl.**Képzőművészet:**
Konczili Éva**Szerkesztőség címe:**
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19**Telefon:**
+3630-383-5385**Email cím:**karaffagy@ gmail.com**Weblapok:**

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)
[**www.karaffagy.freewb.hu**](http://www.karaffagy.freewb.hu)
[**www.karaffaboros.freewb.hu**](http://www.karaffaboros.freewb.hu)
[**www.retsag.net**](http://www.retsag.net)

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Gömör Kata: Elgurult gyöngyök